

Gemeente
Coevorden

Programmabegroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023

Inhoudsopgave

PROGRAMMABEGROTING 2020 EN MEERJARENRAMING 2021-2023	1
INHOUDSOPGAVE	4
LEESWIJZER	5
AANBIEDINGSBRIEF	7
ONTWIKKELINGEN	9
Inleiding	9
Autonome ontwikkelingen.....	9
Combinatie van autonome ontwikkelingen en intensiveringen.....	9
Intensivering van bestaand beleid.....	10
Nadere uitwerking bestaande ambities	12
Nieuwe ontwikkelingen.....	14
Dekking van deze voorstellen	15
Overige ontwikkelingen	16
PROGRAMMA 1 ECONOMIE, ONDERWIJS EN CULTUUR	18
PROGRAMMA 2 WERK, JEUGD EN ZORG	24
PROGRAMMA 3 RUIMTE EN LEEFOMGEVING	33
PROGRAMMA 4 OPENBARE RUIMTE	39
PROGRAMMA 5 BESTUUR EN ORGANISATIE	44
PROGRAMMA 6 FINANCIERING EN DEKKINGSMIDDELEN	49
FINANCIËLE BEGROTING	51
Samenvatting financieel meerjarenperspectief 2020-2023.....	51
Ontwikkeling inkomsten	51
Ontwikkeling uitgaven.....	54
Structureel evenwicht en vrije begrotingsruimte	59
Uitgangspunten van deze begroting	60
Ontwikkeling reserves	61
Overhead	63
Toelichting incidentele baten en lasten	64
Recapitulatie van de programma's	65
Geprognosticeerde balans.....	66
PARAGRAFEN	68
Lokale heffingen.....	68
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	74
Onderhoud kapitaalgoederen.....	80
Financiering	83
Bedrijfsvoering.....	89
Verbonden Partijen	93
Grondbeleid	98
BIJLAGEN	103
1. Meerjarenbegroting per programma	103
2. Overzicht nieuwe investeringen.....	110
3. Overzicht lopende investeringen.....	112
4. Reserves en voorzieningen	114
5. Taakvelden conform BBV	119
6. Incidentele baten en lasten	126
7. Begrotingssubsidies.....	129
8. Verbonden partijen.....	129
9. Beleidsindicatoren	132

Leeswijzer

Leeswijzer

Planning- & Controldocumenten online te raadplegen

Voor u ligt de Programmabegroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023. Deze Programmabegroting is, evenals onze andere Planning- & Controldocumenten, via [financien.coevorden.nl](https://www.coevorden.nl/financien) te raadplegen en te downloaden. Deze documenten zijn de Kaderbrief, de Programmabegroting, de Halfjaarrapportage en het Jaarverslag.

Voorheen stelden wij deze documenten beschikbaar aan de raad in PDF-formaat en publiceerden wij deze documenten op onze website <https://www.coevorden.nl/financien>. De P&C-documenten van de vorige bestuursperiode 2014-2018 blijven via de website beschikbaar.

Basis voor deze Programmabegroting

De basis voor de Programmabegroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023 (hierna: 'begroting') die voor u ligt, is de Kaderbrief 2020. De kaderbrief is op 9 juli 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. In de kaderbrief hebben wij de bestuurlijke hoofdlijnen geschetst en actualiseerden wij het meerjarenperspectief. Op basis van deze uitgangspunten en op basis van ontwikkelingen die zich in de tussentijd hebben voorgedaan, hebben wij in de afgelopen maanden de begroting samengesteld. Ook de gevolgen van de septembercirculaire van het gemeentefonds hebben wij verwerkt in deze begroting.

Relatie met het bestuursprogramma en de strategische agenda

De begroting is gebaseerd op de doelen die zijn geformuleerd in het bestuursprogramma 2018-2022 'Ruimte om te doen!' (november 2018). In de strategische agenda is focus aangebracht op de doelen aan de hand van vier thema's: Aantrekkelijk Coevorden, Duurzaamheid, Voorkomen en Coevorden Verbindt.

Actualisatie van documenten gerelateerd aan de begroting

Gelijktijdig met de actualisatie van het meerjarenperspectief 2020-2023 hebben wij een aantal andere documenten, die een relatie hebben met de begroting, geactualiseerd. Het gaat hierbij om de belastingverordeningen, de nota reserves en voorzieningen en de nota financieel beleid. Deze documenten kennen een eigen procedure, maar worden gelijktijdig met de begroting ter vaststelling aan u voorgelegd. Omdat deze documenten een nauwe relatie hebben met de Programmabegroting, treft u deze documenten aan onder het tabblad 'Meer' aan de rechterkant van uw scherm.

Wet- en regelgeving

Gemeentewet

In de gemeentewet is bepaald dat de gemeenteraad de begroting vaststelt in het jaar, voorafgaand aan het begrotingsjaar. Het college van burgemeester en wethouders zendt de vastgestelde begroting binnen twee weken na vaststelling, maar in ieder geval voor 15 november van het jaar, voorafgaand aan het begrotingsjaar, aan het college van Gedeputeerde Staten.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

In de hoofdstukken II en III, de begroting en meerjarenraming met toelichtingen, van het BBV zijn diverse artikelen opgenomen met betrekking tot de vereisten over de begroting. De begroting is zodanig opgebouwd dat wij aan deze vereisten voldoen.

De inhoud van de tegels

De begroting is opgebouwd uit een aantal hoofdstukken. Elk hoofdstuk staat onder een zogenoemde 'tegel'. Dit zijn de pictogrammen op de paarse tegels. Via de knop 'Home' bovenaan de website komt u altijd weer terug op de startpagina van de begroting. Via de knop 'Programma's' kunt u rechtstreeks naar andere hoofdstukken navigeren.

Onder de tegels treft u de volgende informatie aan:

- *Leeswijzer*
Op de pagina waar u nu bent, lichten wij de opzet en werking van de nieuwe online begroting toe.

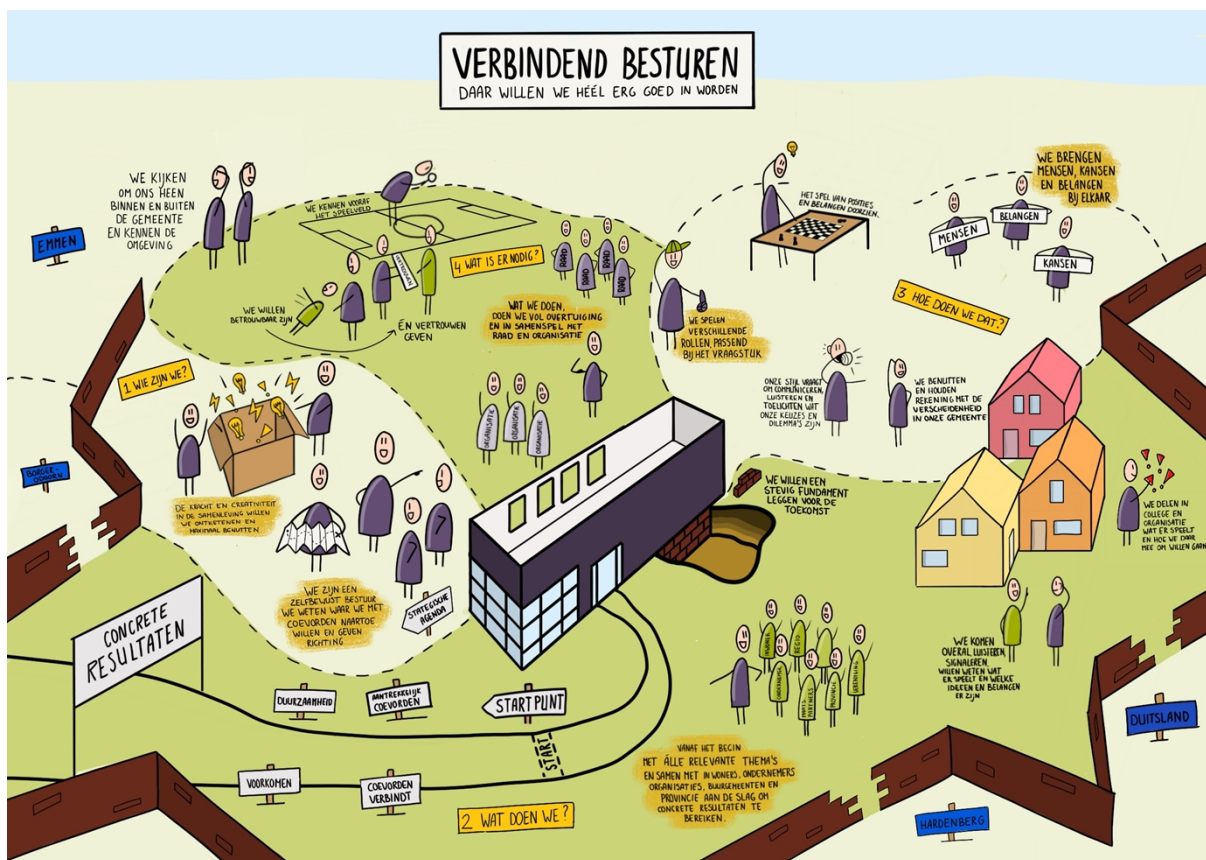
- *Aanbiedingsbrief*
Onder deze tegel leest u de aanbiedingsbrief van ons college aan de gemeenteraad.
- *Ontwikkelingen*
Onder deze tegel hebben wij onze ambities voor de jaren 2020-2023 opgenomen. De focus ligt op het jaar 2020.
- *Tegels van de zes programma's*
Onder deze zes tegels staan onze zes beleidsinhoudelijke programma's. Elk programma bevat de volgende onderdelen:
 - Bestuurlijke hoofdlijnen:
 - Beleidskaders: Wij benoemen de actuele visie- en beleidsdocumenten die kaderstellend en richtinggevend zijn voor ons beleid. Door op de titel van het document te klikken, opent het document in een nieuw venster;
 - Doelstellingen: wat willen wij bereiken? Onze doelstellingen zijn afgeleid uit het bestuursprogramma 'Ruimte om te doen!' en de strategische agenda.
 - Activiteiten: hoe gaan we onze doelstellingen realiseren? Door op deze activiteiten te klikken, opent een scherm met informatie over de activiteit. We geven meer informatie over de activiteit, welke portefeuillehouder verantwoordelijk is en als er een start- en einddatum aan de activiteit gekoppeld is, geven we dat ook aan. Bij activiteiten die in feite een continue proces zijn, staat geen start- en einddatum vermeld.

Wij sluiten elk programma af met een overzicht van de begrote uitgaven. Dit overzicht geeft invulling aan de vraag 'Wat mag het kosten?'. Vanwege de diverse onderlinge relaties in onze begroting tussen onze doelen, activiteiten en middelen, over de programma's heen, vindt de inzet van middelen op eenzelfde wijze plaats.

- *Financiële begroting*
Onder deze tegel nemen wij diverse financiële overzichten op, die gezamenlijk de financiële begroting vormen. Wij schetsen het financieel perspectief voor de jaren 2020 tot en met 2023. Het betreft bijvoorbeeld de actualisatie van het meerjarenperspectief, de invulling van de prijscompensatie, het meerjareninvesteringsprogramma, het verloop van de algemene reserve, ontwikkelingen en overige aanpassingen die tot financiële effecten in de begroting leiden. Ook presenteren wij onder deze tegel diverse verplichte overzichten in het kader van het BBV. Het betreft bijvoorbeeld een toelichting van de uitgangspunten in de begroting, een toelichting op incidentele baten en lasten, een recapitulatie van de programma's inclusief een verschillenanalyse, en een geprognosticeerde begin- en eindbalans voor 2020 tot en met 2023.
- *Paragrafen*
Onder deze tegel nemen wij de bekende paragrafen op:
 - Lokale heffingen
 - Weerstandsvermogen
 - Onderhoud kapitaalgoederen
 - Financiering
 - Bedrijfsvoering
 - Verbonden partijen
 - Grondbeleid
- *Bijlagen*
Onder deze tegel nemen wij de volgende overzichten op:
 1. Meerjarenbegroting per programma;
 2. Overzicht nieuwe investeringen;
 3. Overzicht lopende investeringen;
 4. Reserves en voorzieningen;
 5. Taakvelden conform BBV, geraamde baten en lasten per taakveld;
 6. Incidentele baten en lasten;
 7. Begrotingssubsidies;
 8. Verbonden partijen;
 9. Beleidsindicatoren www.waarstaatjegemeente.nl.

Aanbiedingsbrief

Verbindend Besturen

Aanbiedingsbrief

Voor u ligt de Programmabegroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023. In de Kaderbrief 2020 stelde uw raad al de kaders voor deze programmabegroting 2020 vast. Ook in 2020 gaan we samen met de lokale gemeenschap én met de regio voor merkbare resultaten en maatschappelijke effecten. We gaan actief aan de slag met de thema's, die ook al zijn gepresenteerd in onze strategische agenda, *Aantrekkelijk Coevorden, Voorkomen en Duurzaamheid* en dat doen we zoals we dit de afgelopen jaren deden: door *Verbindend Besturen*.

Coevorden Verbindt

Coevorden Verbindt is ons fundament voor de toekomst; het is de manier waarop we de dingen in Coevorden doen. Het geeft ons energie en we hebben de drive om hier koploper in te zijn. Dat betekent dat we de kracht, creativiteit en kansen van de samenleving en de regio willen ontketen en maximaal willen benutten. We zijn herkenbaar en zichtbaar, het is duidelijk waar we voor staan en welke rol we innemen in de opgave. Soms zijn we beslissend; bijvoorbeeld als we handhaven in de openbare ruimte. En bij het opstellen van een dorpsvisie zijn we toeschouwer. Alleen als we duidelijk zijn in wat we belangrijk vinden, een standpunt innemen en toelichten wat partners wel en niet van ons mogen verwachten, kunnen we succesvol verbindend besturen. Verbinden doen we niet alleen lokaal, maar ook regionaal. We investeren in de regio om er samen beter uit te komen. Want we realiseren ons dat als we iets voor Coevorden willen bereiken, we moeten investeren in de regio. We geloven in de regio en dat we samen met onze regiopartners meer bereiken en iets kunnen betekenen voor elkaar. We werken daarom samen met andere gemeenten en provincie en nemen actief deel in verschillende samenwerkingsverbanden zoals de Regiodeal en Dutch TechZone.

Aantrekkelijk Coevorden

Coevorden is een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. We werken er hard aan het creëren van een uitdagende binnenstad waar inwoners, ondernemers en bezoekers

kunnen genieten van historie, water en gezelligheid. Deze bestuursperiode zien we de eerste concrete en zichtbare veranderingen na een gedegen voorbereidingsperiode. Ons platteland is vitaal, groen en aantrekkelijk en geeft veel ruimte voor recreatie. Samen zorgt dit er voor dat we ook in de jaren 2021 en 2022 -als we Culturele gemeente van Drenthe zijn- aantrekkelijk zijn voor inwoners én bezoekers.

Onze regionale economie blijkt kwetsbaar en behoeft structurele versterking. Dat vraagt om gezamenlijke inzet gericht op voldoende en goed opgeleid personeel en het verbeteren van het ondernemersklimaat. Hiervoor werken we via Dutch TechZone en de Regiodeal samen met ondernemers, onderwijs, buurgemeenten en de provincie. Daarnaast gaan we aan de slag met de opgaven in de bestaande woningvoorraad: het kwantitatieve evenwicht op de woningmarkt én kwalitatieve verbeteringen op het gebied van duurzaamheid en langer thuis wonen.

Duurzaamheid

Overheden wereldwijd moeten sneller en drastischer ingrijpen dan ooit tevoren om de opwarming van de aarde te beperken. Voor ons is duurzaamheid een belangrijk speerpunt. We vinden het belangrijk om een bijdrage te leveren aan de toekomstbestendigheid van onze omgeving en van de wereld. Ook al hebben we als gemeente niet overall direct invloed op; we willen onze inwoners actief inspireren om met duurzaamheid aan de slag te gaan.

We werken aan een betere toekomst vanuit het nu, voor de generaties die volgen. Dit bereiken we door –ook hier- intensief samen te werken met inwoners, ondernemers, kennisinstanties en maatschappelijke organisaties. We zien duurzame ontwikkeling als een kans voor het lokale bedrijfsleven, voor toekomstbestendig wonen en voor een groene en vitale leefomgeving. We leggen de verbinding tussen duurzaamheid en andere beleidsterreinen. Zo zoeken we de balans tussen natuur, historie en draagkracht van onze inwoners en ondernemers. De duurzame ontwikkeling is voor iedereen. Ieders bijdrage is noodzakelijk, iedereen draait op voor de lasten én iedereen kan profiteren van verduurzaming.

Voorkomen

Kinderen moeten veilig, gelukkig en gezond kunnen opgroeien zodat zij zich naar potentie kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en zelfredzame volwassenen. Ook willen we dat inwoners gezonder en langer leven, zonder financiële problemen en zo lang als dat mogelijk is zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Onze ambities zijn groot en we denken dat we deze alleen kunnen behalen samen met inwoners en onze samenwerkingspartners. We zetten sterk in op het vergroten van zelfredzaamheid door bijvoorbeeld het verstevigen van het eigen netwerk. We willen dus heel veel en denken dat het de grootste kans van slagen heeft als we de zorg en ondersteuning dichtbij de mensen organiseren en hun eigen netwerk verstevigen. We zetten vooral in op preventie; we willen echt de beweging maken naar het voorkomen van problemen. Dit willen we op een integrale manier doen en gebiedsgericht. Dit kunnen we niet in één keer in de hele gemeente doen, daarom onderzoeken we de mogelijkheid om te starten in één of twee gebieden. Dan kunnen we leren voor andere wijken en dorpen binnen onze gemeente en daar buiten.

Monitoring

We willen weten of we dichterbij onze doelstellingen komen en wat onze bijdrage daaraan is. Dat vraagt een verbetering van onze monitoring. In het sociaal domein zijn we bezig die monitoring op te zetten. Daarna rollen we dit uit naar de andere beleidsvelden. Naast het sociaal domein (*Voorkomen*) focussen we ons op *Aantrekkelijk Coevorden* en *Duurzaamheid*. Dit hebben we niet van de ene op de andere dag voor elkaar: het betekent zoeken en leren met elkaar. Stellen we de juiste vragen, hebben we de juiste indicatoren en voeren we het goede gesprek, om te bepalen of we goed bezig zijn. Dit doen we graag samen met u, de gemeenteraad, met de samenleving en onze samenwerkingspartners in de regio.

Financiële positie

We zijn financieel gezien gezond en dat koesteren we. Om financieel gezond te blijven houden we vast aan onze begrotingsprincipes en onze begrotingsdiscipline. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de begroting die wij hierbij aanbieden. We gebruikten de septembercirculaire van het Rijk en de budgetten voor uitkeringverstrekking, zoals deze in september bekend zijn gemaakt. Wij hebben budgetten op het gewenste niveau gebracht of gehouden, zoals de stelpost voor vervangingsinvesteringen en onvoorziene kosten. Ook blijven wij structureel € 2 miljoen aan onze algemene reserve toevoegen om onze vermogenspositie te versterken en sterk te houden. De solvabiliteit, als verhouding tussen ons eigen en vreemde vermogen, ontwikkelt zich in positieve zin en stijgt naar verwachting in 2020 naar 35%.

Ontwikkelingen

Inleiding

Ontwikkelingen in 2020-2023

Het jaar 2020 is het tweede kalenderjaar in de bestuursperiode 2018-2022. In het bestuursprogramma 'Ruimte om te doen!' hebben wij doelen opgenomen, die wij aan het eind van deze bestuursperiode willen bereiken. Jaarlijks bepalen we wat nodig is om deze doelen te bereiken. Onderstaand schetsen wij de ontwikkelingen die wij voor 2020 tot en met 2023 op ons af zien komen, waarbij wij de focus op 2020 hebben gelegd. De ontwikkelingen betreffen onder andere het intensiveren van bestaand beleid en het nader uitwerken van ambities uit de Programmabegroting 2019. Ook zien wij een aantal ontwikkelingen op ons afkomen, die het vermelden waard zijn, maar die wij nog niet financieel kunnen vertalen.

De ontwikkelingen die wij in onderstaande overzichten hebben opgenomen, maken geen deel uit van het financieel meerjarenperspectief in de Programmabegroting 2020 die voor u ligt. In het raadsvoorstel bij deze begroting hebben wij de besluitvorming over de ontwikkelingen separaat opgenomen. Dit biedt uw raad de gelegenheid om de behandeling van de begroting en de ontwikkelingen separaat te behandelen en hierover te besluiten. Wij beogen hiermee een duidelijke scheidslijn aan te brengen tussen bestaand beleid en het voteren van budgetten voor ontwikkelingen. Deze werkwijze is gelijk aan hoe wij in de Programmabegroting 2019 zijn omgegaan met de tegel 'Ambities'.

Autonome ontwikkelingen

1. Veiligheidsbevorderende maatregelen: waterputten voor de brandweer

De waterputten voor de brandweer zijn nodig voor de bevoorrading van de tankwagens, die de tankautospuit bevoorraden die aan het blussen is. De waterputten worden aangelegd op plekken waar te weinig mogelijkheden zijn om water te kunnen krijgen. Het betreft enkele nieuwe putten en vervanging van oude putten. Dit vraagt een jaarlijkse investering tot en met 2024.

Financiële effecten

ONTWIKKELINGEN MET EEN AUTONOOM KARAKTER				
(Bedragen x € 1.000)				
	2020	2021	2022	2023
1. Waterputten voor de brandweer	39	62	47	47
Totaal	39	62	47	47

Combinatie van autonome ontwikkelingen en intensiveringen

De volgende twee ontwikkelingen betreffen intensiveringen van ons bestaande beleid, maar hebben ook deels een autonoom karakter in zich.

2. Dienstverlening: online dienstverlening

We werken de komende twee jaar toe naar een optimale online dienstverlening die blijvend in ontwikkeling is, aansluit op (veranderende) wensen en behoeften van inwoners, veilig is en voldoet aan wet- en regelgeving. Digitale ontwikkelingen gaan razendsnel. Inwoners verwachten van hun gemeente, als eerste overheid, dat ze ook daar snel en makkelijk online producten en diensten kunnen aanvragen. Tegelijkertijd is het bij uitstek een middel om in contact te komen met de samenleving en om ook online het gesprek met elkaar te voeren. We onderzoeken de mogelijkheden hiervoor; passend bij verbindend besturen. Voor 2020 worden de volgende concrete resultaten benoemd:

- Herbouw van het complete systeem van de website; iets wat we in Dimpact-verband doen;
- Uiterlijk op 23 september 2020 voldoet onze website aan alle eisen als het gaat om de toegankelijkheid van overheidswebsites zodat inwoners met visuele of auditieve beperkingen op een goede manier gebruik kunnen maken van de website. Europese regelgeving schrijft voor dat overheidswebsites die voor 23 september 2018 zijn gebouwd

(gemeente Coevorden: oktober 2017) uiterlijk op 23 september 2020 aan deze eisen moet voldoen;

- In 2020 slaan we een eerste slag als het gaat om het aanbieden van producten en diensten via e-formulieren waardoor het voor inwoners, ook inwoners die minder digitaalvaardig zijn, makkelijker wordt om online producten en diensten aan te vragen. Over twee jaar is tachtig procent van onze diensten en producten beschikbaar via e-formulieren;
- Eind 2020 is alle informatie op onze website actueel. Om ervoor te zorgen dat dit blijvend is, maken we in 2020 een start met het vergroten van het online bewustzijn van onze organisatie.

Een optimale digitale dienstverlening die blijvend in ontwikkeling is, heeft tijd, aandacht en de juiste expertise nodig. We gaan in onze organisatie werken met een online team dat als opdracht krijgt om bovenstaande resultaten te bereiken. Eén van de rollen die noodzakelijk is in dit online team, maar we nu niet in huis hebben, is die van webmaster. Een webmaster heeft kennis van techniek, is verantwoordelijk voor het goed functioneren van onze online dienstverlening en heeft oog voor relevante trends.

3. Ambtelijke organisatie: opleidingskosten

Een structurele ophoging van de beschikbare middelen voor opleidings- en ontwikkelkosten van medewerkers is nodig door een viertal trends. Als eerste zien we dat het steeds lastiger wordt om op de arbeidsmarkt de juiste medewerkers te vinden. Medewerkers met de gewenste capaciteiten en potentie. Dan is het belangrijk om je te onderscheiden en aansprekende arbeidsvoorwaarden te bieden. Ontwikkeling is hierin een arbeidsvoorwaarde die een win-win oplevert zowel voor de gemeente Coevorden als voor de potentiële medewerker. Bovendien is kenmerkend aan de nieuwe generatie werknemers dat zij meer hechten aan ontwikkelkansen dan aan salaris. Dit is een tweede trend wat vraagt om ruimte om hieraan tegemoet te komen. Eenmaal binnen is het belangrijk goede medewerkers te behouden. Een derde trend is de ontwikkeling van maatschappij en samenleving. Deze ontwikkelingen gaan steeds sneller en maken permanente organisatieontwikkeling nodig. Met extra ruimte voor opleiding- en ontwikkeling willen we jaarlijks organisatieontwikkelingsactiviteiten financieren. De eerste jaren wordt specifiek ingezet op verbindend besturen en de aansluiting van de organisatie in de samenwerking met de samenleving. Een laatste trend is de digitalisering waardoor herhalende werkzaamheden verdwijnen en van medewerkers andere kennis en vaardigheden worden gevraagd. Wij stellen voor het budget voor opleidingskosten structureel te verhogen met € 95.000 om invulling te kunnen geven aan deze ontwikkelingen.

Financiële effecten

ONTWIKKELINGEN MET AUTONOOM KARAKTER EN INTENSIVERING				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
2. Online dienstverlening	107	107	107	107
3. Opleidingskosten	95	95	95	95
	Totaal	202	202	202

Intensivering van bestaand beleid

4. Kunst en cultuur: verhoging subsidie museum

Voor 2020 is er voor het Stedelijk Museum Coevorden in eerste instantie incidenteel een budget beschikbaar van maximaal € 218.200. Dit budget is gebaseerd op de begroting van het Stedelijk Museum voor het jaar 2020 (inclusief schoonmaak Arsenaal). Wij stellen een extra impuls van € 70.000 voor. Met deze impuls heeft het museum de mogelijkheid om een extra medewerker voor educatie, PR en communicatie in dienst te nemen. Naast meer focus op die gebieden zorgt het ook voor lastendrukvermindering voor bestuur en directie. Hierdoor kunnen zij zich volledig richten op de kerntaken van het museum. Het effect hiervan is dat het museum door deze professionaliseringslag beter op de kaart wordt gezet en de jeugd meer wordt betrokken bij de lokale geschiedenis. Wij verwachten dat het museum in 2020 een plan ontwikkelt en uitvoert om in de volgende jaren meer eigen inkomsten te genereren met als doel minder afhankelijk te worden van gemeentelijke subsidie.

5. Kunst en cultuur: verhoging bijdrage bibliotheken

In de kaderbrief 2020 en de Halfjaarrapportage 2019 informeerden wij uw raad over het feit dat de verrekening van de additionele inkomsten die wij ontvangen van de provincie onder druk staan. Dit is het gevolg van ontwikkelingen in de afgelopen jaren en dat blijkt dat de toekomstvisie te positief is ingestoken. Uit de gesprekken met de bibliotheek concluderen wij dat de bijdragen aan de bibliotheek verhoogd dienen te worden met € 100.000 om het huidige niveau van dienstverlening in stand te houden. De in de begroting opgenomen middelen zijn voor de bibliotheek onvoldoende. Vooral nog is de door ons te ontvangen subsidie van de provincie van € 100.000 per jaar toegekend voor de jaren 2019 tot en met 2022 (met een begrotingsvoorbewoud voor de jaren 2021 en 2022). Deze tijdelijkheid is ook van toepassing op de extra subsidie aan Biblionet Drenthe.

6. Vieren 75 jaar bevrijding

In 2020 is het 75 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd. Ook in onze gemeente is vanuit diverse organisaties al aandacht voor het jubileumjaar en zijn zij zeer welwillend om hun bijdrage te leveren door het ontwikkelen van initiatieven. Stichting Garnizoensstad Vesting Coevordens speelt een coördinerende rol. Naast hun eigen programma verzamelen zij alle andere initiatieven om er zo voor te zorgen dat er gedurende het hele jaar in de hele gemeente verschillende activiteiten plaatsvinden in het kader van 75 jaar vrijheid. Nu investeren in de initiatieven, organisaties en samenwerkingsverbanden zorgt voor een positief effect in de voorbereiding en uitvoering van culturele gemeente. Het is om deze redenen van belang dat hiervoor in de gemeentelijke begroting 2020 een budget beschikbaar wordt gesteld van in totaal € 75.000. Een gedeelte van dit budget is cofinanciering van de € 29.000 die de provincie aan ons verleent voor lokale initiatieven die bijdragen aan het herdenken en het vieren van 75 jaar vrijheid in Drenthe. Per saldo vraagt dit een eenmalig budget in 2020 van € 46.000.

7. Wonen en leefomgeving: beleids capaciteit

Op het gebied van wonen zien we op dit moment meerdere opgaven die deze collegeperiode opgepakt dienen te worden. Het gaat hierbij om gemaakte afspraken in regionaal verband (Regiodeal), wettelijke vereisten (woonwagengebeleid) en de uitvoering van eerder vastgesteld beleid (woonvisie, prestatieafspraken corporaties en de invulling van het herstructureringsfonds). Om aan het geheel van alle opgaven invulling te geven is duidelijk dat er in de bestaande organisatie hiervoor onvoldoende (beleid)capaciteit aanwezig is. De uitbreiding met een structurele formatieplaats is nodig, in de vorm van een beleidsmedewerker wonen en leefomgeving, om onze opgaven op te pakken en doelstellingen te kunnen realiseren. De structurele formatieplaats vraagt een budget van € 113.000 vanaf 2020.

8. Gezondheidszorg: gezondheid/leefstijl en bewegen/preventie

In het kader van leefstijl en bewegen geven we invulling aan onze doelen om inwoners te bevorderen dat zij gezond leven en bewegen te stimuleren. In dat kader gaan we verder met het onderzoek naar het terugkeren van de buurtsportcoaches en de mogelijke implementatie ervan. We hebben als doel dat jong en oud met plezier (meer) gaan bewegen en leggen de nadruk op de kwetsbare doelgroepen. We geven invulling aan het besluit om JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) gemeente te zijn waarin we extra gaan inzetten op een gezonde jeugd en een gezonde omgeving. Ook gaan we samen met verenigingen en andere (maatschappelijke) partners aan de slag met een lokaal sport- en gezondheidsakkoord. Deze intensivering vragen samen een structureel budget van € 168.000.

Financiële effecten

INTENSIVERING BESTAAND BELEID				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
4. Subsidie museum	70	70	70	70
5. Bijdrage bibliotheken	100	100	100	
6. Vieren 75 jaar bevrijding	46			
7. Beleids capaciteit wonen en leefomgeving	113	113	113	113
8. Gezondheid, leefstijl, bewegen en preventie	168	168	168	168
	Totaal	497	451	351

Nadere uitwerking bestaande ambities

9. Kunst en cultuur: culturele gemeente 2021-2022

In de Programmabegroting 2019 zijn reeds middelen beschikbaar gesteld voor het zijn van Culturele gemeente van Drenthe in 2021-2022. Het betreft hierin de cofinanciering van de provinciale bijdrage van € 90.000. Medio 2019 hebben wij van de provincie bericht ontvangen dat wij in het culturele seizoen 2021-2022 culturele gemeente zijn. De extra middelen om dit tot een succes te maken en onze gemeente op de kaart te zetten, zijn € 110.000 naast de reeds beschikbaar gestelde middelen en de provinciale bijdrage. Deze middelen zetten wij in voor de voorbereidingen (organisatie en communicatie) en programma-activiteiten. Wij stellen voor dit bedrag vooralsnog te begroten voor de jaren 2020 en 2021. De gemeentelijke bijdrage aan de viering van Culturele gemeente is afhankelijk van de invulling van het programma. In 2020 gaan wij starten met de voorbereidingen. Medio 2020 hebben we meer duidelijkheid over het programma, onze rol daarin en bijdragen van derden. Als een herverdeling van de middelen over de komende jaren en/of een extra impuls gewenst is, informeren wij u daarover in de Kaderbrief 2021 en/of de Halfjaarrapportage 2020.

10. Kunst en cultuur: versterken en uitdragen cultuuraanbod

Het ambitieniveau op kunst en cultuur is hoog. De huidige beleidscapaciteit is ontoereikend om het vervolgproces op de heroriëntatie uit te voeren. De effecten van het huidige beleid (inclusief bezuinigingen) op de culturele sector en de relaties met de culturele sector zijn groot. Dat leidt tot de opgave om de basisinfrastructuur weer op orde te brengen en te houden, zodat een breed toegankelijk en bloeiend cultureel leven weer mogelijk wordt. Bovendien is er additionele beleidscapaciteit nodig in de voorbereiding van het zijn van Culturele Gemeente. Dit vraagt om een uitbreiding van onze formatie met een halve fte en de daarbij behorende kosten. Dit vraagt een structureel budget van € 56.000.

11. Recreatie en toerisme: vitale vakantieparken

Onderzoekskosten

In het project VVP Coevorden hebben wij onder andere als doel gesteld een andere bestemming te vinden voor de niet-vitale parken met als effect dat illegale situaties worden beëindigd, sociaal-maatschappelijke problematiek wordt opgelost, (verdere) verpaupering wordt tegengegaan en dat aanwezige criminaliteit en ondermijning kan worden gestopt. In dit project komt het thema 'Voorkomen' uit onze strategische agenda naar voren. Aangezien wij nu niet (voldoende) in beeld hebben wat er allemaal achter die slagboom plaatsvindt, starten we met het in kaart brengen van de feitelijke situatie, vaststelling nul-situatie. Dit is nodig om te weten welke koers gevaren gaat worden. Wat is de huidige feitelijke situatie en hoe wordt de toekomst van het park gezien? Waar is draagvlak voor en is haalbaar?

Met een aantal parken gaan wij aan de slag. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door een toezichthouder en een vergunningverlener. De capaciteit die hiervoor benodigd is, vraagt om een budget van € 29.000.

Externe expertise

Het uitgangspunt van het project VVP is dat parken zelf een visie ontwikkelen en waar nodig expertise inschakelen. Gezien de beperkte expertise en financiële draagkracht van de verenigingen van eigenaren (VVE's) lijkt dat niet haalbaar. Om in 2030 weer te kunnen spreken over vitale en zelfs excellerende vakantieparken vraagt dit de juiste expertise en capaciteit. Dit vraagt om middelen, zodat wij – daar waar nodig – deze expertise in te kunnen schakelen. Dit vraagt een bedrag van € 110.000.

Wij merken bij dit project op dat het een langlopend project is, dat wij gaandeweg ook verder zullen ontwikkelen. Welke middelen dit in de toekomst nog zal vragen, is niet meerjarig in te schatten. Wij zullen hier jaarlijks bij de samenstelling van de Programmabegroting bepalen welke stappen in dit proces passend zijn en welke inzet dit vraagt.

12. Ruimtelijke ontwikkelingen: omgevingswet

Het jaar 2020 is het laatste jaar vóór de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021. Met het dichterbij komen van de invoeringsdatum wordt steeds duidelijker wat er exact voor (en na) de invoeringsdatum moet gebeuren. Onze aanpak van de implementatie ontwikkelt zich dan ook gedurende de aanloop naar de invoering. In de afgelopen jaren hebben wij budgetten gevraagd op die momenten dat duidelijk was wat er nodig was voor de implementatie en welke budgetten daarbij benodigd waren. Voor 2020 hebben wij duidelijk dat we meer interne capaciteit nodig hebben om de noodzakelijke voorbereidingen te treffen. Het betekent ook dat we een deel van de

invoeringsactiviteiten die ook later nog kunnen worden opgepakt, doorschuiven naar 2021 en 2022.

13. Openbaar groen: bosplantsoenen en bermbeheerplan

Bermbeheerplan

Een onderdeel van duurzaamheid is het bevorderen van de biodiversiteit. Door de bermen natuur technisch te gaan onderhouden wordt hierdoor voor een deel aan dit voornemen invulling gegeven. Bloemrijke wegbermen geven een belangrijke impuls aan de overvloed en diversiteit van insecten, en daarmee biodiversiteit in het algemeen. Daarom krijgt ecologisch bermbeheer een steeds grotere rol in Drentse gemeenten. Ook in gemeente Coevorden is dit het geval. Om meer inzicht te verkrijgen in de mogelijkheden en toepasbaarheid van natuur technisch bermbeheer hebben wij een bermbeheerplan opgesteld. Dit bermbeheerplan wordt u separaat aangeboden> Het bermbeheerplan adviseert op welke verschillende manieren wij de bermen kunnen onderhouden om de biodiversiteit te verhogen. Daarnaast geeft dit bermbeheerplan inzicht in de kosten die deze wijziging ten opzichte van het bestaande onderhoud met zich mee brengt. Doordat de invoering gefaseerd plaatsvindt, stellen wij voor het budget stapsgewijs toe te kennen; € 80.000 in 2020, € 110.000 in 2021, en € 140.000 vanaf 2022. Wanneer uw raad instemt met het voorstel van het bermbeheerplan, vraagt dit een investering in het materieel. Deze aanpassingen verwerken wij na besluitvorming in het meerjaren investerings programma en laten wij tot uitdrukking komen in de Halfjaarrapportage 2020.

Snoeien en herstel biodiversiteit

Om de biodiversiteit en de beheersing van de eikenprocessierups te stimuleren, willen wij inheemse (Drentse) struiken aanbrengen. De werkzaamheden combineren wij met snoeiwerkzaamheden. Wij gaan struiken uitdunnen en tegelijk nieuwe struiken planten. Dit gaan wij doen in bossingels en bosplantsoenen. De werkzaamheden verspreiden wij over de komende drie jaren en vragen een jaarlijks budget van € 161.000.

14. Duurzaamheid

Aanjaagbudget duurzaamheid

De duurzaamheidsvisie wordt naar verwachting in het vierde kwartaal van 2019 in proces gebracht. Hierna gaat de organisatie integraal aan de slag met de verdere vertaalslag en uitwerking van de visie. Het aanjaagbudget is bedoeld voor eventuele onderzoeken die in 2020 nodig zijn om operationele doelen op te kunnen stellen. Een voorbeeld hiervan in het lopende begrotingsjaar 2019 is de nulmeting op ons gemeentelijke vastgoed. Gepland voor 2020 staan in ieder geval de berekening van de co² voetafdruk van de gemeentelijke organisatie en het opstellen van een Coevorden Duurzaamheid Index, waarin de wijze van duurzaamheidsmonitoring wordt vastgelegd. Het budget wordt ook ingezet voor acties ten aanzien van (interne) bewustwording. Wij stellen een budget van € 50.000 voor 2020 voor.

Regiefunctie warmtetransitie

Uiterlijk eind 2021 hebben alle gemeenten een transitievisie warmte opgesteld waarin het tijdspad vaststaat waarop wijken en dorpen van het aardgas afgaan. Voor wijken waarvan de transitie voor 2030 is gepland zijn de maatschappelijke kosten en baten en de integrale kosten voor de eindverbruikers bekend. Het is van belang dat deze keuzes geheel in de stijl van Coevorden Verbindt worden gemaakt. Inwoners, ondernemers en woningcorporaties willen ook graag weten welke alternatieve warmtevoorziening(en) het aardgas gaan vervangen in de gemeente Coevorden. Voorstel is om voor de jaren 2020, 2021 en 2022 0,5 fte beschikbaar te stellen zetten om de regie op dit complexe proces te houden. Dit vraagt jaarlijks € 40.000 tot en met 2022.

15. Toezicht en handhaving: beleidsplan VTH

Dit najaar hebben wij het het Beleidsplan VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) 2019-2023 vastgesteld. De huidige formatie is niet toereikend om de VTH-taken te kunnen uitvoeren. Er is ondercapaciteit. Een formatiescan op basis van de werkomvang heeft dit bevestigd. De rekenkamercommissie heeft deze conclusie in haar rapport ook getrokken. Om alle taken te kunnen uitvoeren stellen wij voor om 4 fte structureel extra beschikbaar te stellen. Dit vraagt een structureel budget van € 406.000. In 2020 vraagt de uitbreiding van de uitrusting van de BOA's (buitengewone opsporingsambtenaren) een eenmalige investering van € 16.000.

Voor het taakveld Bouwen en RO zijn de nu bekende gevolgen van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging meegewogen en zijn we met de formatievraag aan de ondergrens gaan zitten van wat nodig. Met deze uitbreiding kan de organisatie op termijn voldoen aan de Wet VTH/kwaliteitscriteria en de door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsverordening.

16. Mobiliteit: fietsnota en fietspaden

Dit najaar van 2019 komen wij met een voorstel voor de fietsnota met (uitvoerings)agenda. Op basis hiervan stellen wij voor om in 2020 te starten met onderzoeken en het uitvoeren van maatregelen ter verbetering van de van de fietskwaliteit op zowel hoofdfietsroutes, schoolroutes als recreatieve routes.

In de fietsnota zullen wij voorstellen doen voor de schoolroutes Oosterhesselen-Sleen (1,0 km) en Sleen-Emmen (0,8 km). Wij onderzoeken wat er nodig is voor de realisatie van een (recreatieve) fietsverbinding Aelderholt en Schapendijk, onderzoeken een verbetering van de fietsroutes rondom de Nieuw Veste en gaan in BOCE-verband een verbeterplan opstellen voor de schoolroute Schoonoord-Emmen. Fietsoversteken over de Monierweg en de Krimweg gaan we veiliger maken. Wij zetten ons in om binnen het project Geeserstream samen met partners de recreatieve fietsverbinding (3,8 km) te verbeteren. Bij het station Coevorden en HUB Zweeloo worden de fietsstallingen uitgebreid. We laten een bewegwijzeringsplan voor fiets opstellen.

Het onderhoud van fietspaden wordt bekostigd uit het budget voor wegenonderhoud. Voor nieuwe toepassingen wordt, na onderzoek van de verbindingen, budget aangevraagd. Voor het ombouwen van bestaande fietspaden naar een kwalitatief betonfietspad houden we rekening met een investering van €120 - €150 per meter fietspad. Voor het realiseren van een nieuw fietspad houden we rekening met een investering van € 250-€ 300 per meter fietspad.

De kosten voor het onderzoek vragen in 2020 een budget van € 40.000.

17. Huisvesting De Nieuwe Veste

In het door uw raad vastgestelde IHP stond een investering in de huisvesting van De Nieuwe Veste in fase 2 van het IHP (vanaf 2023) nog op p.m. In 2019 is de eerste verkenning naar mogelijke scenario's uitgevoerd. Het is een groot en complex vraagstuk waarvoor een gedragen en zorgvuldig plan nodig is. Om in 2020 tot verdere planvorming te komen, houden wij rekening met € 50.000 voor onderzoekskosten. Wij stellen voor deze kosten in 2020 ten laste van de stelpost vervangingsinvesteringen te brengen.

Financiële effecten

NADERE UITWERKING BESTAANDE AMBITIES					
(Bedragen x € 1.000)					
	Nr. ambitie 2019	2020	2021	2022	2023
9. Culturele gemeente 2021-2022	1	55	55		
10. Versterken en uitdragen cultuuraanbod	1	56	56	56	56
11. Vitale vakantieparken	4	139	p.m.	p.m.	p.m.
12. Omgevingswet	10	33	45	65	
13. Openbaar groen	p.m.	241	271	301	140
14. Duurzaamheid	20	90	40	40	
15. Beleidsplan VTH	22 en p.m.	422	406	406	406
16. Fietsnota en fietspaden	13	40	p.m.	p.m.	p.m.
17. Onderzoekskosten De Nieuwe Veste	p.m.	50			
		Totaal 1.126	873	868	602

Nieuwe ontwikkelingen

18. Uitbreiding capaciteit internationale samenwerking

Ons internationaal beleid richt zich op het bieden van meerwaarde in sociaaleconomisch opzicht voor Coevorden, onze bedrijven en inwoners. Op dit moment is de capaciteit onvoldoende om de kansen die we zien verder te kunnen brengen naar concrete resultaten en succesvolle projecten. Er is extra inzet nodig zodat we er in slagen de netwerken waarin we participeren ten volle te benutten en in het beleid beter te kunnen inspelen op de actualiteit door focus aan te brengen. Wij vragen daarvoor uitbreiding van de structurele capaciteit met 0,4 fte. De kosten hiervan zijn € 46.000.

Financieel effect

NIEUWE ONTWIKKELINGEN				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
18. Internationale samenwerking	46	46	46	46
Totaal	46	46	46	46

Dekking van deze voorstellen

Het financiële effect van bovengenoemde voorstellen bij de diverse ontwikkelingen bedraagt circa € 1,9 miljoen in 2020, dalend naar € 1,2 miljoen in 2022. Meerjarig is vrije begrotingsruimte aanwezig op de daarvoor ingestelde stelpost vrije begrotingsruimte. Het positieve begrotingsresultaat van de begroting die voor u ligt, voegen wij toe aan de stelpost. De totale omvang van de stelpost met vrije begrotingsruimte en de omvang van de ontwikkelingen in de komende vier jaren geven wij onderstaand weer. In het jaar 2020 is de vrije begrotingsruimte niet toereikend om de ontwikkelingen van dekking te voorzien.

Aanvullend op de inzet van de vrije begrotingsruimte, stellen wij voor om de stelpost vervangingsinvesteringen in te zetten ter dekking van de onderzoekskosten voor de fietspaden (ontwikkeling nr. 16) en de onderzoekskosten voor De Nieuwe Veste (ontwikkeling nr. 17). Ook stellen wij voor om € 560.000 in te zetten vanuit de algemene reserve. Gezien de ontwikkeling van onze algemene reserve en de solvabiliteit vinden wij het verantwoord om eenmalig een bedrag uit de algemene reserve te onttrekken van € 560.000 om de ontwikkelingen in 2020 van dekking te voorzien.

DEKKINGSVOORSTEL ONTWIKKELINGEN				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Omvang pakket ontwikkelingen	1.910	1.634	1.614	1.248
<i>Dekking</i>				
Stelpost vrije begrotingsruimte	1.260	1.634	1.614	1.248
Stelpost vervangingsinvesteringen, onderdeel mobiliteit	40			
Stelpost vervangingsinvesteringen, regulier	50			
Onttrekking algemene reserve	560			
Totaal dekking	1.910	1.634	1.614	1.248

In de jaren 2021-2023 blijft er vrije begrotingsruimte op de stelpost aanwezig, die als buffer kan dienen voor incidentele en/of structurele tegenvallers en individuele raadsvoorstellen. Deze ruimte loopt op naar circa € 1 miljoen in 2023.

VRIJE BEGROTINGSRUIMTE				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Stelpost vrije begrotingsruimte	1.260	1.989	2.274	2.273
Inzet voor ontwikkelingen 2020-2023	1.260	1.634	1.614	1.248
Saldo		355	660	1.025

Indien u instemt met het voorstel om in 2020 eenmalig € 560.000 uit de algemene reserve te onttrekken, is het verloop van de algemene reserve in de komende jaren als volgt.

VERLOOP ALGEMENE RESERVE				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Stand begin boekjaar	20.432	30.336	32.150	34.150
Toevoegingen	11.667	2.000	2.000	2.000
Onttrekkingen	-1.763	-186	0	0
Stand eind boekjaar	30.336	32.150	34.150	36.150
Solvabiliteit	34%	37%	42%	46%

Overige ontwikkelingen

Ambities die wij nog niet financieel kunnen vertalen

19. Centrumvisie; ontwikkeling Markt, Haven, Citadelpunt en Weeshuisweide

Ten behoeve van de uitvoeringsambitie is een kostenraming opgesteld. Deze raming is opgesteld om uw raad een indicatie te geven van de kosten die gemoeid gaan bij de realisatie van de in de visie opgenomen uitvoeringsambitie. Het doel van de kostenraming is inzichtelijk te maken dat een visie wordt aangenomen die daadwerkelijk, en in fases, gerealiseerd kan worden. De raming wordt uitgewerkt naar concrete uitvoeringsvoorstellen aan uw raad.

De bedragen in de kostenraming zijn opgebouwd op basis van informatie van vergelijkbare situaties of basis van kengetallen. Voor de opbouw van de kostenraming is externe deskundigheid ingehuurd om een zo goed mogelijke indicatie te kunnen geven. Op dit moment is er nog geen sprake van een definitieve kostenraming. Nadat uw gemeenteraad instemt, start de volgende fase waarin de in de Visie Kasteelpark Coevorden beschreven maatregelen concreet worden uitgewerkt. Op basis van een goede uitwerking kan een heldere kostenraming en een goede aanbesteding plaats vinden. Ook wordt onderzocht of er baten en/of subsidies kunnen worden gerealiseerd of gevonden. Denk hierbij aan cofinanciering met Provincie, Rijk, Europa en de ondernemers en vastgoedeigenaren in onze binnenstad.

Op basis van een uitwerking van de maatregelen en het onderzoek naar baten en/of subsidies ontvangt u een separaat advies/adviezen voor dekking van de uitvoering van de benodigde maatregelen.

20. Vervolg Dutch TechZone vanaf 2021

De horizon van Dutch TechZone loopt tot en met het jaar 2020. Volgend jaar vindt een evaluatie van DTZ plaats. Wij weten dat de gewenste ontwikkeling van de sociaaleconomische infrastructuur in onze regio een langdurige en meerjarige aanpak nodig heeft. Ook is DTZ een belangrijke pijler voor de Regiodeal. Derhalve houden wij rekening met een volgende investering ook vanuit onze gemeente na de looptijd van het huidige DTZ-programma.

21. Groot onderhoud gebouwen

In 2020 gaan wij onze meerjarenonderhoudsplanning actualiseren. Door een extern bureau worden de nieuwe verwachte kosten van ons kernbezit inzichtelijk gemaakt. De verwachte kosten voor het onderhoud van ons kernbezit voor de komende jaren wordt dan verwerkt in een meerjarenonderhoudsplanning. De uitvoering van de actualisatie van het meerjarenonderhoud staat los van het verduurzamingsonderzoek door Royal Haskoning DHV. De investeringen voortkomend uit het verduurzamingsonderzoek maken geen deel uit van de meerjarenonderhoudsplanning. De uitvoering van de verduurzamingsmaatregelen worden waar mogelijk gecombineerd met en afgestemd op de uitvoering van het meerjarenonderhoud.

22. Duurzaamheidsmaatregelen gebouwen

In 2019 zijn wij gestart met een verduurzamingsonderzoek voor onze gebouwen. Door Royal

Haskoning wordt een scan van onze gebouwen gemaakt en inzichtelijk gemaakt op welke wijze wij deze kunnen verduurzamen en tegen welke kosten. De uitkomsten hiervan zullen in 2020 bekend zijn. Daar waar mogelijk worden werkzaamheden gecombineerd en afgestemd op de uitvoering van het meerjarenonderhoud.

23. Aanpassingen klimaatadaptatie

Door klimaatverandering nemen de risico's op wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen toe. Vanuit het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is een landelijke strategie uitgerold om vanuit het 'weten, willen, werken' principe toe te werken naar maatregelen die gevolgen van klimaatverandering inzichtelijk maken, zodat de samenleving weerbaarder gemaakt kan worden voor die gevolgen. Via de Samenwerking Noordelijke Vechtstromen geven we hier als regio invulling aan en werken we samen op, met ondersteuning vanuit de provincies Overijssel en Drenthe.

In het kader van het DPRA is er in 2019 een stresstest uitgevoerd en is er onderzoek verricht naar de gevolgen van het veranderen van het klimaat voor het gebied waarvan de gemeente Coevorden deel uitmaakt. Deze stresstest geeft inzicht in de gevolgen van de klimaatveranderingen voor het gebied van de Noordelijke Vechtstromen met betrekking tot droogte, overstroming, wateroverlast en hittestress.

De stresstest kan gezien worden als een eerste stap om de kwetsbaarheid voor klimaatverandering in beeld te brengen. Dit onderdeel is nu gereed. Wij zullen uw raad informeren en gaan graag met u hierover in gesprek. Het vervolg is het voeren van een risicodialoog met inwoners, instellingen en bedrijven over de uitkomsten van de stresstest. In een volgende fase zullen eventuele gevolgen voor de openbare ruimte, bedrijven, agrarische sector en natuur besproken worden en de financiële en economische consequenties inzichtelijk gemaakt worden.

Programma 1 | Economie, onderwijs en cultuur

Bestuurlijke hoofdlijnen

Sociaal-economische structuurversterking

Wij streven naar een gemeente waar het prettig werken, mooi wonen en goed leven is. Samenwerking in regionaal verband met onder meer ondernemers, onderwijs en medeoverheden via Dutch Techzone, en ook via de recent overeengekomen Regiodeal Zuid en Oost Drenthe is van groot belang voor Coevorden. Via de Regiodeal investeren wij de komende jaren verder in een aantrekkelijk vestigingsklimaat, met passend onderwijs, een bloeiende vrijetijdseconomie, goede bereikbaarheid van ook (zorg)voorzieningen en een blijvend aantrekkelijk woonklimaat. In 2020 zullen de eerste projecten worden opgepakt gericht op de thema's werken, wonen en welzijn. Het wenkend perspectief voor 2030 is een regio met een uitstekende positie op het gebied van innovatieve industrie, waarbij het onderwijs goed aansluit op de vraag van de arbeidsmarkt.

Coevorden Onderneemt

Het recentelijk vastgestelde economisch beleidsplan met een dynamische werkagenda kent vier thema's op basis waarvan projecten worden opgepakt. Het gaat hierbij om de volgende vier thema's:

- personeel van de toekomst;
- ondernemersklimaat;
- fysieke ruimte en bereikbaarheid en;
- ondernemersdienstverlening.

Alle projecten gaan uit van gezamenlijkheid en samenwerking met het bedrijfsleven, Ondernemend Coevorden en andere ondernemersverenigingen.

Coevorden, culturele gemeente 2021-2022

Wij koesteren de verbondenheid in onze gemeente en de kracht van de gemeenschap. Het is belangrijk dat iedereen in onze gemeente zich onderdeel voelt van onze gemeenschap, en tegelijkertijd zichzelf kan zijn. Culturele activiteiten en een bloeiend verenigingsleven zijn hiervoor erg belangrijk.

Viering, Verhalen, Verbinding, Versterking

Het zijn van Culturele gemeente 2021-2022 verbinden wij aan de viering van het 350 jaar Ontzet van Coevorden. Activiteiten die samen met alle betrokkenen opgezet gaan worden, krijgen invulling aan de hand van de thema's viering, verhalen, verbinding en versterking. Parallel aan de voorbereidingen voor het zijn van Culturele gemeente ontwikkelen wij volgens onze principes van verbindend besturen (ver)nieuw(end) kunst- en cultuurbeleid.

Beleidskaders

Voor economie, onderwijs en cultuur zijn de volgende documenten van belang:

- Economische visie
- Beleidsagenda Vrijetijdseconomie
- Integraal Huisvestingsplan 2019-2034

Doelstellingen

Goed onderwijs

Doel van het voorschoolse- en onderwijsachterstandenbeleid is dat alle kinderen de kans krijgen zich te ontwikkelen op een zodanige manier dat zij hun schoolloopbaan kunnen afsluiten met een startkwalificatie en zij kunnen deelnemen aan de samenleving. Daarom zetten wij in op beleidsontwikkeling en implementatie nieuwe wetgeving Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) (2020). Door het wijzigen van de wetgeving in 2020 krijgen wij meer middelen tot onze beschikking.

Maatregelen

Inhoudelijke kwaliteitsslag VVE

Wij gaan door met de reeds ingezette inhoudelijke kwaliteitsslag op het gebied van VVE. Wij zetten daarbij in op taalontwikkeling, doorgaande leerlijnen en laagtaalvaardige ouders. Bijna alle partijen (voorschools en vroegschool) maken gebruik van LOGO 3000 en alle partijen gaan ParnasSys gebruiken. We gaan monitoren met ingang van de nieuwe wetgeving en daarmee ook de nieuwe resultaatafspraken. Met scholen en kinderopvangorganisaties hebben wij als gemeente resultaatafspraken. Dit is een wettelijke verplichting waar de onderwijsinspectie op toeziet.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2016 Einddatum: 31-12-2021

Inrichting nieuwe werkwijze VVE

Door het wijzigen van de wetgeving in 2020 krijgen wij meer middelen tot onze beschikking. Daarom gaan wij op een andere manier werken. In samenwerking met onze externe partners onderzoeken wij hoe wij onze werkwijze precies gaan inrichten. Dit doen wij middels een pilotperiode. Deze start in 2019.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-04-2018 Einddatum: 31-12-2020

Toegankelijk en bereikbaar onderwijs

Wij willen aan alle kinderen toegankelijk en bereikbaar onderwijs kunnen bieden door het in stand houden van kwalitatief goede onderwijsvoorzieningen in onze gemeente, dan wel in samenwerking met andere gemeenten.

Maatregelen

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

In 2019 heeft de raad ingestemd met het Integraal Huisvestingsplan (IHP). De uitvoering hiervan zal de komende jaren plaatsvinden in verschillende fasen. Hierin wordt uitvoering gegeven aan zowel het IHP voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-04-2017 Einddatum: 31-12-2034

Dutch TechZone: de industriële hotspot van Nederland

Wij verwachten veel van Dutch TechZone (DTZ); het belangrijke regionale samenwerkingsproject tussen onze gemeente en de gemeenten Emmen, Hardenberg en Hoogeveen, de provincie Drenthe en het rijk. Al sinds 2017 werken wij in dit samenwerkingsverband nauw samen met ondernemers en onderwijsinstellingen om onze regio te profileren als een regio die staat voor economische vitaliteit en excellent vakmanschap in met name de maakindustrie. De doelstelling is om in 2030 dé industriële hotspot van Nederland te zijn. Dit realiseren wij dit door een krachtige samenwerking tussen bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en overheden.

Maatregelen

Naamsbekendheid en Regiobranding

Over 5 jaar staat de regio Dutch TechZone (inter-)nationaal bekend als de technische hotspot die klaar is voor nu en de toekomst, en staat Dutch TechZone in de top 3 van meest succesvolle regio's van Nederland. In het jaarplan 2020 zullen de concrete projecten worden benoemd. Deze moet nog worden opgesteld.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Clustervorming en ondernemerschap

Over 5 jaar realiseert Dutch TechZone minimaal 5 nieuwe communities of Practice (bedrijvennetwerken) per jaar, worden per jaar 5 nieuwe parels uitvergroot en worden per jaar minimaal 3 nieuwe proposities gerealiseerd (nieuw of bestaand), waarbij in alle gevallen excellent vakmanschap voorop staat (hybride georganiseerd: leerlingen in bedrijven, werknemers in school). In het jaarplan 2020 zullen de concrete projecten worden benoemd. Deze moet nog worden opgesteld.

De bedrijvenregeling zal eind 2019/begin 2020 weer worden opengesteld in een aangepaste vorm.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Onderwijs en arbeidsmarkt

Over 5 jaar bestaan in de regio vanaf het primair onderwijs technische profielen c.q. doorlopende leerlijnen PO/VO/MBO/HBO, alsmede aansluiting bij Rijksuniversiteit Groningen, Technische Universiteit Twente en Wageningen University & Research, waarbij de verbinding met de arbeidsmarkt hybride is vormgegeven. In het jaarplan 2020 zullen de concrete projecten om dit te realiseren worden benoemd. Deze moet nog worden opgesteld.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Versterken economische structuur

Wij voorzien in de behoefte van de ondernemers. Wij scheppen ruimte voor ondernemerschap en dragen bij aan een omgeving waar het prettig ondernemen en werken is. Wij werken op structurele wijze samen met bedrijven en onderwijs om de lokale sociaal economische structuur te versterken. Wij versterken de band met onze agrariërs. Wij onderzoeken hoe wij innovatieve of startende ondernemers zo goed mogelijk de ruimte kunnen geven. Ook ondersteunen en stimuleren wij bedrijven in het maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wij zetten in op kennis, inspiratie en innovatie en leggen de hiervoor nodige regionale en internationale verbanden.

Maatregelen

Verbinding arbeidsmarkt-onderwijs

Onder andere door samen met partners een Fablab in Coevorden te realiseren stimuleren wij jongeren om een technische opleiding te kiezen die aansluit bij de personeelsbehoefte van de bedrijven in onze regio. Doorlopend steunen wij initiatieven die bedrijfsleven en onderwijs met elkaar in contact brengen, zoals 'onderwijs ontmoet ondernemers'.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Versterken ondernemersklimaat

Ondernemersklimaat is een mooi containerbegrip en dit is moeilijk te kwantificeren; maar de tevredenheid van de ondernemers over onze dienstverlening is zeker een factor. Immers, als gemeente hebben we er invloed op in hoeverre bedrijven het gevoel hebben dat ze de ruimte hebben om zich optimaal te ontwikkelen. Een goede score in de ondernemerspeiling zegt derhalve zeker iets over het ondernemersklimaat. Maar het gaat over meer dan dat: bijvoorbeeld het netwerk van ondernemers onderling en de relaties met kennisinstellingen maken deel uit van het ondernemersklimaat.

We verrichten een breed spectrum aan inspanningen in het kader van ondernemersklimaat. Van relatiebeheer tot ondersteuning in investeringen voor duurzame energie en van onderzoeken hoe we starters/marginale ondernemers kunnen ondersteunen tot lobby en promotie om het imago van Coevorden en de regio DTZ te verbeteren. Concrete projecten die we in het kader van de economische visie uitvoeren op dit gebied zijn 'Ruimte voor pioniers' en 'Ondernemen in het dorp van de toekomst', maar ook bijvoorbeeld de week van de ondernemer, die we nu organiseren, beoogt bij te dragen aan meer saamhorigheid en betere verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven. Ook het DTZ-project en de acties in dat kader dragen bij aan dit onderwerp. Ook is de manier waarop wij de economische visie aanvliegen (vraaggericht, ondernemers vanaf het begin betrokken, gezamenlijk invulling geven aan de uitvoering) intrinsiek gericht op het verbeteren van

de omstandigheden van ondernemers, en dus het ondernemersklimaat.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Toekomst bedrijventerreinen

Letterlijke ruimte om te ondernemen is belangrijk. Daarom gaan wij met creativiteit en daadkracht aan de slag om onze bedrijventerreinen representatiever te maken. In samenwerking met Parkmanagement maken wij een inventarisatie, die de basis vormt voor verdere activiteiten. Op lange termijn voeren wij een oriëntatie uit op groei voor de toekomst en verkennen de mogelijkheden voor een regionaal bedrijventerrein bij de A37.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-04-2019 Einddatum: 30-09-2020

Ondernemersdienstverlening

Wij optimaliseren de dienstverlening: wij zorgen dat het accountmanagement op orde is en voorzien ondernemers zo snel en goed mogelijk van antwoord. Wensen en ervaringen van ondernemers vormen belangrijke input voor verbeteringen in onze werkprocessen. Met een tweejaarlijkse ondernemerspeiling meten wij de voortgang. In 2019 hebben wij een ondernemerspeiling uitgevoerd. Dit was een nulmeting en de score was een 6,1. Wij streven er naar om minimaal een 7 te scoren bij de volgende ondernemerspeiling.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Het natuurschoon en de cultuurhistorische waarden benutten voor de recreatieve en toeristische sector

Wij laten ontwikkelingen in de binnenstad van Coevorden bijdragen aan een betere verbinding tussen stad en buitengebied. Voor de versterking van de toeristische- recreatieve sector is van belang om te blijven investeren in een goede toeristisch-recreatieve infrastructuur (wandelen en fietsen), maar ook een kwaliteitsimpuls van de verblijfsrecreatie/vakantieparken is noodzakelijk. Samen met ondernemers, andere partijen en andere gemeenten gaan wij de kansen en mogelijkheden verkennen.

Maatregelen

Verbeteren toeristische fiets- en wandelinfrastructuur (beleving en voorzieningen)

In de fietsnota is vastgesteld welke toeristische fietspaden de komende jaren zullen worden aangelegd.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Vitaliseren vakantieparken

Een groot deel van de vakantieparken is van goede kwaliteit en eigenaren hebben de investeringscapaciteit om te blijven vernieuwen en investeren om ook in de toekomst toeristen te blijven trekken. Door het grote aanbod en sterke concurrentie in kwaliteit worden verouderde parken soms uit de toeristische markt gedrukt. Een deel van deze parken is niet zelfstandig in staat zich aan te passen aan deze veranderende omstandigheden. De vraag naar dit specifieke park valt daardoor weg, maar het park zelf blijft bestaan. Ook is er een groep vakantieparkondernemers die hun bedrijf willen beëindigen, maar daar verschillende hindernissen in ondervinden. Op vakantieparken treedt daarom soms een verschuiving op van de functies en het gebruik, bijvoorbeeld naar verschillende vormen van wonen. Dit is vaak in strijd met de ruimtelijke bestemming op grond van het bestemmingsplan. Voor de ondernemers of de Vereniging van Eigenaren is niet-recreatieve verhuur echter een manier om het hoofd boven water te houden of, in ongunstiger gevallen, een aantrekkelijk verdienmodel.

Een vakantiepark kan in een dergelijke situatie dienst gaan doen als laatste uitwijkplaats voor mensen die op de reguliere woningmarkt niet terecht kunnen. Mensen komen om uiteenlopende redenen terecht op een vakantiepark; als (tijdelijke) oplossing voor een urgente woonvraag, vanuit

een wens om dichtbij de natuur te wonen of als laatste toevluchtsoord. Daarnaast zijn er mensen die vakantieparken gebruiken of misbruiken om 'onder de radar' te blijven. Deze bewoning wordt extra complex doordat wij als gemeente zowel letterlijk als figuurlijk weinig zicht hebben op deze parken en bewoners.

In het project VVPCoevorden hebben wij onder andere als doel gesteld een andere bestemming te vinden voor de niet-vitale parken met als effect dat illegale situaties worden beëindigd, sociaal-maatschappelijke problematiek wordt opgelost, (verdere) verpaupering wordt tegengegaan en dat aanwezige criminaliteit en ondermijning kan worden gestopt. Aangezien wij nu niet (voldoende) in beeld hebben wat er allemaal achter die slagboom plaatsvindt, starten we met het in kaart brengen van de feitelijke situatie, vaststelling nul-situatie. Dit is nodig om te weten welke koers gevaren gaat worden. Wat is de huidige feitelijke situatie en hoe wordt de toekomst van het park gezien? Waar is draagvlak voor en is haalbaar?

Aan het project nemen 17 parken deel. Gezien de opgave is het onmogelijk om met alle parken tegelijk aan de slag te gaan. We hebben een bepaalde prioritering aangebracht in de volgorde en een planning in het moment waarop met welk park aan de slag gegaan wordt.

Dit heeft geleid tot dat in 2020 gestart wordt met 5 parken. Voor 2020 hebben wij als doel gesteld om op 5 parken de nul-situatie in kaart te brengen. Het betreffen de parken: Ermerstrand, Primo, Secundo, Ermerzand en De Tip.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Een bloeiend cultureel leven

In het bestuursakkoord is een heldere ambitie voor kunst en cultuur geformuleerd. Wij investeren in een bloeiend cultureel leven met een sterke culturele infrastructuur die het aantrekkelijk(er) maakt om in onze gemeente te wonen, te werken en te verblijven. Met als ultiem moment de viering van 350 jaar Ontzet van Coevorden als Culturele gemeente van Drenthe in 2022.

Halverwege 2019 is dit als speerpunt voor kunst en cultuur gemarkeerd. Wij zijn er van overtuigd dat het samen met de sector en samenleving toewerken naar het zijn van Culturele gemeente van Drenthe een impuls geeft aan onze ambitie.

Maatregelen

Nieuwe kaders kunst en cultuur

Met de heroriëntatie Kunst en Cultuur is het onderzoek naar een nieuwe koers en de versterking van de basisinfrastructuur gestart, maar ook een onderzoek naar hoe het proces rondom het worden en zijn van de culturele gemeente van Drenthe bijdraagt aan het beleid op het gebied van kunst en cultuur. Dit onderzoek biedt ons de aanknopingspunten en richting om de eigen nieuwe koers voor Kunst en Cultuur te bepalen en concreet te maken. Het vormt de basis waarop (ver)nieuw(end) Kunst- en Cultuurbeleid ontwikkeld kan worden. Wij zetten in op parallelle trajecten:

- voorbereiding en uitvoering Culturele gemeente van Drenthe 2021-2022 en
- beleidsontwikkeling.

Wij beschouwen deze aanpak als ultiem participatief en interactief.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2020

Voorbereiden van het worden en zijn van culturele gemeente 2021-2022

Na het formeel kandidaat stellen is er een aanjaagteam ingesteld die het programmaplan, het organisatieplan en het communicatieplan opleveren (initiatieffase). In februari 2020 wordt dit aanjaagteam het projectteam met een door de provincie gelegitimeerde opdracht om het cultureel jaar voor te bereiden (voorbereidingsfase). De meer precieze organisatorische invulling hiervan wordt door het aanjaagteam opgeleverd. Deze gekozen vorm van organiseren loopt door in het uitvoeringsjaar (uitvoeringsfase).

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Lasten programma 1

Wij hebben de volgende uitgaven voor economie, onderwijs en cultuur begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Kunst en cultuur	986	982	1.087	997
Onderwijs	1.330	1.330	1.330	1.330
Leerlingenvervoer	680	680	680	680
Recreatie en toerisme	434	484	446	456
Economische structuurversterking	805	565	565	372
Totaal Lasten	4.235	4.041	4.108	3.835

Programma 2 | Werk, jeugd en zorg

Bestuurlijke hoofdlijnen

Eind 2017 is het beleidsplan sociaal domein *Samen Krachtig* vastgesteld, waaraan nu samen met onze samenwerkingspartners en inwoners uitvoering wordt gegeven. In het bestuursprogramma 'Ruimte om te doen' is *Samen krachtig* als ons motto benoemd. We vinden meedoen en meetellen van groot belang. We stimuleren het nemen van de eigen verantwoordelijkheid door de inwoner zelf en versterken de kracht van de samenleving. Hierbij hebben wij aandacht voor de inwoner die zich niet zelf kan redden en soms niet ziet dat hij/zij ondersteuning nodig heeft. Dan nemen wij, veelal in samenwerking met andere partijen, zelf het initiatief.

In de strategische agenda is één van onze thema's voor deze bestuursperiode 'Voorkomen'. Binnen het thema zijn vier speerpunten benoemd, waarvan er drie onderdeel zijn van dit programma, namelijk Gezondheid, Armoede en Laaggeletterdheid. Er is al een aantal concrete onderwerpen door ons benoemd in relatie tot deze speerpunten waar wij in de afgelopen periode, en ook de komende jaren, onze aandacht op richten. Veel van deze onderwerpen vragen om een lange adem, zoals het doorbreken van generatie-armoede en het taboe op laaggeletterdheid.

Voor de kosten in de jeugdhulp ontvingen wij in 2019 extra middelen en ook voor de komende twee jaren ontvangen wij hiervoor extra budget. Er worden verdere maatregelen genomen om in de toekomst binnen de beschikbare middelen onze taken in het sociaal domein te kunnen uitvoeren. De inzet op 'Voorkomen' en het inkoopproces voor de Wet maatschappelijke ondersteuning in 2020 zijn daar onderdeel van. Het inkoopproces voor de jeugdhulp in 2019 heeft daar al aan bijgedragen.

We gaan werken met een programmatische aanpak om aan 'Voorkomen' een extra impuls te geven om onze doelstellingen binnen het sociaal domein te bereiken. Er is een verkenning gestart op welke onderwerpen meer preventief kan worden gewerkt. Dit doen we samen met professionals en op basis van ervaringen van inwoners. De aanpak vindt plaats in de wijken Tuindorp, Poppenhare en Looituinen in de stad Coevorden waar de gemeente en partners al activiteiten (gaan) uitvoeren, onder andere in het kader van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe en Verbindend besturen. Onderdeel van het programma is om te leren voor de andere wijken en dorpen binnen de gemeente.

In deze bestuursperiode zijn middelen beschikbaar gesteld voor innovatie binnen het sociaal domein. We maken het mogelijk voor externe partijen en de uitvoerende teams in onze eigen organisatie om middelen voor innovatie aan te vragen. Een voorwaarde voor het aanvragen van budget is dat de innovatie bijdraagt aan de doelstellingen in het sociaal domein.

Beleidskaders

Voor werk, jeugd en zorg zijn de volgende documenten van belang:

- Beleidsplan Sociaal domein Samen Krachtig 2017-2020
- Beleidsplan Ondersteuning minima op maat 2017-2021
- Stimuleringsprogramma Gezond in Coevorden

Doelstellingen

Aanpakken laaggeletterdheid

We doorbreken het taboe op laaggeletterdheid en vergroten de taalvaardigheid van onze inwoners van jong tot oud waarbij wij onder andere het voorlezen willen stimuleren en het belang daarvan onder de aandacht willen brengen. We richten ons op het bestrijden en voorkomen. Brede bewustwording bij organisaties en instellingen en bij onze inwoners is daarvoor van belang. In 2020 willen we 4% van het aantal laaggeletterden, 124 inwoners, toeleiden naar een passend taaltraject.

Maatregelen

Taalontwikkeling en vergroting woordenschat

Het onderwijsachterstandenbudget is voornamelijk bedoeld voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE). In Coevorden hebben we met de kinderopvangpartijen en de basisscholen besloten extra in te zetten op taalontwikkeling. Dit doen we door middel van de lijn 'Tel mee met Taal' bestaande uit Boekstart, Boekstart in de kinderopvang en de bibliotheek op school. Daarnaast gebruiken alle kinderopvangpartijen en een groot deel van de scholen de woordenschatmethodiek 'LOGO 3000'.

Omdat een kind niet alleen op school leert, wordt nu ook op een aantal plekken geprobeerd laagtaalvaardige ouders te ondersteunen in hun taalontwikkeling. Dit gebeurt met 'Ei van Columbus', de oudercomponent van 'LOGO 3000'. De doelstelling voor de komende periode is het inbedden en uitbreiden van deze ingezette ontwikkeling.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-07-2017

Taaltrajecten

We continueren de aanpak Taal voor het Leven; we hebben een taalpunt, een taalcoördinator en taalvrijwilligers, en bieden non-formele taaltrajecten aan;

Het project Voel je goed!, een methode die bijdraagt aan het terugbrengen van gezondheidsverschillen en is een combinatie van individuele eet- en beweegadviezen van een diëtist en lessen gezondheidsvaardigheden van een taalvrijwilliger, loopt door tot en met augustus 2020. Na evaluatie kijken we of we Voel je goed! voortzetten;

We kopen taaltrajecten (formeel en non-formeel) in bij het Drenthe College;

We benutten o.a. de Week van de Alfabetisering om extra aandacht aan laaggeletterdheid te geven.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-01-2017

Actief deelnemen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Door het verrichten van betaalde arbeid, vrijwilligerswerk en/of het geven van informele hulp. Onze ondersteuning is er op gericht dat meer inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt of die een arbeidsbeperking betaald werk hebben.

Veel verenigingen en stichtingen in onze gemeente kampen met hetzelfde probleem. Het werven en behouden van vrijwilligers. Daar komt nog bij dat de 'traditionele' vrijwilliger, die zich voor langere tijd in een bepaalde functie aan een vereniging verbindt, verdwijnt. We willen de verbinding tussen vrijwilligersvraag en -aanbod verbeteren.

Maatregelen

Vrijwillige maatschappelijke inzet

In samenspraak met het Steunpunt Vrijwilligerswerk in de gemeente Coevorden ontwikkelen en stimuleren we nieuwe vormen van vrijwillige inzet die toekomstbestendig zijn.

Mensen zonder betaalde baan stimuleren we voor participatieactiviteiten. Al dan niet als opstap richting een betaalde baan.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-04-2018

Betaald werk voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt of een arbeidsbeperking

We realiseren onze taakstellingen t.a.v. Beschut Werk en Baanafsprakbanen.

We brengen de keten van re-integratie, van dagbesteding tot aan regulier werk, in kaart zodat mensen beter kunnen 'switchen in de re-integratieketen'.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2016

Actieve deelname vergunninghouders

De invoering van de nieuwe Wet inburgering, waarvan de ingangsdatum is verschoven van 1 juli 2020 naar 1 januari 2021, wordt in 2020 voorbereid. De nieuwe wet heeft tot doel dat alle inburgeringsplichtigen zo snel en volwaardig mogelijk meedoen in de Nederlandse maatschappij. Het liefst via betaald werk. Een doel dat wij volledig onderschrijven en waar we de afgelopen jaren ook al hebben ingezet, zoals bijvoorbeeld het techniekproject voor vergunninghouders.

Maatregelen

Nieuwe inburgeringswet

We treffen voorbereidingen voor implementatie van de nieuwe Inburgeringswet. In 2020 anticiperen we al op de nieuwe Wet inburgering door te experimenteren met duale trajecten en 'het ontzorgen van vergunninghouders'.

We ontwikkelen en implementeren de Brede Intake en PIP (Persoonlijk Inburgerings Plan).

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-10-2019 Einddatum: 31-12-2020

Volwaardig meedoen in de maatschappij

Waar nodig bieden we professionele taalondersteuning op de werkvloer.

We bereiden de aanbesteding van inburgeringscursussen, mogelijk in BOCE-verband, voor.

De toeleiding naar de arbeidsmarkt van ingeburgerde vergunninghouders pakken we groepsgewijs aan, in navolging de projecten Techniek en Zorg.

Samen met het COA begeleiden en stimuleren we toekomstige inwoners tot (actieve) deelname aan de samenleving. We blijven participatieverklaringstrajecten inzetten.

Doorbreken generatie-armoede

Een belangrijk deel van de armoede die in dit deel van het land bestaat, wordt al decennialang van generatie op generatie doorgegeven. Kenmerkend voor deze gezinnen is dat armoede zich niet beperkt tot het niet beschikken over voldoende geld, maar ook alle andere levensdomeinen raakt. Wij willen generatie-armoede bestrijden. In het kader van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe gaan we aan de slag om een structurele vermindering van dit maatschappelijke probleem te realiseren door samen met de gezinnen in een periode van drie jaar de 'ingrediënten' te vinden om deze generatie-armoede te doorbreken.

Maatregelen

Pilot begeleiding gezinnen

In 2019 zijn in de gemeenten Emmen en Coevorden pilots gestart om gezinnen die al vele jaren in armoede leven (intensief) te begeleiden om samen met de gezinnen te onderzoeken hoe dit te doorbreken. In 2020 nemen in onze gemeente in totaal 5 gezinnen aan de pilot deel.

In 2020 hebben wij een eerste tussentijdse evaluatie van de pilot generatie-armoede uitgevoerd, die inzicht geeft in de eerste resultaten.

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-10-2019 Einddatum: 01-10-2022

Innovatie

We willen innovatie in zorg en ondersteuning stimuleren en faciliteren.

Maatregelen

Beschikbaar stellen van middelen

In deze bestuursperiode zijn middelen beschikbaar gesteld voor innovatie binnen het sociaal domein. Wij vinden het belangrijk om innovatie in de zorg en ondersteuning te stimuleren en te faciliteren. We maken het mogelijk voor externe partijen en de uitvoerende teams in onze eigen organisatie om middelen voor innovatie aan te vragen. Een voorwaarde voor het aanvragen van budget is dat de innovatie bijdraagt aan de doelstellingen in het sociaal domein. De voorwaarden worden nader uitgewerkt in het uitvoeringsbesluit Algemene Subsidieverordening Coevorden.

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2022

Inspraak jongeren

We bevorderen en stimuleren de brugfunctie van de Jongerenraad tussen de gemeente en de jongeren in de gemeente.

Maatregelen

Betrekken Jongerenraad

We vragen advies van de jongerenraad bijvoorbeeld als het gaat over het betrekken van de samenleving en de ontwikkeling van de Binnenstad. Het komende jaar willen we onderzoeken hoe we de jongerenraad kunnen ondersteunen in hun onafhankelijke adviesfunctie.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Kinderen en jongeren groeien gelukkig, gezond en veilig op

Wij willen dat alle kinderen veilig, gezond en kansrijk zo thuis nabij mogelijk opgroeien. Wij vinden het belangrijk om in te zetten op beschermende factoren zodat kinderen hun schoolloopbaan ononderbroken afronden. Daarom zetten we actief in op voorkomen. We investeren in gezin, school, wijk en zorg en zorgen voor een goede verbinding om uiteindelijk de inzet van intensieve specialistische zorg te verminderen.

Maatregelen

Onderwijs, jeugdhulp en leerplicht

In 2020 is het overleg onderwijs-jeugdhulp uitgebreid naar alle samenwerkingsverbanden primair onderwijs in onze gemeente. De ervaringen delen we via het overleg van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Door middel van het vastgestelde uitvoeringsplan Voortgezet Onderwijs Passend onderwijs gaan wij voor de kwetsbare groep jongeren doorgaand onderwijs bevorderen.

We evalueren de leerplicht-pilot 'Ondersteuning verzuimadministratie scholen' en bepalen afhankelijk van de uitkomsten het vervolg.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2020

Preventie en normalisering

In 2020 heeft de samenwerking tussen Maatschappelijk Welzijn Coevorden (MWC), GGD Jeugdgezondheidszorg en Icare Jeugdgezondheidszorg geleid tot concreet benoemde resultaten, monitoring en vermindering vanaf 2020 van het aantal doorverwijzingen naar de intensieve specialistische jeugdhulp. Door de gemaakte concrete resultaatsafspraken zetten we meer in op het voorliggend veld jeugd en werken wij toe naar 'normalisering'. Normalisering betekent meer het accepteren van 'variatie op normaal' en minder snel onderzoek en diagnose.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Veiligheid

De verscherpte meldcode Kinder mishandeling en Huiselijk Geweld 2019 is vastgesteld door het college en concernbreed ingevoerd.

Momenteel is er sprake van wachtlijsten bij Veilig Thuis Drenthe (VTD). Met VTD wordt de samenwerking verbeterd met de toegang. In Coevorden is er in 2020 geen wachtlijst meer.

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Onze ondersteuning is passend en toegankelijk

Medewerkers van Maatschappelijk Welzijn Coevorden (MWC) en medewerkers van de gemeente vormen samen ons gemeentelijk sociaal team dat als een netwerkorganisatie functioneert. Onze sociale teams zijn een belangrijk onderdeel in de keten van zorg en ondersteuning. De medewerkers hebben contacten met de organisaties op het gebied van zorg, welzijn, wonen en veiligheid binnen de gemeente, dit kunnen ook vrijwilligersorganisaties zijn. Vragen van inwoners komen via diverse kanalen bij de medewerkers van het sociaal team terecht, bijvoorbeeld via de huisarts, de woningbouwcoöperatie, een inwoner zelf, een vrijwilliger van Humanitas of een school, en ook via de gemeentelijke kanalen. Samen met de inwoner wordt verkend welke oplossing het best passend is voor zijn/haar ondersteuningsvraag. Bij deze oplossingen wordt gestimuleerd om gebruik te maken van het eigen netwerk en de informele zorg die geboden kan worden. Hierbij zien wij erop toe dat deze informele ondersteuning niet overbelast wordt, zoals de ondersteuning door een mantelzorger. Uit recent onderzoek door het Steunpunt Mantelzorg in de gemeente Coevorden onder de bij hen geregistreerde mantelzorgers blijkt dat 35% van de mantelzorgers zich overbelast voelt. Het percentage werkende mantelzorgers is aanzienlijk gestegen. De combinatie werk en zorgen is een risico met betrekking tot overbelasting. Onze ambitie is om het percentage mantelzorgers dat zich overbelast voelt te verminderen.

Wij vinden het van belang dat er aandacht is voor de kwetsbare inwoners in onze gemeente. Niet elke inwoner ziet zelf zijn ondersteuningsvraag of kan deze aangeven. Dit betreft bijvoorbeeld inwoners met een psychische kwetsbaarheid, die langer thuis blijven wonen of weer thuis komen wonen vanuit een beschermde woonvorm. Voor deze doelgroep is passende aandacht georganiseerd. We hebben adequate voorzieningen ingericht voor als er zich incidenten voordoen of thuis wonen niet langer mogelijk is. Uitgangspunt bij onze activiteiten zijn de wettelijke kaders: de zorgverzekeraar is verantwoordelijk voor behandeling, de gemeente voor het meedoen in de samenleving en de aandacht voor de sociale en fysieke omgeving van de kwetsbare inwoner.

Maatregelen

Sociaal team

We gaan een regiesysteem invoeren in het sociaal domein. Eerst samen met Maatschappelijk Welzijn Coevorden (MWC), later mogelijk met andere partners

De intake en de daaruit voortvloeiende werkprocessen gaan we binnen de gemeente en MWC zoveel mogelijk uniformeren.

We gaan opnieuw naar de gebiedsindeling kijken.

De medewerkers van het sociaal team worden opgeleid om eenzaamheid, dementie, armoede en schulden, laaggeletterdheid en huiselijk geweld eerder en beter te signaleren.

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-04-2019 Einddatum: 31-12-2020

Mantelzorg

De mantelzorgers kennen de mogelijkheden van de respijtzorg. Er vindt onderzoek plaats welke vormen van respijtzorg aansluiten bij de wensen van de mantelzorgers.

In samenwerking met het Steunpunt mantelzorg zetten we in op het ondersteunen van werkende mantelzorgers en hun werkgevers.

Portefeuillehouder: Joop Brink

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Kwetsbare inwoners

Wij gaan het lokale plan van aanpak voor de ondersteuning en zorg voor de kwetsbare inwoners in onze gemeente implementeren. Dit betekent een lokale vertaling van de provinciale aanpak personen met verward gedrag, in afstemming met de provinciale projectleider de implementatie van de Wet Verplichte GGZ en het maken van afspraken over de inzet van bemoeizorg. In voorbereiding op de doordecentralisatie van Beschermd Wonen per 2022 implementeren we de regionale uitvoeringsafspraken Beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De inloopvoorziening GGZ van Cosis wordt in 2020 doorontwikkeld met als doel door betere ondersteuning in de inloop, de individuele begeleiding thuis van inwoners met een psychische problematiek te verminderen.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2019

Verordeningen

In 2019 zijn verschillende beleidsregels en verordeningen geëvalueerd om onder andere na te gaan of de uitgangspunten van toen nog steeds aansluiten bij de huidige uitvoeringspraktijk. Waar nodig zijn verordeningen en beleidsregels aangepast. In 2020 worden er nieuwe verordeningen Jeugdhulp en Wmo vastgesteld.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing, Joop Brink
Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2020

Inkoop

Medio 2019 zijn door ons, samen met de gemeente Borger-Odoorn, de voorbereidingen gestart voor het inkoopproces voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning. In 2020 vindt de verdere realisatie van deze inkoop plaats om met ingang van 1 januari 2021 de nieuwe contracten te laten ingaan.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-07-2019 Einddatum: 31-12-2020

Stimuleren verenigingsleven

Samen met onze inwoners zetten wij ons ervoor in dat accommodaties in stand blijven en voldoen aan de huidige behoefte en vraag naar kwaliteit. Daarnaast hechten wij een groot belang aan een duurzame exploitatie. Wij versterken en innoveren samen met sport-, beweeg- en cultuuraanbieders en vrijwilligersorganisaties. De grote diversiteit vraagt om inclusief en vraaggericht handelen.

Maatregelen

Accommodatiebeleid

In het kader van het accommodatiebeleid staat de herintroductie en uitvoering van regeling investering/onderhoud maatschappelijke accommodaties gepland voor 2019/2020. Daarnaast starten wij in 2020 de maatschappelijke dialoog over de betekenis, invulling en relevantie van voorzieningen.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-06-2019

Kwaliteitsimpuls Sport

Samen met de organisaties streven wij ernaar om de betreffende sportaccommodaties te laten voldoen aan de huidige en toekomstige eisen/wensen, zodat de activiteiten de komende 25 jaar in/op een functioneel, kwalitatief en duurzame accommodatie uitgevoerd kunnen worden. In de gesprekken met de organisaties is er tot dusver voor gekozen om de voorbereiding en uitvoering in twee fasen te verdelen. Voor de eerste fase is de prioriteit voor de uitvoering gelegd bij de verbetering van de velden, aanleg van led-veldverlichting en de toegankelijkheid van de accommodaties. De verwachting is dat nadere besluitvorming eind 2019 kan plaatsvinden en dat

zo spoedig mogelijk met de uitvoering kan worden gestart. Fase 2 wordt daarna met de organisaties uitgewerkt.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2024

Gasloos De Swaneburg

Met de besturen van de zwembaden is afgesproken dat middels energiebesparende maatregelen een groot deel van de bezuinigingsopdracht wordt ingevuld. Stichting de Swaneburg heeft hiervoor het plan gasloos ontwikkeld. Vanwege extra onderzoek heeft de besluitvorming vertraging opgelopen. Wij gaan er nu van uit dat het project niet in 2019 maar in 2020 wordt uitgevoerd en dat per 2021 de bezuiniging kan worden bereikt.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2018 Einddatum: 31-12-2020

Vitale inwoners

We vinden het van groot belang dat de gezondheidsverschillen die er nu zijn tussen hoog- en laagopgeleiden in onze gemeente kleiner worden. De kwetsbare inwoners ervaren een minder gelukkig en gezond leven en leven 7 jaar korter. Samen met de inwoners verkennen we wat nodig is om een echte verandering teweeg te brengen in de manier van kijken naar zorg, welzijn, gezondheid, leefstijl en de manier waarop we dit in gezamenlijkheid uitvoeren. Deze ontwikkeling is al in gang gezet door de start van de pilot Gezond Coevorden, waar zorg- en maatschappelijke organisaties bij zijn aangesloten. Hierbij gaat het om het welzijn en het welbevinden van onze inwoners. Wij gaan daarbij meer inzetten op preventieve maatregelen. Dit is ook aangegeven door de zorgaanbieders, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers, mantelzorgers, scholen, werkgevers en inwoners die een rol hadden in de totstandkoming van het beleidsplan Samen Krachtig. Ook door de inzet van buurtsportcoaches versterken wij de uitvoering van de aanpak gezondheidsverschillen en stimuleren we een gezonde leefstijl.

Maatregelen

Gezonde leefstijl

Vanuit het Drents project 'Aan de slag met preventie' gaan wij van start in 2 wijken in Coevorden en een woonkern. Dit doen wij gezamenlijk met betrokken professionals en inwoners. Wij kijken welke interventies passen bij de behoefte van de verschillende doelgroepen.

Het komende jaar zetten wij vanuit het Stimuleringsprogramma Gezond in Coevorden op het verminderen van roken en overmatig alcohol gebruik onder onze inwoners.

Wij gaan invulling geven aan de functie van buurtsportcoach. Wij onderzoeken hoe en op welke manier wij dit het beste kunnen doen.

Wij gaan ons oriënteren op onze gemeentelijke rol en inzet ten aanzien van bewegen en vitaliteit. Hierbij maken wij een start met een gemeentelijke visie op beweging en vitaliteit waarbij wij verbinding leggen tussen de verschillende programma's en projecten. Wij onderzoeken hoe wij het aanbod om te sporten of te bewegen groter kunnen maken voor onze inwoners, door onder andere een lokaal sport- en gezondheidsakkoord te sluiten, waarvan bijvoorbeeld het realiseren van rookvrije accommodaties onderdeel kan worden.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2016 Einddatum: 31-12-2021

Dementie

We geven samen met een aantal samenwerkingspartners uitvoering aan het convenant Dementievriendelijk Drenthe via een gezamenlijk gedragen meerjarig uitvoeringsplan.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-10-2018 Einddatum: 30-09-2022

Positieve gezondheid

Regionaal werken verschillende organisaties met het gedachtengoed van Machteld Huber, Positieve gezondheid. Het uitgangspunt van Positieve Gezondheid is dat gezondheid niet meer wordt gezien als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. In het kader van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe gaan wij samen met een aantal partners een start maken hoe vanuit het gedachtengoed Positieve gezondheid een cultuuromslag gerealiseerd kan worden, waarin de kracht van de inwoner centraal staat en niet de aandoening.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2019

Leefstijl en bewegen

Sinds april 2019 zijn we een JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht). Met de partners in de wijken en de dorpen is in 2019 een begin gemaakt met een plan van aanpak. In 2020 wordt dit plan afgerond en samen met de partners en de inwoners uitgevoerd.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-04-2019 Einddatum: 31-12-2020

Voorkomen van financiële problemen

Het kabinet heeft in 2019 een voorstel voor een wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening aan het parlement voorgelegd. De verwachting is dat deze wetwijziging in 2020 van kracht wordt. Vroegsignalering wordt daarmee een wettelijke taak van de gemeente. Wij kunnen dan vanuit een wettelijke grondslag inwoners met betalingsachterstanden benaderen. De wetwijziging faciliteert onder andere de uitwisseling van persoonsgegevens met woningbouwcorporaties, nutsbedrijven en zorgverzekeraars met als doel vroegsignalering van schulden. De wetwijziging geeft ons veel meer mogelijkheden om vroegtijdig ondersteuning te bieden aan inwoners met (beginnende) schulden. Financiële problemen vormen vaak een basis voor meervoudige problematiek. Om deze reden is onze ondersteuning vooral gericht op het zoveel mogelijk wegnemen van stress bij inwoners die leven in armoede en/of met schulden. Daarnaast bieden wij gerichte en laagdrempelige financiële ondersteuning aan de minima in onze gemeente, en hebben daarbij bijzondere aandacht voor de kinderen die opgroeien in deze gezinnen. Wij stimuleren het gebruik van de Doe-Mee-Pas. Daarnaast zetten wij ons in om financieel gezond gedrag te bevorderen, in het bijzonder onder jongeren.

Maatregelen

Minimabeleid

Wij gaan door met de inzet van de Voorzieningswijzer door woningbouwcorporaties en gemeentelijke medewerkers.

Wij geven uitvoering aan het beleidsplan Ondersteuning minima, op basis van de in 2019 vastgestelde tussenevaluatie (2020-2021).

In het najaar 2020 is er een Informatiecampagne voor de collectieve zorgverzekering minima.

Wij monitoren specifiek op inwoners die de zorg mijden en de mogelijke financiële problemen, die hieraan ten grondslag liggen.

De voorbereidingen voor de Doe-Mee-webwinkel voor minima zetten we in 2020 voort.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2017 Einddatum: 31-12-2021

Jeugd en educatie

Wij stimuleren en faciliteren financiële educatie in het basis- en voortgezet onderwijs.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Einddatum: 31-12-2020

Werkgevers en zelfstandigen

De consultants schuldhulpverlening zijn opgeleid om ondersteuning te bieden aan:

- zelfstandigen met financiële problemen;
- de inwoners met een baan met financiële problemen, waarbij er specifiek aandacht is voor vroegsignalering en het vroegtijdig ondersteuning bieden;
- werkgevers gevestigd in de gemeente Coevorden die te maken hebben met werknemers met financiële problemen.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-07-2018

Schuldhulpverlening

De consultants schuldhulpverlening geven samen met ketenpartners uitvoering aan de wetswijziging door eerder inwoners te benaderen met financiële problemen.

Portefeuillehouder: Joop Brink
Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Lasten programma 2

Wij hebben de volgende uitgaven voor werk, jeugd en zorg begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Sport	964	976	976	975
Gezondheidszorg	578	578	466	466
Algemene voorzieningen	2.130	2.130	2.130	2.131
Preventie	1.177	1.177	1.177	1.177
Inkomen	12.976	12.976	12.976	12.976
Participatie	5.888	5.603	5.442	5.312
Individuele voorzieningen	16.171	16.319	15.657	15.657
Totaal Lasten	39.884	39.760	38.824	38.695

Programma 3 | Ruimte en leefomgeving

Bestuurlijke hoofdlijnen

Een goede infrastructuur is de basis die ontwikkelingen voor een aantrekkelijke binnenstad mogelijk maakt. Deze werkzaamheden verlopen volgens planning. Er is onder andere een begin gemaakt met de herinrichting van de centrumstraten, de tunnel bij het stationsgebied wordt in 2020 in gebruik genomen en met de herinrichting van het stationsgebied wordt in 2020 gestart.

Ook in het jaar 2020 gaan wij op een pragmatische manier bijdragen aan de doelstellingen van de Woonvisie. Dit betekent dat initiatieven voor woningbouw die bijdragen aan een goed woon- en leefklimaat in onze gemeente niet belemmerd worden door de Woonvisie.

Goede bereikbaarheid van onze dorpen zal ook in 2020 aandacht blijven vragen. De verdubbeling van de N34 en de aansluitende zuidelijke ontsluitingsweg komen in 2020 in uitvoering. De verdubbeling van de N34 vraagt ook op andere plaatsen extra aandacht voor ons gemeentelijke wegennet. Denk hierbij aan Erm en Dalen, maar ook de extra onvoorziene belasting als gevolg van gewijzigde verkeersstromen. Tevens zal de fietsnota in 2020 in uitvoering gaan.

In 2020 kan een groot deel van onze gemeente gebruik maken van het glasvezelnetwerk.

2020 is het laatste jaar voor invoering van de omgevingswet. We maken in ieder geval de basis op orde door onze werkprocessen en ICT ondersteuning aan te passen. Daarnaast zal het opstellen van de omgevingsvisie in 2020 de basis leggen voor de implementatie van de omgevingswet.

Beleidskaders

Voor ruimte en leefomgeving zijn de volgende documenten van belang:

- Woonvisie
- Toekomstvisie Centrum Coevorden
- Vastgoedvisie
- Regiodeal
- Ambitiedocument omgevingswet

Doelstellingen

Een aantrekkelijke binnenstad

Wij streven naar het realiseren van een mooie uitnodigende binnenstad, een binnenstad waar bezoekers en bewoners zich thuis voelen en worden verrast door wat Coevorden te bieden heeft. De drie doelstellingen van het Programma Binnenstad gaan over versterken van eigenheid, aanpak van winkelstraten en een uitvoeringsprogramma dat wij samen met onze partners Centrummanagement Coevorden en Domesta oppakken.

Voor dit programma is het betrekken en inspireren van onze inwoners, ondernemers en andere partijen een belangrijke pijler voor succes.

Met een nieuwe inrichting voor de stationsomgeving (RSP) wordt bovendien bijgedragen aan een aantrekkelijke binnenkomst van onze binnenstad.

Maatregelen

Stationsgebied

Het plaatsen van de voetgangerstunnel is gerealiseerd. De inrichting van de toegang naar de tunnel is in ontwikkeling. De inrichting van de westzijde (Holwert-zijde) zal naar verwachting eind 2019 gereed zijn, zodat de tunnel op dat moment in gebruik kan worden genomen. Hierna kan gestart worden met de herinrichting van de oostzijde, het Stationsgebied. De werkzaamheden met betrekking tot het herstel van de stadsgracht aan de oostzijde zijn begonnen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2017 Einddatum: 31-12-2020

Voormalig Bogas gebied

Het gehele gebied inclusief de bouwkavels zijn bouwrijp. De ontwikkelaars zijn begonnen met het ontwikkelen en realiseren van de bouwplannen.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-10-2018 Einddatum: 31-05-2021

Herinrichting centrumstraten

De faciliterende projecten 'Positionering van de winkelstraten' en 'Comfortabele en bereikbare binnenstad' vormen een uitgangspunt voor het project herinrichting van de centrumstraten. Het betreft hier de Bentheimerstraat, Sallandsestraat (deel Sallandpassage) en de Friesestraat. De Catalogus Openbare Ruimte Centrum (bureau Khandekar, november 2005) dient te worden gezien als richtinggevend en kan op onderdelen, in overleg met alle partijen, worden aangepast aan de huidige visie. Verder dient onze ambitie op het vlak van het verduurzamen van onze binnenstad en de positionering van onze binnenstad als 'Stad van Strijd' in het project verwerkt worden. Daarbij sluiten wij aan op de ruimtelijke visie voor de Markt, haven, Citadelpunt en Weeshuisweide. Zodat ook de herinrichting van de drie centrumstraten een bijdrage leveren aan het nog te realiseren Kasteelpark.

De herinrichting van de centrumstraten heeft betrekking op de openbare ruimte (verharding, groen, verlichting en meubilair). Een integrale aanpak van de openbare ruimte met de private ruimte is van belang. Dit mede gezien de voorgestelde functiewijziging van panden en de aanbevelingen en conclusies uit het onderzoek naar een 'Comfortabele en bereikbare binnenstad' (bv. toegankelijkheid).

Op basis van de uitkomsten van de hiervoor genoemde onderzoeken wordt een inrichtingsplan opgesteld. In de periode tot medio 2020 is de herinrichting van deze centrumstraten voorzien.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-07-2019 Einddatum: 30-09-2020

Markt, haven, citadelpunt en Weeshuisweide

De afgelopen periode is hard gewerkt aan de totstandkoming van een Concept Ruimtelijke én Programmatische Visie voor de Markt, haven, citadelpunt en Weeshuisweide. Dit concept wordt in oktober 2019 in uw raad behandeld. Wanneer uw raad instemt met de ruimtelijke visie is het project visievorming voor Markt, haven, Citadelpunt en Weeshuisweide tot een einde gekomen. Er zal vervolgens projectmatig opdracht worden gegeven voor de uitvoering van de maatregelen die in de visie worden genoemd. Daarbij hebben wij de ambitie om een aantal projecten snel op te pakken en mogelijk al in 2020 uitgevoerd te hebben of in voorbereiding te hebben. Denk daarbij aan zaken als het creëren van een blauwe bloemengracht rondom het Kasteel, het ontwerpen van een verbindende vormtaal voor het Kasteelpark en het realiseren van de ambities voor de Weeshuisweide.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-07-2018 Einddatum: 31-12-2019

Bentheimerpoort

Momenteel vinden de gesprekken plaats op welke wijze invulling wordt gegeven aan de opgave om de fundaties van de Bentheimerpoort te integreren in de nog te realiseren bouwplannen. Het vervolg van deze gesprekken en de uitwerking zal in 2020 plaatsvinden.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2020

Een goed woon- en leefklimaat in onze gemeente

Het bereiken van een goed woon- en leefklimaat pakken wij samen met onze woonpartners, de dorpsbelangenverenigingen en de wijkverenigingen van Coevorden op. Daarbij is de Woonvisie onze leidraad en streven wij naar een gezonde spanning tussen vraag en aanbod op de woningmarkt. Er blijft ruimte voor goede nieuwbouwplannen die kwalitatief een aanvulling zijn op de bestaande woningvoorraad. Het initiatief voor het ontwikkelen van nieuwbouwplannen kan

zowel bij ons als bij de lokale gemeenschap liggen. Naast aandacht voor het kwantitatieve evenwicht op de woningmarkt, hebben wij aandacht voor de grote opgave in de bestaande woningvoorraad om kwalitatieve verbeteringen op het gebied van duurzaamheid en langer thuis wonen door te voeren. Ook willen wij het goed wonen binnen onze gemeente bereikbaar maken voor alle doelgroepen, zo ook voor de lagere inkomens.

Maatregelen

Regiodeal

Binnen de Regiodeal richten wij ons op de grote transformatieopgave van de bestaande koopwoningvoorraad. Onze inzet is vooral gericht op de doelgroep die dat wegens financiële beperkingen niet kan doen. Het hoofddoel van de pijler Wonen is dan ook het ontwikkelen van een aanpak om te komen tot een toekomstbestendige woningvoorraad voor woningeigenaren met een laag inkomen. Onder toekomstbestendig wonen verstaan wij dan de kwalitatieve verbetering van de woningvoorraad door het verduurzamen te stimuleren en een bewuste campagne te voeren voor het aanpasbaar maken voor het langer thuis wonen.

Het resultaat is dat iedere gemeente binnen de regio een wijk- en dorpsaanpak in de proeftuin 'toekomstbestendig wonen' heeft gedaan. Daarnaast is er regiobreed een plan van aanpak en een goed werkend instrumentarium beschikbaar voor de lange termijn transitie van de goedkope koopwoningvoorraad. In 2020 gaan wij aan de slag met het opzetten van deze projecten.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-06-2018 Einddatum: 31-12-2022

Prestatieafspraken woningcorporaties

Om alle doelgroepen goed te laten wonen maken wij voor de lagere inkomens afspraken met de corporaties over de ingrepen die hiervoor nodig zijn binnen de huursector. Deze brede prestatieafspraken welke gaan over duurzaamheid, betaalbaarheid, beschikbaarheid en leefbaarheid werken wij concreter uit en zetten wij in op handelingsafspraken. In 2020 ligt de focus op duurzaamheid en het betrekken van de corporaties bij de totstandkoming van de warmtevisie. Daarnaast gaan wij in een nog nader te bepalen gebied in de onze gemeente gezamenlijk met bewoners een wijkanalyse maken, zodat wij de leefbaarheid in dit gebied kunnen verbeteren.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Herstructureringsfonds

Om de leefbaarheid in de dorpen te behouden en dorpen toekomstbestendig te maken is in de Woonvisie aangegeven dat er een herstructureringsfonds wordt ontwikkeld. Dit fonds is in te zetten bij ruimtelijke vraagstukken die spelen wanneer bepaalde functies wegvallen en zogenaamde 'rotte kiezen' kunnen ontstaan.

Mogelijke oplossingen worden vaak gezocht in het herschikken van functies, herstructurering en/of functieverandering van de locaties, zodat er weer een compact dorp ontstaat. Vaak zijn de financiële mogelijkheden voor de herontwikkeling van deze locaties beperkt. Het herstructureringsfonds dient de aanpak van dergelijke locaties te stimuleren en derden te verleiden te investeren in de kwaliteit van de dorpen.

In 2020 wordt gewerkt aan het ontwikkelen van de spelregels voor deze regeling. Hierbij wordt ook gekeken naar de aansluiting bij reeds bestaande regelingen van derden.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Startdatum: 01-04-2020 Einddatum: 31-03-2021

Deprogrammeren woningbouwcapaciteit

Het streven is om door middel van deprogrammeren, dus het schrappen van de plancapaciteit, tot een betere balans te komen tussen vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze te schrappen plannen zijn met name gesitueerd in de stad Coevorden. Deprogramming in de bestaande plancapaciteit doen wij door te schrappen in de 'eigen' gemeentelijke plancapaciteit, wijzigen van woonbestemmingen bij een deel van de plannen van private ontwikkelaars en door in overleg te gaan met private ontwikkelaars over (vrijwillige) reductie van de plancapaciteit/de aantallen te bouwen woningen.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars
Startdatum: 01-01-2018 Einddatum: 31-05-2021

Goede bereikbaarheid voor leefbaarheid en toerisme

Wij streven naar een goede bereikbaarheid over de weg, via het spoor en via het water, zowel voor personen als voor goederen.

Maatregelen

Mobiliteitsplan

In de gemeente gaan we verder met het vormgeven van een duurzaam veilig wegennetwerk. Zo gaan we de voorgenomen maatregelen in de schoolomgeving van Dalen en Aalden in 2020 fysiek uitvoeren. De aangekondigde zone 60 km/u op de wegen in het gebied tussen Geesbrug en Oosterhesselen wordt gerealiseerd. Voor de Mepperstraat (Meppen) worden passende verkeersmaatregelen getroffen.

De provincie maakt een aanvang met de verdubbeling van de N34 tussen Coevorden-noord (N382) en knooppunt Holsloot (A37). Bij Dalen wordt op het onderliggend wegennet twee rotondes gerealiseerd ter verbetering van de verkeersveiligheid. Samen met het dorp Dalen maken we een (landschappelijk) wegontwerp voor de entree Dalen (tussen N34 en Thyakkerstraat). De provincie gaat verkeersmaatregelen treffen op de N376 in Sleen, een snelheidsverhoging van 60 km/u naar 80 km/u in combinatie met een rotonde op de kruising Boelkenweg en een linksafvak op de kruising Bannerschultestraat.

Met het OV-bureau Groningen-Drenthe en de dorpen die de bus door het dorp willen hebben komen we tot een gedragen invulling van de busroutes. Op de HUB Zweeloo worden, in afstemming met de omgeving, maatregelen in het kader van de ketenmobiliteit uitgevoerd. Prorail gaat de niet actieve beveiligde spoorwegovergang (NABO) Spoorbaan opheffen.

We gaan met LTO-noord en Cumela een oplossing zoeken voor problemen van landbouwverkeer op de passages van de N34 bij Dalen.

Gedragen wensen vanuit de samenleving op het gebied van een betere leefomgeving, bijvoorbeeld op het gebied van parkeren, verkeersveiligheid, fiets, toegankelijkheid worden in het kader van het budget voor dorp- en wijkinitiatieven beoordeeld.

Er wordt een plan gemaakt ten behoeve van de vervanging van de twee VRI 's (verkeersregelinstallaties) in Coevorden.

Met de provincie Drenthe als regiehouder wordt samen met partners in projectvorm verder gewerkt aan het tot stand komen van de spoorverbinding Rheine-Nordhorn-Coevorden-(Emmen) voor personenvervoer.

Ten behoeve van de planvorming en uitwerking van het centrumplan Coevorden wordt een parkeermodel opgesteld. Aan de hand van dit parkeermodel kunnen we bepalen waar en hoeveel parkeerplaatsen benodigd zijn voor een goede bereikbaarheid van het centrum van Coevorden.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-01-2020

Zuidelijke ontsluitingsweg

Het bestemmingsplan "Zuidelijke Ontsluitingsweg" wordt vastgesteld. Nadat het plan onherroepelijk is, zal worden gestart met het aanbestedings- en gunning traject ter realisering van de zuidelijke ontsluitingsweg. Met de zuidelijke ontsluitingsweg wordt een wegverbinding gerealiseerd vanaf de aansluiting N34/Klooster tot en met de Hulteweg,

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-01-2020

Zuidelijke rondweg

In 2020 zal gestart worden met het in beeld brengen van de planologische haalbaarheid van de zuidelijke rondweg. Deze weg, welke een beoogde verbinding vormt tussen de (te bouwen) rotonde Hulteweg en de Brookdiek sluit aan op de het tracé van de zuidelijke ontsluitingsweg. Om de kansen en belemmeringen in beeld te krijgen gaan we tevens met de omgeving in gesprek over deze zuidelijke rondweg. De (tussen)resultaten rapporteren wij aan de raad.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-01-2020

Fietsnota

In 2019 hebben we de fietsnota met (uitvoerings)agenda vastgesteld. Op basis hiervan worden in 2020 onderzoeken gestart en maatregelen uitgevoerd ter verbetering van de van de fietskwaliteit op zowel hoofd fietsroutes, schoolroutes als recreatieve routes.

Wij treffen maatregelen op de schoolroutes Oosterhesselen-Sleen (1,0 km) en Sleen-Emmen (0,8 km). Wij onderzoeken wat er nodig is voor de realisatie van een (recreatieve) fietsverbinding Aelderholt en Schapendijk, onderzoeken een verbetering van de fietsroutes rondom de Nieuw Veste en gaan in BOCE-verband een verbeterplan opstellen voor de schoolroute Schoonoord-Emmen. Fietsoversteken over de Monierweg en de Krimweg gaan we veiliger maken. Wij zetten ons in om binnen het project Geeserstream samen met partners de recreatieve fietsverbinding (3,8 km) te verbeteren. Bij het station Coevorden en HUB Zweeloo worden de fietsstallingen uitgebreid. We laten een bewegwijzeringsplan voor fiets opstellen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Goede digitale bereikbaarheid

Wij geven ruimte aan en ondersteunen goede initiatieven op het gebied van snel internet in het buitengebied door het bewonersinitiatief dat daarvoor is gestart te faciliteren.

Maatregelen

Aanleg glasvezelnetwerk

Glasvezel Zuidenveld BV is gestart met de aanleg van een glasvezelnetwerk in het buitengebied van onze gemeente. Onze rol hierin beperkt zich tot het verlenen van de vergunning voor het leggen van kabels in de grond welke ons eigendom is en het toezicht hierop. Als aandeelhouder hebben wij met alle partijen gezamenlijk de verantwoordelijkheden en zekerheden via aktes en overeenkomsten vastgelegd.

Portefeuillehouder: Jan Zwiers
Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2021

Omgevingswet: meer eigen ruimte creëren voor initiatieven en lokaal maatwerk

Wij werken aan een goede invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2021. Wij voldoen (in ieder geval) aan de wettelijke verplichtingen, maar gebruiken de invoering van de wet vooral om een aantal onderliggende doelstellingen te realiseren:

- meer afwegingsruimte; eigen ruimte voor het afwegen van de wenselijkheid van een initiatief of ontwikkeling;
- transparantere regelgeving; onze inwoners en initiatiefnemers weten waar ze aan toe zijn;
- snellere besluitvorming; kortere procedures en meer afstemming en participatie aan de voorkant van plannen en initiatieven;
- integrale benadering; we maken een omgevingsvisie waarin alle relevante onderwerpen voor de fysieke leefomgeving in onderling verband worden meegenomen.

Maatregelen

Omgevingsvisie

Wij ontwikkelen een Omgevingsvisie die in de loop van 2020 vastgesteld wordt door de gemeenteraad. Deze visie is integraal en bevat alle relevante onderwerpen voor de fysieke leefomgeving. Deze visie komt op een participatieve wijze tot stand, waarbij er aan de voorkant gelegenheid wordt geboden tot het leveren van input. Er is aandacht voor monitoring en evaluatie van de doelen en ambities uit de Omgevingsvisie.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-07-2019 Einddatum: 30-09-2020

Pilot omgevingsplan binnenstad Coevorden

De uitgangspunten uit onze centrumvisie en de visie op onze winkelstraten worden vertaald naar een formeel juridisch kader. Dit doen wij in de vorm van een Omgevingsplan. Op die manier doen wij alvast ervaring op met dit nieuwe instrument voor regel- en kaderstelling. De ervaringen uit deze pilot worden gebruikt bij de latere ontwikkeling van een omgevingsplan voor de rest van het gemeentelijk grondgebied. Tevens dienen de ervaringen uit deze pilot als input voor onze Omgevingsvisie die tegelijkertijd ontwikkeld wordt.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-10-2019 Einddatum: 30-09-2021

Inrichting werkprocessen vergunningverlening mbv digitaal stelsel omgevingswet

Wij richten onze werkprocessen voor vergunningen en meldingen zodanig in dat ze passen bij de uitgangspunten en intenties van de Omgevingswet. Deze werkprocessen worden ondersteund door ICT. Wij sluiten aan op de ontwikkelde landelijke voorziening en scheppen randvoorwaarden voor een goede communicatie met onze ketenpartners.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
Startdatum: 01-10-2019 Einddatum: 31-12-2020

Lasten programma 3

Wij hebben de volgende uitgaven voor ruimte en leefomgeving begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Ruimtelijke ontwikkeling	331	220	144	144
Wonen en leefomgeving	403	395	517	225
Bouwvergunningen	117	117	117	117
Grondexploitatie	4.218	3.903	4.808	3.536
Centrumplan Coevorden	439	435	431	428
Mobiliteit	83	57	57	57
Structuur en ontwikkelplannen	91	91	91	91
RSP	818	216	216	216
Vastgoed	5.084	5.365	4.977	5.270
Totaal Lasten	11.583	10.799	11.357	10.084

Programma 4 | Openbare ruimte

Bestuurlijke hoofdlijnen

Een belangrijke pijler voor het behalen van de VANG-doelstellingen is de inzameling van oud papier. De inzameling van oud papier wordt nu voor een groot gedeelte gedaan door verenigingen en vrijwilligers. Samen met hen gaan wij zoeken naar mogelijkheden voor een nog doelmatigere inzamelstructuur. We onderkennen hierbij het financiële belang van de huidige inzamelstructuur voor de verenigingen. Ook willen wij de bewustwording van afvalscheiding bij kinderen verder bevorderen. Wij gaan onderzoeken hoe wij in samenwerking met scholen en inzamelbedrijven hier een goede invulling aan gaan geven.

Op dit moment heeft Coevorden twee milieustraten zonder weegsystemen. Vooralnog handhaven we dit. Maar in ons streven om aan de VANG doelstellingen te voldoen spelen de milieustraten een zodanig belangrijke rol dat heroverweging in de toekomst niet is uitgesloten.

In het kader van de klimaatverandering krijgen wij in 2020 - naast de aandacht die wij hebben voor biodiversiteit - ook meer inzicht in de maatregelen die voortkomen uit de stresstest. Deze maatregelen hebben niet alleen betrekking op wateroverlast, maar ook op waterberging, warmte en droogte.

In 2020 is er extra aandacht voor handhaving. Ondermijning, veiligheidsbeleid en zichtbaarheid zijn daarbij de speerpunten.

Voor wat betreft duurzaamheid verkrijgen wij in 2020 vooral inzicht in waar wij nu staan. Dit krijgen wij aan de hand van een nul-meting. Vervolgens beginnen wij met het bepalen van maatregelen die moeten leiden tot het halen van de doelstellingen.

Vanaf 2019 hebben wij een budget om knelpunten in de openbare ruimte om te lossen. De ervaringen uit 2019 leren dat dit budget in een behoefte voorziet en ruimtelijke ontwikkelingen in dorpen en wijken faciliteert. Ook in 2020 zetten wij deze middelen in om naast ons systematisch en rationeel beheer van de openbare ruimte knelpunten op te lossen die door inwoners worden ervaren.

Beleidskaders

Voor onze openbare ruimte zijn de volgende documenten van belang:

- Bestuurlijke notitie Duurzaam Groenonderhoud Coevorden
- Beleidsplan Openbare verlichting
- Bestuurlijke notitie wegenonderhoud 2017-2021

Doelstellingen

Duurzaam afvalbeheer

We stimuleren het scheiden van afval zo veel mogelijk en willen echt een gedragsverandering bij onze inwoners realiseren. We willen de hoeveelheid (grof) huishoudelijk restafval per inwoner terugbrengen naar 100 kilo per jaar en het afvalscheidingspercentage verbeteren naar minimaal 75%. Om dit te kunnen realiseren is bewustwording op het gebied van afvalscheiding van groot belang. Om te komen tot een duurzaam afvalbeheer werken we aan de volgende resultaten.

Maatregelen

Realisatie VANG-doelstellingen

In 2020 worden de volgende projecten opgestart of gerealiseerd om het behalen van de VANG doelstellingen mogelijk te maken:

- Communicatiecampagne (2019/2020): In Drents verband is een communicatiecampagne ontwikkeld die focust op de boodschap waarom het belangrijk is om afval te scheiden. Als gemeenten communiceren wij op dit moment vooral hoe men afval moet scheiden. Onderzoek laat zien dat de scheidingsbereidheid hoog is als men goed voorgelicht wordt waarom dit belangrijk is.

- Toekomst milieustraten (2020): Op dit moment heeft Coevorden twee milieustraten zonder weegsystemen. In 2020 wordt de verkenning gestart hoe dit systeem er in de toekomst uit zou moeten zien.
- Gerichte aanpak zwerfafval (2020): Op basis van data zal gericht worden gewerkt aan de aanpak van zwerfafval.
- Wij willen de bewustwording van afvalscheiding bij kinderen verder bevorderen. Wij gaan onderzoeken hoe wij in samenwerking met scholen en inzamelbedrijven hier een goede invulling aan kunnen geven.
- Vernieuwde werkwijze inzameling oud papier (2020): Samen met de scholen en verenigingen wordt gewerkt aan een nieuw inzamelsysteem. Ingezet wordt op een efficiënter systeem met meer service voor onze inwoners om zo de hoeveelheid oud papier in het restafval terug te dringen.
- Effectmeting en bepalen aanvullende acties (2020): De lange termijn effecten van beleidsingrepen moeten waargenomen worden. Op basis hiervan moet gekeken worden welke toekomstige wijzigingen nodig zijn om de VANG doelstellingen te behalen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
 Startdatum: 01-01-2020

Een prettig woonklimaat

Door extra inspanningen te verrichten op de inrichting van openbare wegen, civiele kunstwerken, openbaar groen en openbare verlichting zetten we in op het verbeteren van het woonklimaat. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Maatregelen

Begraafplaatsenbeleid

Gemeente Coevorden wil een integraal begraafplaatsenbeleid voor alle begraafplaatsen. Het begraafplaatsenbeleid is in concept gereed en zal in 2020 ter vaststelling worden aangeboden. De waardering en inventarisatie van de begraafplaatsen in Coevorden, Schoonoord en Oosterhesselen zijn gereed en de uitkomsten hiervan hebben input gegeven voor het begraafplaatsenbeleid. Na het vaststellen van het beleid kunnen de hiermee gemoede kosten inzichtelijk worden gemaakt.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
 Startdatum: 01-04-2019 Einddatum: 30-09-2020

Klimaatadaptatie

In het kader van de klimaatadaptatie is de stresstest uitgevoerd in samenwerking met de partners van het Samenwerkingsverband Noordelijke Vechtstromen. De komende periode zullen de uitkomsten van de stresstest gedeeld worden met zowel het college als de raad, waarna begin 2020 de risicodialoog met de inwoners, instellingen en bedrijven plaats kan vinden. De uitkomsten hiervan zullen worden opgenomen in het nog op te stellen Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP).

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
 Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2020

Biodiversiteit

Zoals overeengekomen in het raadsakkoord 2018-2022 gaat Gemeente Coevorden aan de slag met duurzaamheid. Als onderdeel hiervan willen wij de komende jaren de biodiversiteit stimuleren. Uitwerking van dit voornemen zal in 2020 plaatsvinden. Één van de maatregelen om de biodiversiteit te stimuleren is het in 2019 opgestelde bermbeheerplan. De financiële uitwerking van dit bermbeheerplan is als ambitie in deze begroting opgenomen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing
 Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2020

Een veilige woonomgeving

Voor het opstellen en het uitvoeren van ons integrale veiligheidsbeleid gaan wij in overleg met wijken en dorpen en maken waar mogelijk gebruik van hun visies. In het beleid zal de nadruk liggen op preventie. Ook handhaving heeft prioriteit daar waar de risico's of de ervaren overlast het grootst is. Ondernijning krijgt prominenter aandacht.

Maatregelen

Aanpak ondernijning

Ondernijning wordt op verschillende wijzen aangepakt. Onder andere wordt de horeca gebruikt voor witwassen en is er een verwevenheid met drugshandel en vastgoed. Intensivering en uitbreiding van controle op naleving van de drank- en horecawet is wenselijk voor de komende jaren. Hierbij moet gedacht worden aan meer BOA-inzet voor het uitvoeren van controles en opstellen van boeterapporten en de inzet van de juridische afwikkeling van geconstateerde overtredingen.

Daarnaast is de invoering van de exploitatievergunningen in risicovolle branches wenselijk. Dit is in belang van de maatschappij om via de wet Bibob een vergunningsaanvrager te kunnen toetsen. De voorbereidingen voor de invoering zijn opgepakt en krijgt zijn verdere beslag in 2020.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester
Startdatum: 01-01-2020

Vergroten zichtbare handhavingscapaciteit

Voor een effectief veiligheidsbeleid is het vergroten van de inzet van BOA-toezichthouders van belang. Met de voorgestelde capaciteitsuitbreiding krijgen wij meer grip op overlast, fout parkeren en naleving van de drank- en horecawet.

Naast capaciteitsuitbreiding is het gewenst om de BOA's beter uit te rusten met enkele hulpmiddelen. Het gaat hierbij om het aanschaffen van het systeem Sigmax en City control 6, waarmee hotpots kunnen worden aangewezen en opgelegde boetes direct digitaal worden verwerkt. Met de aanschaf van portofoons kunnen de BOA's berichtgeving van de politie volgen en bij calamiteiten staan zij rechtstreeks in verbinding met de meldkamer van de politie.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester
Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Integraal Veiligheidsbeleid

In lijn met de uitgangspunten van Coevorden Verbindt willen wij met inwoners en vertegenwoordigers van plaatselijke belangenverenigingen in gesprek komen over veiligheid. Veiligheid is een fundamentele bouwsteen van een leefbare samenleving, waarbij meerdere factoren die de leefbaarheid en de ervaren veiligheid beïnvloeden. Het onderhoud van een woongebied kan de beleving van veiligheid direct beïnvloeden, maar ook de zichtbaarheid van een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) in de woonomgeving werkt daar aan mee. Op basis van gezamenlijke dialoog kunnen relevante onderwerpen worden verkend en de (gemeentelijke) inzet worden bepaald.

Daarnaast wordt een almanak Veiligheid gemaakt om de samenleving inzicht te geven in wat wij om de veiligheid te borgen. Onder andere staat beschreven in de almanak wat het risicoprofiel is in Drenthe en deze wordt zichtbaar met de risicokaart, maar ook worden de diverse overlegstructuren van de burgemeester beschreven en wat de thema's zijn hierbij. Veiligheid als onderdeel van het sociaal domein wordt ook onderdeel van de almanak, daarbij kan onder andere gedacht worden aan Veilig Thuis, Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe, Maatschappelijk Welzijn Coevorden (MWC).

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester
Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

Energieneutraal in 2040

In 2040 willen wij een energieneutrale gemeente zijn. Dit is een grote opgave die wij integraal moeten aanpakken. In 2020 zullen een aantal onderzoeken van start gaan en worden zaken steeds concreter. Naar verwachting wordt de Regionale Energiestrategie steeds duidelijker, gaan wij een

start maken met het proces rondom de warmtetransitievise en werken wij verder aan een pilot voor een energieneutrale wijk of dorp.

Maatregelen

Regionale Energie Strategie

Drenthe is een van de 30 energieregio's in Nederland die zijn gevormd om invulling te geven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord over de productie van hernieuwbare elektriciteit op land. In 2020 werken wij samen met de partners uit de regio Drenthe verder aan het concept van de Regionale Energiestrategie.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2018 Einddatum: 30-09-2020

Warmtevisie

Eind 2021 moet elke gemeente in Nederland een warmtetransitievise hebben opgesteld. De visie gaat over de overgang van aardgas naar andere warmtevoorzieningen. Het is belangrijk om intensief samen te werken met inwoners en andere stakeholders zoals netbeheerders en woningcorporaties. Deze samenwerking staat centraal in het gehele proces. In 2020 gaan wij aan de slag met een afwegingskader en stippelen we het proces uit om tot een warmtetransitievise te komen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2021

Pilot energieneutrale wijk/dorp

Vanuit het bestuursprogramma zijn wij bezig met een pilot voor een energieneutrale wijk of dorp. Wij zoeken hierbij naar de juiste balans in afwegingen - zoals technische mogelijkheden, wensen van inwoners en maatschappelijke kosten. Wij werken aan dit afwegingskader dat naar verwachting in 2020 duidelijker zal worden. Vervolgens kunnen wij verder met het opstellen van een plan.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-06-2018

Duurzaamheidsvisie

In 2019 zijn we bezig geweest met een duurzaamheidsvisie. Deze visie is de kapstok voor verdere uitwerking door de organisatie. In 2020 gaan de verschillende teams bezig met een vertaalslag van visie naar concrete doelstellingen. Zowel intern en extern betekent dat, dat wij veel bezig zullen zijn met bewustwording. Duurzaamheid moet een duidelijke plek krijgen in onze projecten en plannen. Door te werken aan interne bewustwording zorgen wij ervoor dat wij kansen benutten in onze reguliere werkzaamheden, naast de extra inspanningen die wij leveren. Aan het einde van 2020 is het duidelijk hoe wij als organisatie aan de slag gaan met duurzaamheid en welke bijdrage de verschillende teams hieraan leveren.

In 2020 volgt een concreet voorstel voor een Coevorden DuurzaamheidsIndex, waarin wordt gerapporteerd over de huidige stand van zaken en wat wij in de toekomst gaan monitoren. Een onderdeel hiervan is ook een meting van de CO2 voetafdruk van onze organisatie. Dit zorgt ervoor dat wij de stand van duurzaamheid in onze gemeente en van onze eigen organisatie kunnen monitoren en indien nodig onze plannen kunnen bijstellen.

Portefeuillehouder: Jeroen Huizing

Startdatum: 01-10-2018 Einddatum: 31-12-2019

Lasten programma 4

Wij hebben de volgende uitgaven voor de openbare ruimte begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Bovengrondse infrastructuur	3.433	3.460	3.353	3.375
Groen en landschap	780	778	676	676
Afvalverwijdering en -verwerking	3.941	3.941	3.941	3.941
Riolering	2.395	2.439	2.504	2.566
Milieu	211	186	185	185
Begraafplaatsen	286	286	284	284
Totaal Lasten	11.047	11.090	10.943	11.027

Programma 5 | Bestuur en Organisatie

Bestuurlijke hoofdlijnen

Coevorden verbindt, dat is onze bestuursstijl en ook de manier waarop wij als organisatie willen werken. De maatschappelijke opgaven waar wij voor staan zijn verschillend en vragen dus ook een verschillende rollen van ons. De ene keer nemen wij het initiatief een andere keer is dat de samenleving, zijn dat onze ondernemers of is dat een maatschappelijke partner. Het is belangrijk dat wij in een vroeg stadium onze rol kenbaar maken zodat wij samen aan de slag kunnen. Wij vinden het namelijk belangrijk om een betrouwbare samenwerkingspartner te zijn en samen te werken aan kansrijke initiatieven die een positief effect hebben op onze lokale samenleving. In verbinding staan wij niet alleen als wij in gesprek zijn met belanghebbenden. Wij hebben diverse kanalen voor onze inwoners en ondernemers om in contact te komen met ons. Simpele online formulieren en online interactie maken onze dienstverlening sneller en gemakkelijker voor veel inwoners. Wij willen dat de vraag van de inwoner centraal staat, passend bij de vraag stemmen wij onze dienstverlening af. Zaken die gemakkelijk, simpel en snel kunnen moeten ook op die manier verlopen. Voor meer ingewikkelder vragen is persoonlijk contact vaak heel waardevol, daar willen wij de ruimte voor behouden. Werken aan dienstverlening is een continu proces; elk contact is een kans om de dienstverlening en het vertrouwen van inwoners te versterken. Elke medewerker voelt zich verantwoordelijk voor het bieden van persoonlijke, gemakkelijke en betrouwbare dienstverlening. Deze dienstverlening moet toekomstgericht zijn en sluit aan op de uitgangspunten van Coevorden Verbindt.

Beleidskaders

Voor ons bestuur en de organisatie zijn de volgende documenten van belang:

- Buitenspel
- Subsidieregeling Stimuleringsfonds dorpen en wijken, opgenomen in paragraaf 4.2 van het uitvoeringsbesluit ASV.
- Raadsakkoord Samen Levend
- Regionale beleidsagenda Zuidoost-Drenthe
- Kadernota integriteit Coevorden 2016
- Beleidsindicatoren Bestuur en Organisatie
- Strategische agenda 2019-2022

Doelstellingen

Heel goed worden in Verbindend Besturen

In onze visie op onze rol als gemeente en vanuit de gedachte van verbindend besturen kiezen wij ervoor om per thema en per onderwerp onze rol te bepalen. Soms nemen wij het initiatief en soms komt het initiatief uit de samenleving. De ene keer zijn wij coördinerend of maken de uiteindelijke keuze, de andere keer ligt de coördinatie en de keuze meer in de samenleving. En vaak er ergens tussenin. Medewerkers schakelen tussen deze rollen. Ze weten de rol te vervullen als partner, beslisser, regisseur, expert, of kijken op afstand mee. Gericht op het realiseren van het initiatief en rekening houdend met individuele belangen en het algemeen, maatschappelijk belang. Gebiedscoördinatoren hebben een belangrijke rol in het signaleren, informeren, verbinden en soms zelfs regisseren van vraagstukken uit de samenleving. Aanbevelingen uit 'Buiten-Spel' bieden mogelijkheden om de verbinding en samenwerking nog beter vorm te geven. Vanuit het programma organisatieontwikkeling Samen Doen werken wij aan:

- Rolbewustheid bij medewerkers; die van partner, regisseur, expert of juist op afstand;
- Vraaggericht werken binnen de kaders van wet- en regelgeving en met de verantwoordelijkheid voor het algemeen belang;
- Interne en externe samenwerking.

Maatregelen

Gebiedskompas

In 2020 starten wij met experimenteren met het gebiedskompas. Het gebiedskompas is een instrument om samen met inwoners en partners naar een dorp of een wijk te kijken en zo vanuit gezamenlijke basis aan de slag te gaan met thema's die voor zowel inwoners, partners als ons belangrijk zijn. De precieze invulling van het kompas wordt gedurende het proces ontdekt en kan

voor ieder dorp/iedere wijk verschillend zijn. Wij starten het experiment samen met Domesta en Maatschappelijk Welzijn Coevorden in een dorp en een wijk. Daarbij sluiten wij aan bij bestaande ontwikkelingen.

Het experiment met het kompas is succesvol, als wij weten óf het instrument bij onze samenleving past en zo ja, hoe wij samen invulling kunnen geven aan dit instrument.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-06-2019 Einddatum: 31-12-2020

Coevorden Verbindt: onze Visie

In 2020 leveren we een visie op Verbindend Besturen. Een visie op hoe we de dingen in onze gemeente doen, is nodig om een krachtige eerste overheid te kunnen zijn. Daarmee geven we lading aan de term Verbindend Besturen en hoe we dat de komende jaren gaan invullen. Daarbij houden we rekening met de verscheidenheid van de Coevordense samenleving en benutten we die verscheidenheid. Bij de totstandkoming van de visie zijn de samenleving uw raad en wij betrokken. Ook is in 2020 helder hoe de ambtelijke organisatie bij kan dragen aan het realiseren van de visie.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-06-2019 Einddatum: 31-05-2021

Stimuleringsfonds

De voorbereiding van een nieuwe regeling Stimuleringsfonds 2020 en verder vraagt meer tijd dan voorzien. Voor 2019 hebben wij een tijdelijke regeling Stimuleringsfonds vastgesteld, die in grote lijnen een voortzetting is van voorgaande subsidieregeling. Een grote wijziging betreft het vervallen van de subsidieregeling voor de Initiatievenmarkt. In overleg met alle betrokken partijen streven wij naar een subsidieregeling die recht doet aan de verscheidenheid van dorpen en wijken in onze gemeente. De nieuwe regeling dient ons ruimte te bieden voor het stimuleren van activiteiten en ruimte te geven aan wijken en dorpen om op eigen wijze invulling te geven aan autonome ontwikkelingen ten aanzien van leefbaarheid en verbinding. Met inwoners, dorpen en uw raad bespreken wij de bouwstenen die daarvoor nodig zijn.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Einddatum: 30-09-2020

Samenwerken wijken en dorpen

In 2020 zetten wij de samenwerking met de dorpen en de wijken voort. Wij onderzoeken hoe wij dorpen kunnen ondersteunen bij hun eigen organisatie (zoals benoemd in Buiten-spel) en gaan kijken hoe wij ook andere groepen inwoners, dan de inwoners die wij altijd spreken, kunnen betrekken in het meedenken en meepraten in vraagstukken die wij als gemeente én zij als inwoners tegengomen.

In 2020 zijn inspanningen zichtbaar die wij hebben gedaan om te werken aan één of meer actieve netwerken van inwoners die meedenken, meepraten en meebeslissen over thema's rondom leefbaarheid. Ook hebben wij een helder beeld over hoe wij, welke dorpen kunnen ondersteunen bij hun interne vraagstukken. De eerste inspanningen rapporteren wij aan uw raad in de Halfjaarrapportage 2020.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Einddatum: 31-12-2020

Democratie in actie

Op 16 november 2018 is het startsein gegeven voor het landelijke initiatief Democratie in Actie. Op steeds meer terreinen voelen wij de urgentie van grote maatschappelijke opgaven. De energietransitie, aardgasvrije wijken, de Omgevingswet en de decentralisatie in het sociaal domein brengen ingewikkelde vraagstukken en uitdagingen met zich mee. Bij veel van deze vraagstukken is de rol van inwoners cruciaal. Er moet samengewerkt worden met inwoners, bedrijfsleven en instellingen, urgenter en intensiever dan ooit tevoren. Deze samenwerking vraagt om een andere manier van denken en werken. Een geheel nieuw democratisch samenspel, met andere rollen en vaardigheden. Wij zijn al enkele jaren aan de slag met het (anders) samenwerken met haar inwoners en partners. Dit heeft de naam verbindend besturen gekregen. Het realiseren van deze

andere manier van samenwerken gaat stap voor stap. Wij leren zelf en wij leren van anderen. Dat laatste krijgt vorm door onze deelname aan het noordelijke ontwikkeltraject organisatie-ontwikkeling, dat gestart is in het programma Democratie in Actie. Samen met acht andere gemeenten in het noorden delen wij onze kennis en ervaring als het gaat om nieuwe democratie, participatie, samenwerken en de wijziging in rollen.

Om een goed beeld te krijgen van hoe inwoners, raadsleden, ambtenaren en collegeleden kijken naar de democratie in onze gemeente, overwegen wij de Quicksan Lokale Democratie of een ander vergelijkbaar instrument in te zetten. Samen met de aanbevelingen uit Buiten-spel geeft dit richting voor onze verdere ontwikkeling als het gaat om samenwerken, participatie en eigen kracht van de samenleving.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-10-2019 Einddatum: 28-02-2021

Passende dienstverlening

Wij zijn als gemeente de eerste overheid en willen nabij, toegankelijk en gemakkelijk benaderbaar zijn voor iedereen, ook voor inwoners die minder digi-vaardig zijn. Een nabije, toegankelijke en gemakkelijk benaderbare overheid en een inclusieve samenleving sluiten aan bij Coevorden Verbindt, één van de speerpunten uit de strategische agenda.

Wat betekent dit voor onze dienstverlening? Hoe ziet goede dienstverlening er bij onze gemeente uit; ook als we, bijvoorbeeld vanuit wet- en regelgeving of vanuit het algemeen belang, niet meewerken aan een verzoek? Wat voor afspraken maken we over wat goede dienstverlening is? Hoe zetten we in op kanaalsturing, passend bij Coevorden Verbindt? Waar valt winst te behalen, met name als het gaat om het leveren van onze standaardproducten? In 2020 slaan wij een slag als het gaat om onze dienstverlening en om continue verbetering van dienstverlening te borgen in onze organisatie.

Maatregelen

Klantreizen

Klantreizen is een methode om gericht op specifieke dienstverlening met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners – onze klanten – te onderzoeken hoe zij deze specifieke dienstverlening hebben ervaren met als doel om onze dienstverlening te verbeteren. Het waardevolle is dat de methode naar de dienstverlening kijkt door de ogen van de klant omdat wij met alle betrokkenen in de organisatie klanten interviewen die recentelijk deze specifieke dienst hebben afgenomen. Welke stappen hebben zij gezet, wie moesten ze daarvoor benaderen, hoe snel werden ze geholpen. Medewerkers in een organisatie en dus ook medewerkers van onze gemeente zijn snel geneigd vanuit het systeem en het door ons georganiseerde proces te denken. Met de methode klantreizen worden wij ons veel bewuster van de klantervaring wat ons helpt onze dienstverlening te verbeteren op die punten die onze inwoners ook daadwerkelijk minder waarderen. Zo draagt de methode bij aan het verkrijgen van inzicht in behoeften en vraagstukken van onze klanten (samenleving). In 2019 zijn wij gestart met klantreizen voor een viertal diensten. De eerste klantreis, over ondernemersdienstverlening, is inmiddels afgerond. Naast verbeterpunten, zijn ook positieve constatering gedaan. Ondernemers ervaren bijvoorbeeld het contract met de gemeentelijke accountmanagers als goed. Er zijn verbeterpunten geconstateerd die we gelijk hebben aangepakt, maar ook een aantal punten die meer onderzoek vragen. Andere klantreizen die op dit moment lopen zijn het proces rondom het voltrekken van een huwelijk en de melding openbare ruimte. De komende jaren blijven wij ongeveer 1 à 2 klantreizen per jaar organiseren voor verschillende diensten. Elke klantreis levert een verbeterplan op met korte en lange termijn verbeteringen die door de verschillende teams/schakels in de keten van dienstverlening worden opgepakt.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2020

Verbetering online dienstverlening

We werken de komende twee jaar toe naar een optimale online dienstverlening die blijvend in ontwikkeling is, aansluit op (veranderende) wensen en behoeften van inwoners, veilig is en voldoet aan wet- en regelgeving. Digitale ontwikkelingen gaan razendsnel. Inwoners verwachten van hun gemeente, als eerste overheid, dat ze ook daar snel en makkelijk online producten en diensten kunnen aanvragen. Tegelijkertijd is het bij uitstek een middel om in contact te komen met de

samenleving en om ook online het gesprek met elkaar te voeren. We onderzoeken de mogelijkheden hiervoor; passend bij verbinden besturen.

Voor 2020 worden de volgende concrete resultaten benoemd:

- Herbouw van het complete systeem van de website; iets wat we in Dimpact-verband doen;
- Uiterlijk op 23 september 2020 voldoet onze website aan alle eisen als het gaat om de toegankelijkheid van overheidswebsite zodat inwoners met visuele of auditieve beperkingen op een goede manier gebruik kunnen maken van de website. Europese regelgeving schrijft voor dat overheidswebsites die voor 23 september 2018 zijn gebouwd (gemeente Coevorden: oktober 2017) uiterlijk op 23 september 2020 aan deze eisen moet voldoen;
- In 2020 slaan we een eerste slag slaan als het gaat om het aanbieden van producten en diensten via e-formulieren waardoor het voor inwoners, ook inwoners die minder digivaardig zijn, makkelijker wordt om online producten en diensten aan te vragen. Over twee jaar is tachtig procent van onze diensten en producten beschikbaar via e-formulieren;
- Eind 2020 is alle informatie op onze website actueel. Om ervoor te zorgen dat dit blijvend is, maken we in 2020 een start met het vergroten van het online bewustzijn van onze organisatie.

Een optimale digitale dienstverlening die blijvend in ontwikkeling is, heeft tijd, aandacht en de juiste expertise nodig. We gaan in onze organisatie werken met een online team dat als opdracht krijgt om bovenstaande resultaten te bereiken. Eén van de rollen die noodzakelijk is in dit online team, maar we nu niet in huis hebben, is die van webmaster. Een webmaster heeft kennis van techniek, is verantwoordelijk voor het goed functioneren van onze online dienstverlening en heeft oog voor relevante trends.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2022

Vergroten digi-vaardigheden inwoners

Als eerste overheid zijn we ons ervan bewust dat de mate waarin mensen kunnen omgaan met de digitale overheid voor een groot deel afhankelijk is van het ontwerp van die digitale overheid. Door online dienstverlening op een begrijpelijke en simpele manier aan te bieden, wordt het voor een grotere groep inwoners toegankelijk. In 2020 slaan we een slag in onze online dienstverlening en versimpelen we het aanvragen van producten en diensten. Hierdoor wordt het ook voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn, makkelijker om digitaal zaken met ons te doen. Tegelijkertijd gaan we in 2020 in gesprek met onze maatschappelijke partners om te onderzoeken wat zij op dit moment al doen als het gaat om het verbeteren van digivaardigheden van inwoners en met deze partners in gesprek over wat er, naast het bestaande aanbod, nog noodzakelijk is om te doen.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2022

Interne dienstverlening

Naast externe dienstverlening leveren we ook interne dienstverlening aan ons bestuur (waaronder aan het raadsakkoord) en de ambtelijke organisatie. Ook onze interne dienstverlening is toegankelijk, toekomstgericht en efficiënt. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van Pepperflow voor de begroting en het Medewerkerportaal waardoor informatie, bijvoorbeeld over de status van aanvragen van inwoners, toegankelijk is en we onze inwoners goed en snel kunnen helpen. We volgen nieuwe ontwikkelingen en waar wij denken dat ontwikkelingen meerwaarde hebben voor ons bestuur en organisatie, passen we ze toe.

Portefeuillehouder: Bert Bouwmeester

Lasten programma 5

Wij hebben de volgende uitgaven voor het bestuur en de ambtelijke organisatie begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Veiligheidsbevorderende maatregelen	3.096	3.094	3.099	3.099
Gemeenteraad en commissies	714	722	741	741
Burgemeester en wethouders	790	790	790	790
Bestuurlijke samenwerking	339	302	302	302
Burgerzaken	314	314	314	314
Stimuleringsfonds dorpen en wijken	710	710	710	710
Bedrijfsvoering	25.943	26.104	25.936	25.921
Totaal Lasten	31.905	32.035	31.892	31.876

Programma 6 | Financiering en dekkingsmiddelen

Bestuurlijke hoofdlijnen

Onze financiële positie is gezond en dat willen wij zo houden. Dat geeft ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en invulling te geven aan ambities. Ook stelt dit ons in staat om tegenvallers op te vangen, zonder dat de uitvoering van ons bestaande beleid in het gedrang komt. Van de structurele ruimte die er in onze begroting is, storten wij daarom elk jaar € 2 miljoen in de algemene reserve. De structurele ruimte die daarnaast nog beschikbaar is, staat op de stelpost vrije begrotingsruimte en is de structurele financiële ruimte om in te zetten voor ambities en om mee- en tegenvallers mee op te vangen.

De doelstellingen die wij op financieel vlak hebben geformuleerd, komen onder andere tot uitdrukking in voorliggende begroting. In de voorbereiding en samenstelling houden wij, net als in ons dagelijks werk, vast aan onze strakke begrotingsdiscipline. Wij hebben zo actueel mogelijke cijfers verwerkt in onze begroting, bijvoorbeeld de septembercirculaire van het Rijk en de budgetten voor uitkeringverstrekking zoals deze in september bekend zijn gemaakt. Wij hebben budgetten op het gewenste niveau gebracht of gehouden, zoals de stelpost voor vervangingsinvesteringen en onvoorzien kosten. Wij begroten conform de landelijke richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en geven, waar dit passend is, invulling aan aanbevelingen op dit vlak. Wij monitoren frequent de ontwikkeling van onze algemene reserve en onze solvabiliteit en betrekken dit bij besluitvorming bij nieuwe, financieel omvangrijke, projecten.

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse voeding van het gemeentefonds (positief of negatief) wordt het accres genoemd. Schommelingen als gevolg van het accres en een actualisatie van maatstaven, bijvoorbeeld rondom het Sociaal Domein kunnen grote financiële gevolgen hebben. Voor de gemeente Coevorden heeft de septembercirculaire vanaf 2020 een positief resultaat.

Vanaf 2021 is er een herziening van het totale Gemeentefonds op komst. Dit kan per gemeente grote gevolgen hebben. Gemeente Coevorden heeft zitting genomen in een werkgroep die namens de Vereniging Drentse Gemeenten de belangen behartigt van de Drentse gemeenten bij de herstructurering van het Gemeentefonds.

In lijn met onze nota financieel beleid koersen wij op een solvabiliteitsratio tussen de 30% en 40%. Dit doen wij door af te lossen op onze bestaande leningenportefeuille en structureel toe te voegen aan ons eigen vermogen. Wij verwachten in 2020 onze uitgaven en investeringen op te kunnen vangen met een langlopende lening van € 5 miljoen. Doordat onze aflossing op bestaande leningen circa € 9 miljoen, daalt ons saldo vreemd vermogen ook verder in 2020.

Beleidskaders

Voor onze financiering en dekkingsmiddelen zijn de volgende documenten van belang:

- Nota activabeleid
- Nota financieel beleid
- Nota grondbeleid
- Nota lokale heffingen
- Nota reserves en voorzieningen
- Nota verbonden partijen
- Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing

Doelstellingen

Financieel gezond blijven

Wij willen onze financiële situatie gezond en stabiel houden. Dit doen wij door de algemene reserve te blijven versterken door jaarlijks structureel toe te voegen en incidentele voordelen in deze reserve te storten. Ook willen wij onze minimale solvabiliteit van 30% behouden.

Maatregelen

Monitoring financiële kengetallen

Om financieel gezond te blijven is het belangrijk om te weten hoe we er gedurende het jaar financieel voor staan. Door het monitoren van financiële ratio's houden wij zicht op de ontwikkeling van onze financiële positie. De financiële kengetallen zijn gerelateerd aan de balans en maken wij jaarlijks op bij de jaarrekening. Wij monitoren dan het verloop van deze kengetallen. Gedurende het jaar berekenen wij bij omvangrijke projectvoorstellen, waarbij een beroep wordt gedaan op de algemene reserve, wat de impact van de voorstellen is op de solvabiliteit.

Portefeuillehouder: Jan Zwiars

Passende tarieven

De lokale lastendruk is het bedrag dat inwoners jaarlijks betalen voor de onroerende zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. We willen de hoogte van die lokale lastendruk laten aansluiten bij het voorzieningenniveau dat we bieden en de lokale lasten beperken als dat mogelijk is. Ook willen we de totale opbrengst van de Ozb met maximaal het inflatiepercentage laten stijgen, voor zover dat mogelijk is.

Lasten programma 6

Wij hebben de volgende uitgaven voor financiering en dekkingsmiddelen begroot.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2020	2021	2022	2023
Lasten				
Financiering en dividend	-408	-132	247	371
Algemene uitkering gemeentefonds	0	0	0	0
Algemene baten en lasten	499	1.223	1.756	1.736
Heffing gemeentelijke belastingen	67	67	67	67
Saldo jaarrekening na bestemming	0	0	0	0
Inning gemeentelijke belastingen	117	117	117	117
Totaal Lasten	274	1.275	2.187	2.291

Financiële begroting

Samenvatting financieel meerjarenperspectief 2020-2023

Wij hebben de begroting opgebouwd vanuit de Kaderbrief 2020. In de Kaderbrief is een vooruitblik op hoofdlijnen op de financiën in 2020-2023 opgenomen. Deze hoofdlijnen hebben wij nader uitgewerkt in de Programmabegroting 2020 die voor u ligt. Waar er in de uitwerking verschillen optreden of nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan, laten wij onderstaand de effecten ten opzichte van de Kaderbrief zien.

ACTUALISATIE MEERJARENPECTIEF				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Saldo Kaderbrief 2020	-135	-304	-636	-319
Saldo Halfjaarrapportage 2019	-10	-10	-10	-10
<i>Ontwikkeling inkomsten</i>				
Septembercirculaire	302	856	1.010	829
Belastingen, huren en pachten	-66	-66	-66	-66
<i>Ontwikkeling uitgaven</i>				
Loon- en prijsontwikkelingen	-73	-300	-300	-300
Autonome ontwikkelingen	0	0	0	0
Verbonden partijen	0	0	0	0
Mutaties tariefproducten	0	0	0	0
Meerjaren investerings programma	-92	-219	-192	-191
Overige ontwikkelingen	879	879	879	760
Financiering	455	437	364	395
Geprognosticeerd saldo	1.260	1.273	1.049	1.098

Ontwikkeling inkomsten

Gemeentefonds, belastingen en leges

Wij hebben de inkomsten voor 2020 geactualiseerd. Dit betreft onder andere de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds op basis van de septembercirculaire. Ook hebben wij de inkomsten uit belastingen en leges geactualiseerd, op basis van bijvoorbeeld het aantal woningen en bedrijfspanden en de Woz-waarde van deze panden. Onderstaand treft u de ontwikkeling van de inkomsten aan, zoals deze zijn gewijzigd ten opzichte van het beeld dat wij bij de Kaderbrief 2020 hadden.

De septembercirculaire

Meestal verschijnen jaarlijks drie gemeentefondscirculaires: in mei, september en december. De circulaire van mei vertaalt de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september vertaalt de Miljoenennota en de circulaire van december rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De septembercirculaire is dus de tweede circulaire van dit jaar.

De septembercirculaire laat positieve financiële effecten zien voor de jaren 2020 en volgend. De voornaamste reden hiervoor is een stijging van het accres. Deze stijging wordt veroorzaakt door onder andere het pensioenakkoord en het woningmarktpakket. Deze effecten hebben een voordelig

resultaat door het "samen trap-op-trap-af principe".

Onderstaand geven wij de effecten van de septembercirculaire weer. Wij lichten de belangrijkste ontwikkelingen in deze circulaire toe.

EFFECTEN SEPTEMBERCIRCULAIRE				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Uitkeringsfactor				
Accresontwikkeling	398	799	863	719
Nominale ontwikkeling				-36
Overige ontwikkelingen uitkeringsfactor	-36			
Ontwikkeling uitkeringsbasis				
Ontwikkeling uitkeringsbasis	109	254	324	323
Hoeveelheidsverschillen	-52	-80	-60	-60
WOZ-waardering en aanpassing rekentarieven	-117	-117	-117	-117
	Subtotaal centraal	302	856	1.010
Taakmutaties				
Correctie loon- en prijsstijging jeugdhulp	-23	-23	-23	-23
Correctie loon- en prijsstijging WMO	-1	-1	-1	-1
Ambulantisering GGZ	39	48	56	56
Invoering Wet verplichte GGZ	-19	-19	-19	-19
Wettelijke taak i-standaarden wmo/jeugdhulp	-2	-2	-2	-2
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrecht jeugdhulp	-15	-	-	-
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrecht WMO	-47			
Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang	4	4	4	4
Roerende voorzieningen Wlz	-2	-2	-2	-2
Mobielietshulpmiddelen Wlz	-16	-24	-28	-32
bbz-levensvatbaarheidsonderzoeken	19	19	19	19
Donorwet	6	12	12	12
3D's in het sociaal domein				
Participatie	-14	-13	-12	-11
	Subtotaal decentraal	-71	-1	4
	Totaal effecten meicirculaire	231	855	1.014
		830		

Toelichting op de septembercirculaire

Accressen

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse voeding van het gemeentefonds (positief of negatief) wordt het accres genoemd en wordt uitgedrukt in een percentage.

Het accres 2019 is nadeliger, ten opzichte van de mei-circulaire 2018 gaat er € 218 miljoen af. Dat komt door lagere rijksuitgaven dan de raming op het gebied van infrastructuur en defensie. De daling van het accres is voornamelijk eenmalig omdat genoemde investeringswerken worden doorgeschoven naar volgende jaren.

Het uitkeringsjaar 2020 is positief. Het gaat om een toename van € 409 miljoen ten opzichte van de mei-circulaire 2019. Dat komt vooral door de hiervoor beschreven kasschuif uit 2019. Daarnaast door het pensioenakkoord en het woningmarktpakket. Tot slot zijn in 2020 de indices voor loon- en prijsstijgingen iets verhoogd. Door de doorwerking van het nadeel in 2019 wordt de accresmutatie in 2020 per saldo (- 218 + 409 =) € 190 miljoen.

Wat betreft de meerjarenraming zijn alle jaren behalve 2023 positief ten opzichte van de meicirculaire 2019. De cumulatieve verschillen ten opzichte van de meicirculaire 2019 zijn wel in alle jaren positief. Ze worden vooral veroorzaakt door de kasschuif van investeringswerken.

De Studiegroep Begrotingsruimte zal de normeringssystematiek (samen de trap op en af) opnieuw evalueren. Hierbij wordt ook gekeken naar de beoogde stabiliteit. Er worden varianten uitgewerkt voor de normering van de fondsen vanaf 2022. In de tussentijd zal het kabinet bezien of het mogelijk en wenselijk is voor de jaren 2020 en 2021 maatregelen te treffen die de schommelingen gedurende een lopend begrotingsjaar kunnen voorkomen of dempen.

3D-taken sociaal domein

De verdeelmodellen sociaal domein worden geëvalueerd, net als de verdeling van het 'klassieke' gemeentefonds. Dat moet leiden tot een integrale nieuwe verdeling van de middelen per 2021.

Wat betreft Beschermd Wonen is opgenomen dat in tien jaar tijd tot een objectief verdeelmodel en algehele doordecentralisatie naar alle gemeenten wordt gekomen. In 2021 is nog 100% historisch, in 2022 wordt een deel van de middelen voor het eerst objectief verdeeld. De centrumgemeenten blijven verantwoordelijk voor bestaande cliënten. Over een eventuele doordecentralisatie van de Maatschappelijke Opvang zal op basis van een evaluatie in 2026 een beslissing worden genomen.

Er gelden enkele taakmutaties in het sociaal domein met omvang groter dan € 10 miljoen.

- Ambulantisering in de GGZ. Dat leidt tot een groter beroep op de zorg en begeleiding in het gemeentelijk domein. We praten over een compensatie van € 50 miljoen in 2019 oplopend naar structureel € 95 miljoen vanaf 2022.
- Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten, in 2019 eenmalige uitname algemene uitkering € 26 miljoen;
- Mobiliteitshulpmiddelen en roerende voorzieningen Wet langdurige zorg. Hulpmiddelen als een rolstoel of scootmobiel worden verstrekt vanuit de WLZ en niet meer via de gemeente, in case WMO. Daarom wordt nu geld overgeheveld van het gemeentefonds naar de WLZ. Uitname algemene uitkering in 2020 bedraagt € 7,5 miljoen oplopend naar structureel € 15 miljoen vanaf 2024;
- BBZ-levensvatbaarheidsonderzoeken. Met ingang van 2020 wordt de financieringssystematiek van de BBZ vernieuwd. Onderdeel daarvan is dat de levensvatbaarheidsonderzoeken worden bekostigd niet meer via een specifieke uitkering maar via het gemeentefonds. Het gaat immers om uitvoeringskosten. We praten over afgerond € 10 miljoen.

Daarnaast is er informatie over enkele integratie- en decentralisatie uitkeringen die betrekking hebben op het sociaal domein. Ze worden in het onderdeel 'Integratie- en decentralisatieuitkeringen' genoemd.

Taakmutaties

Een drietal taakmutaties zijn al genoemd bij het item sociaal domein. De overige hebben een omvang kleiner dan macro € 10 miljoen waardoor toelichting in deze achterwege blijft. Wij ramen deze compensaties (en onttrekkingen) tevens aan de lastenzijde van de begroting waardoor deze mutatie budgettair neutraal verloopt.

Belastingen en leges

In de kaderbrief hebben wij de opbrengsten uit de belastingen en leges verhoogd met 1,5% prijsindex. Dit leidt tot een verhoging van de inkomsten met € 129.000. Dit is de verhoging van de Ozb en forensenbelasting en leidt tot vrije begrotingsruimte. Deze inkomsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Wij hebben eveneens de huren en pachten met 1,5% prijsindex verhoogd conform

de kaderbrief. Hier is een bedrag van € 20.000 mee gemeoid. De opbrengst van de toeristenbelasting is incidenteel met € 70.000 naar beneden bijgesteld, vanwege het besluit het tarief in 2020 op € 1,25 te houden, in afwachting van de uitkomsten van een Drents onderzoek naar de toeristenbelasting.

Voor de Ozb hebben wij voor 2020 tarieven berekend op basis van de ontwikkeling van de Woz-waarde van panden en de verwachte waardeontwikkeling. Wij hebben daarbij de uitkomsten uit het 213a-onderzoek naar tariefdifferentiatie betrokken. Het onderzoeksrapport is voor de zomer van dit jaar aan uw raad en aan de rekenkamer aangeboden. In de commissievergaderingen van 2 juli en 10 september is het onderzoeksrapport besproken. Wij hebben de besprekingen betrokken bij onze afwegingen om te komen tot nieuwe tarieven voor 2020. Wij stellen voor het tarief voor eigenaren van woningen te laten dalen met 3% en de tarieven voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen te laten stijgen met 7%. Deze tarieven moeten in samenhang met de waardeontwikkeling van panden worden gezien. In de paragraaf lokale heffingen gaan wij nader in op de ontwikkeling van de tarieven en laten wij een aantal rekenvoorbeelden zien.

Het effect van deze tariefstelling is dat de opbrengst voor de Ozb, inclusief de prijsindexatie van 1,5% die bij de Kaderbrief 2020 is berekend, een structureel nadeel laat zien van 66.000.

ONTWIKKELING INKOMSTEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Lagere inkomsten Ozb	-66	-66	-66	-66
	Totaal	-66	-66	-66

Ontwikkeling uitgaven

Welke uitgaven lichten we toe?

Wij informeren u over de ontwikkeling van de volgende uitgaven:

- Loon- en prijsontwikkelingen;
- Autonome ontwikkelingen;
- Verbonden partijen;
- Mutaties tariefproducten;
- Meerjaren Investerings Programma;
- Overige ontwikkelingen;
- Reeds geakkordeerd nieuw beleid;
- Nieuw beleid najaar 2019;
- Financiering.

Lonen en prijzen

Loonontwikkeling, structureel nadeel

De huidige cao liep tot 1 januari 2019. Ten tijde van de kaderbrief waren de gesprekken over een nieuwe nog gaande en lag er een loonbod van de VNG van 4,9%. Op basis van dit loonbod hebben wij de loonontwikkeling doorgerekend en een voorbehoud gemaakt ten aanzien van de uitkomsten en daadwerkelijke effecten. Tijdens de samenstelling van de Programmabegroting 2019 liepen de gesprekken over een nieuwe cao al en hielden we al rekening met een loonindexcijfer van 1,4%. We hadden al € 254.000 opgenomen. In de Kaderbrief 2020 is vervolgens een bedrag van € 634.000 opgenomen. Tezamen is dit een bedrag van € 888.000 dat vanaf 2020 in het meerjarenperspectief is opgenomen.

Inmiddels ligt er een nieuwe cao met een definitieve status. De financiële effecten van de cao zijn als volgt:

- Per 1 oktober 2019 een salarisstijging van 3,25%;
- Per 1 januari 2020 een salarisstijging van 1,0%;

- Per 1 juli 2020 een salarisstijging van 1,0%;
- Per 1 oktober 2020 een salarisstijging van 1,0%;
- Werkgevers betalen een bijdrage aan de vakbonden, € 21,04 per fulltime medewerker
- Alle medewerkers hebben recht op een vergoeding in de kosten voor een ziektekostenverzekering;
- In 2019 vindt een eenmalige uitkering plaats.

De lonen zullen in de komende twee jaren met 6,25% stijgen. Dit is meer dan waar wij bij de Kaderbrief rekening mee hielden. Omdat de stijging stapsgewijs wordt doorgevoerd, stijgen de loonkosten in 2020 naar rato. Het effect hiervan is dat het tekort in 2020 beperkt is, maar vanaf 2021, wanneer de volledige stijging van 6,25% van toepassing is, het tekort € 250.000 bedraagt.

Naast de effecten van de cao doet zich een structureel effect voor vanwege functiewaarderingen. Functies in het klantcontactcentrum (KCC) en in het sociaal domein zijn gewaardeerd. De uitkomst is dat de salarisschalen van een aantal functies naar boven zijn aangepast om aan te sluiten bij de werkzaamheden. Het structurele effect hiervan is €50.000.

ONTWIKKELING LONEN EN PRIJZEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Cao	-23	-250	-250	-250
Functiewaarderingen	-50	-50	-50	-50
	Totaal	-73	-300	-300

Autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen van de kaderbrief hebben wij verwerkt. Het betreft hogere kosten voor leerlingenvervoer en de bestrijding van de eikenprocessierups en lagere uitvoeringskosten voor inkomensvoorzieningen (uitkeringen) door de Gemeente Emmen.

Verbonden partijen

De budgetten voor de verbonden partijen hebben wij geactualiseerd naar aanleiding van de Kaderbrief 2020. Daarin hebben wij de kaderbrieven en ontwerpbegrotingen van de verbonden partijen weergegeven. Ten opzichte van de kaderbrief hebben zich geen wijzigingen of aanvullingen voorgedaan.

Mutaties tariefproducten

Wij hebben de inkomsten en uitgaven van de tariefproducten geactualiseerd. Dit betreft bijvoorbeeld de rioolheffing, afvalstoffenheffing, leges omgevingsvergunningen, begraafplaatsrechten en leges voor burgerzaken zoals rijbewijzen en reisdocumenten.

De aanpassing van de interne rekenrente leidt tot lagere kapitaallasten, die vooral zichtbaar zijn op het product riolering. Het tarief voor de rioolheffing kan dalen met 7,0% en wij hoeven maar zeer beperkt een beroep te doen op de voorziening riolering. Dit betekent dat een groot deel van de voorziening riolering vrij kan vallen. Vooruitlopend op de actualisatie van het vGRP, stellen wij voor om € 1 miljoen vrij te laten vallen uit de voorziening. Gezien de wijze waarop de voorziening riolering - en de voorloper daarvan de 'reserve riolering' - op niveau is gebracht, stellen wij voor dit bedrag toe te voegen aan de algemene reserve. In jaren vanaf 2006, toen de reserve is ingesteld, was het tarief verre van kostendekkend en is vanuit de algemene middelen aangevuld om de kosten voor het beheer, onderhoud en vervanging van rioleringen te dekken. De onderuitputting in

die jaren is toegevoegd aan de reserve en voorziening.

Na de vrijval van € 1 miljoen blijft ruimte over om nieuwe investeringen te doen en kan na actualisatie van het vGRP aangesloten worden op het daadwerkelijk benodigde volume in de voorziening.

Meerjaren Investerings Programma (MIP)

Meerjaren investeringsprogramma (MIP)

Wij hebben het MIP geactualiseerd. De actualisatie van deze investeringen leidt tot gewijzigde kapitaallasten voor 2020-2023. De vrijval van kapitaallasten is ingezet ter dekking van nieuwe investeringen. De verschillen tussen de vrijval en de nieuwe kapitaallasten is beperkt en treft u in onderstaand overzicht aan.

Het Integraal Huisvestings Plan (IHP) voor het onderwijs heeft een effect op de stelpost vervangingsinvesteringen. Voor de zomer heeft uw raad ingestemd met dit vernieuwde IHP. Het IHP bevat een aantal omvangrijke investeringen en daarmee gemoeide kapitaallasten. Bij de besluitvorming over het IHP is daarom voorgesteld de financiële verwerking te betrekken bij de samenstelling van de Programmabegroting 2020. Onderstaand treft u onder het kopje (Onderwijs)huisvesting het totaal van de mutaties op het vastgoed aan.

n.b. Wij hebben alle toekomstige investeringen doorgerekend tegen een rentepercentage van 1,5%. In de Programmabegroting 2019 hebben wij met een rentepercentage van 3,0% gerekend. De aanpassing van deze interne rekenrente lichten wij toe in de paragraaf financiering. De investeringsvoorstellen die wij eerder dit jaar aan uw raad hebben voorgelegd, zoals het IHP en het Esdalcollege, hebben wij opnieuw doorgerekend met het lagere rentepercentage. Dit betekent dat toekomstige investeringen goedkoper zijn geworden.

MEERJARENINVESTERINGSPROGRAMMA				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Tractie	23	2	43	65
(Onderwijs)huisvesting	-2	-53	-126	-125
Facilitair			-15	-14
Openbare ruimte	-3	11	11	-11
Overig (sportinventaris)	-19	-19	-19	-19
	Totaal	-1	-59	-106
		-104		

De effecten van bovenstaande schommelingen in de kapitaallasten verwerken wij op de stelpost vervangingsinvesteringen. Onderstaand geven wij het aanvankelijke volume van de stelpost aan, het effect van de mutaties van bovenstaande kapitaallasten en het bedrag dat nodig is om de stelpost weer op het gewenste niveau van € 200.000 te brengen.

VERVANGINGSINVESTERINGEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Volume stelpost vervangingsinvesteringen	249	230	299	349
- waarvan beschikbaar voor mobiliteit	90	90	90	90
- ingezet voor mobiliteit (ambitie Progr.begr.2019)			-55	-54
- waarvan beschikbaar voor sport	50	100	150	200
Netto besteedbaar	109	40	114	113
Mutatie: saldo mutaties investeringen	-1	-59	-106	-104
Saldo stelpost	108	-19	8	9
Mutatie: Aanvulling stelpost tot € 200.000	92	219	192	191

De aanvulling van de stelpost tot een volume van € 200.000 heeft effect op het financieel meerjarenperspectief en is opgenomen in de samenvattende tabel bovenaan dit hoofdstuk. Na het aanvullen van de stelpost zijn de volgende bedragen beschikbaar voor het doen van investeringen.

STELPOST VERVANGINGSINVESTERINGEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Volume stelpost	340	390	385	436
<i>Beschikbaar voor:</i>				
Vervangingsinvesteringen	200	200	200	200
Mobiliteit	90	90	35	36
Sport	50	100	150	200

Overige ontwikkelingen

Wij hebben de meerjarige prognose van de uitkeringverstrekking berekend. In de Halfjaarrapportage 2019 hebben wij incidenteel een deel van het eigen risico, dat wij lopen op de uitkeringverstrekking, vrij laten vallen. In de Programmabegroting 2020 nemen wij een structureel effect op. Op basis van de inschattingen over het lopende jaar 2019 en de verwachte ontwikkeling van de rijksbijdrage, dekken wij nog 2,5% eigen risico op de uitkeringverstrekking af. Dit leidt tot een structureel voordeel van € 864.000. De rijksbijdrage is gebaseerd op de voorlopige budgetten, zoals het Ministerie deze in september 2019 bekend heeft gemaakt.

Ook hebben wij de schijf 2023 geactualiseerd. De basis hiervoor is het doortrekken van de jaarschijf 2022. De driejaarlijkse subsidie voor de Havendagen maakt hier onderdeel van uit en leidt tot een uitzet van € 10.000. De gratificaties voor ambtsjubilea van medewerkers hebben wij eveneens berekend. Dit is een bedrag van € 9.000 in 2023. De provinciale subsidie voor het bibliotheekwerk is toegekend tot en met 2022. Dit betekent dat wij deze inkomsten niet ramen in 2023.

De kleine verschillen leiden tot een structureel voordeel van € 15.000.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Uitkeringverstrekking, verlaging eigen risico	864	864	864	864
<i>Actualisatie schijf 2023</i>				
Subsidie Havendagen				-10
Gratificaties				-9
Verlaging subsidie Provincie Drenthe bibliotheekwerk				-100
Kleine verschillen	15	15	15	15
	Totaal	879	879	879
		760		

Reeds geaccordeerd nieuw beleid

Wij hebben het reeds geaccordeerde beleid, zoals dat in de kaderbrief is gepresenteerd, verwerkt in de begroting. Dit betreft de Economische visie, de Regiodeal Zuid Oost Drenthe en groot onderhoud en verduurzaming van de Drostenthal. Deze laatste twee besluiten worden gedekt door onttrekkingen aan reserves. Ten aanzien van de economische visie is besloten het benodigde budget in 2019 aan de algemene reserve te onttrekken en de bedragen voor 2020 tot en met 2022 te betrekken bij de samenstelling van de Programmabegroting 2020.

Het budget voor de economische visie van € 182.000 voor de komende drie jaren maakt onderdeel uit van het saldo van de Kaderbrief. Wij hebben deze budgetten verwerkt in de Programmabegroting.

In de Kaderbrief 2020 hebben wij toegezegd bij de Programmabegroting 2020 een toelichting te geven op de economische visie. Wij verwachten in de komende jaren voort te bouwen op de eerste, positieve ervaringen met de uitvoering van de dynamische werkagenda. Wij boeken voortgang op de verschillende thema's ondernemersdienstverlening, ondernemersklimaat, ruimte & infra en personeel van de toekomst. Het samenwerkingsproces met Ondernemend Coevorden - conform het gesloten covenant - en andere stakeholders verloopt goed. Een dergelijke samenwerking vraagt van ons en onze partners dat wij rekening houden met elkaar en doorlopend investeren in de onderlinge relaties. Dit zorgt voor draagvlak en resultaat, maar vraagt ook tijd. Daarom is het voorstel de realisatie van de doelstellingen enigszins te temporiseren en het beoogde projectenbudget van €545.000 voor 2020-2022 uit te smeren over de periode 2020-2024.

Financiering

Aanpassing interne rekenrente en de toerekening van rente aan reserves

Wij hebben de interne rekenrente aangepast van 3,0% naar 1,5%. Op grond van het BBV mag de interne rekenrente slechts met 0,5% afwijken van het werkelijke gemiddelde rentepercentage. Door de ontwikkelingen op de geldmarkt, de ontwikkeling van onze leningenportefeuille en de verhouding tussen ons eigen en vreemd vermogen moeten wij onze interne rekenrente naar beneden bijstellen. Met de huidige interne rekenrente van 3,0% blijven wij namelijk niet binnen de bandbreedte van 0,5%. In de paragraaf Financiering gaan wij nader in op de ontwikkeling van de rente.

De aanpassing van de interne rekenrente heeft een positief effect op de begroting. De structurele voordelen variëren tussen € 750.000 en € 850.000. Daarnaast zijn er structurele voordelen op de tariefproducten (met name op riolering). Deze voordelen zijn ten gunste van de inwoners gekomen door het verlaagde kostenniveau en de daaraan gekoppelde tarieven.

Door ook de inzet van de weggevallen dividendinkomsten van Essent te beëindigen, valt dit

algemene dekkingsmiddel van structureel € 390.000 weg. Het netto voordeel van deze aanpassingen varieert tussen € 365.000 en € 455.000.

FINANCIERING				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Aanpassing interne rekenrente	845	827	754	785
Effect rente reserve 'Aandelen Essent'	-390	-390	-390	-390
	Totaal	455	437	364
		395		

Structureel evenwicht en vrije begrotingsruimte

Vrije begrotingsruimte

Bij de Programmabegroting 2019 hebben wij de stelpost vrije begrotingsruimte geïntroduceerd. Op deze stelpost ramen wij de begrotingsoverschotten. In het verleden verwerkten wij de begrotingsoverschotten als storting in de algemene reserve. Door de vrije begrotingsruimte separaat in beeld te brengen en te monitoren, kan eenvoudig inzicht worden verkregen in de ruimte in de begroting. Gedurende het begrotingsjaar kunnen voorstellen voor nieuw beleid en/of tussentijdse resultaten van de Halfjaarrapportage ten gunste of ten laste van deze stelpost gebracht worden. Aan het eind van het begrotingsjaar valt het eventuele voordelige saldo vrij in de jaarrekening.

De vrije begrotingsruimte is inclusief de voordelige saldi in voorliggende begroting als volgt.

STELPOST VRIJE BEGROTINGSRUIMTE				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Stelpost vrije begrotingsruimte		716	1.225	1.225
Doortrekken ambitie nr. 9, kapitaallasten sport				-50
Saldo nieuw meerjarenperspectief 2020-2023	1.260	1.273	1.049	1.098
	Vrije begrotingsruimte Programmabegroting 2020	1.260	1.989	2.274
			2.273	

Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Een gezonde financiële positie betekent onder andere dat onze inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht zijn, waarbij budgetten reëel (volledig, realistisch en haalbaar) geraamd zijn. Dit is structureel en reëel begrotingsevenwicht. Om vast te kunnen stellen dat onze begroting in evenwicht is, brengen wij in beeld welk deel van onze inkomsten uitgaven een incidenteel karakter hebben. Immers; structurele uitgaven dienen met structurele inkomsten te zijn afgedekt. De tabel met incidentele baten en lasten draagt bij aan dit inzicht. Deze tabel hebben wij opgenomen onder de tegel 'Bijlagen' en in samengevatte vorm in deze tegel 'Financiële begroting' opgenomen.

Begrotingsevenwicht van belang voor provincie

Op grond van de gemeentewet houdt de provincie toezicht op de financiën van gemeenten. Normaal gesproken houdt de provincie repressief toezicht. Dit betekent dat wij onze begroting direct kunnen uitvoeren. Als onze begroting niet aan de wettelijke vereisten voldoet, dan kan de provincie preventief toezicht instellen. Dat betekent dat de provincie de begroting en begrotingswijzigingen eerst moet goedkeuren voordat wij deze kunnen uitvoeren. De provincie bepaalt aan de hand van een aantal criteria welke vorm van toezicht van toepassing is. Een belangrijk criterium is dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is.

Het structurele begrotingssaldo ontwikkelt zich meerjarig als volgt. De vrije begrotingsruimte is, ook nadat wij de incidentele baten en lasten hier uit filteren, in alle jaarschijven positief. Wij merken daarbij op dat wij naast onderstaande vrije begrotingsruimte ook jaarlijks € 2 miljoen aan

de algemene reserve toevoegen, de beschikking hebben over een stelpost onvoorzien van jaarlijks € 100.000 en wij de stelpost vervangingsinvesteringen op niveau hebben gebracht zoals wij hierboven onder het kopje 'Ontwikkeling uitgaven' hebben weergegeven. Dit samen maakt dat wij een begroting kunnen presenteren die meerjarig gezond is.

STRUCTUREEL BEGROTINGSSALDO				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Geprognosticeerd saldo				
Stelpost vrije begrotingsruimte	1.260	1.989	2.274	2.273
Saldo meerjarenraming	1.260	1.989	2.274	2.273
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-833	-85	-159	0
Structureel begrotingssaldo	427	1.904	2.115	2.273

Uitgangspunten van deze begroting

- Voor de ontwikkeling van prijzen en subsidies hebben wij de budgetten geïndexeerd met 1,5%. Dit is het vastgestelde indexcijfer in de Kaderbrief 2020.
- De loonsom is gebaseerd op de cao gemeenteambtenaren. Rond de zomer van 2019 is een nieuw akkoord gesloten tussen bonden en werkgevers. De nieuwe cao heeft een looptijd van 24 maanden; van 1 januari 2019 tot 1 januari 2021.
- Onze inkomsten uit belastingen, leges, heffingen, huren en pachten hebben wij geïndexeerd met 1,5%. Ook dit is vastgesteld in de Kaderbrief 2020. Waar wij in de uitwerking in deze begroting afwijken van dit percentage, hebben wij dit vermeld en toegelicht.
- Onze begroting is gebaseerd op constante prijzen. Dat betekent dat wij onze inkomsten en uitgaven voor de komende vier jaren hebben begroot op basis van het prijspeil van 2020. Jaarlijks berekenen en begroten wij het effect van inflatiecorrectie op onze inkomsten en uitgaven.
- De rente die wij toerekenen aan investeringen is 1,5%. Dit is onze vaste interne rekenrente.
- De langlopende leningen die wij verwachten aan te moeten trekken, zijn € 5 miljoen in 2020 en € 5 miljoen in 2021. Meer informatie hierover staat in de paragraaf financiering.
- Wij hebben het structurele effect van de Halfjaarrapportage 2019 verwerkt in de Programmabegroting 2020.
- De effecten van de septembercirculaire van het gemeentefonds zijn eveneens in de Programmabegroting 2020 verwerkt.
- De ramingen voor uitkeringverstrekking zijn gebaseerd op het voorlopige budget 2020, zoals dat op 30 september bekend is gemaakt door het Rijk.
- De tijdelijke extra middelen voor jeugdhulp (meicirculaire 2019) zijn incidenteel verwerkt in de begroting in de jaren 2020 en 2021. Wij hebben deze middelen niet structureel verwerkt, omdat er nog onderzoek wordt verricht of deze middelen ook na 2022 worden toegekend.
- De jaarschijf 2022 vormde de basis voor de nieuwe jaarschijf 2023. Wij hebben cyclische ritmes en kapitaallasten geactualiseerd.

Stelpost voor onvoorzien uitgaven

Wij hebben een stelpost voor uitgaven die onvoorzien, onuitstelbaar en onvermijdbaar zijn. Deze stelpost bevat jaarlijks € 100.000. Bij uitgaven gedurende het jaar, die aan de hier genoemde criteria van de drie 'O's' voldoen, kunnen wij een beroep doen op dit budget. Als dit aan de orde is, dan informeren wij uw gemeenteraad hierover in de Halfjaarrapportage 2020, een separaat raadsvoorstel of in de verslaggeving in het Jaarverslag 2020.

Stelpost vervangingsinvesteringen

Wij hebben een stelpost voor vervangingsinvesteringen. Het volume van deze stelpost is in de basis € 200.000. Dit bedrag is beschikbaar voor reguliere vervangingsinvesteringen in onze openbare ruimte, tractiemiddelen, huisvesting, facilitaire zaken en ICT. Daarnaast is er voor investeringen in mobiliteit € 90.000 beschikbaar. Een deel van dit bedrag is bij de Programmabegroting 2019 ingezet voor de dekking van onze ambitie voor de zuidelijke ontsluitingsweg (ambitie nr. 11). Voor investeringen in sportaccommodaties is bij de Programmabegroting 2019 structureel middelen beschikbaar gesteld voor het doen van investeringen. Dit bedrag is € 50.000 in 2019 en stijgt jaarlijks met € 50.000. Een overzicht van het totaal beschikbare budget voor investeringen hebben wij opgenomen onder het kopje 'Ontwikkeling uitgaven', Meerjaren Investerings Programma, op deze pagina.

Ontwikkeling reserves

Algemene reserve

Wij monitoren de ontwikkeling van onze algemene reserve om financieel gezond te blijven. Een algemene reserve met voldoende omvang geeft ruimte om incidentele uitgaven te dekken en incidentele tegenvallers op te vangen. Dat betekent dat wij niet direct in structurele uitgaven hoeven te snijden om incidentele effecten op te lossen. Wij vinden dat de omvang van de algemene reserve voldoende is als de solvabiliteit tussen de 30% en 40% beweegt. Wij kijken ook nadrukkelijk naar de ratio om risico's op te kunnen vangen. Dit is de ratio weerstandsvermogen, deze treft u aan in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De algemene reserve ontwikkelt zich naar verwachting in de komende jaren als volgt.

VERLOOP ALGEMENE RESERVE						
<i>(bedragen x € 1.000)</i>						
	Realisatie 2018	Prognose 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Stand algemene reserve begin boekjaar	20.306	23.895	20.432	30.896	32.710	34.710
Toevoegingen aan de reserve						
Rente 1,5%	305	358	-	-	-	-
Storting resultaat jaarrekening 2017	3.105	-	-	-	-	-
Storting resultaat halfjaarrapportage 2018	1.158	-	-	-	-	-
Resultaat jaarrekening 2018	-	-223	-	-	-	-
Reguliere stortingen, zoals verkoopopbrengsten	3.265	521	-	-	-	-
Vrijval reserve verkoop aandelen Essent			8.667			
Toevoeging middelen reserve sociaal domein	-	2.000	-	-	-	-
Structurele versterking vermogenspositie	-	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Deel vrijval voorziening riolering	-	-	1.000	-	-	-
Totaal toevoegingen	7.833	4.656	11.667	2.000	2.000	2.000
Onttrekkingen aan de reserve	-4.244	-8.119	-1.203	-186	-	-
Stand algemene reserve eind boekjaar	23.895	20.432	30.896	32.710	34.710	36.710

Incidentele en structurele mutaties in de reserves en voorzieningen

Van de reservemutaties in 2020 geven wij in onderstaand overzicht weer of ze een incidenteel of structureel karakter hebben.

Bedragen x € 1.000		
Naam reserve/voorziening	Toevoeging Toelichting *	Onttrekking Toelichting
Structurele mutaties		
Reserves		
Algemene reserve	2.000 Structurele versterking vermogenspositie	
Vastgoed	83 Groot onderhoud	
Plopsaland		20 Jaarlijkse onttrekking
Voorzieningen		
Voorziening oud-wethouders		42 Pensioenuitkeringen
Totaal structurele mutaties	2.083	62
Incidentele mutaties		
Reserves		
Algemene reserve	8.667 Vrijval reserve verkoop aandelen Essent	1.203 Dekking ambities 2019
	1.000 Gedeeltelijke vrijval riolering	
Reserve verkoop aandelen Essent		8.667 Toevoeging aan algemene reserve
Vastgoed		25 Nulmeting duurzaamheid
Regio Specifiek Pakket (RSP)	426 Laatste jaar 2021	879 Laatste jaar 2021
Kapitaallasten Hof van Coevorden		70 Laatste jaar 2021
Dutch TechZone		255 Budget uitvoeringsplan + projecten
Herstructureringsfonds	1.000 Ambitie begroting 2019	
Regiodeal		243
Voorzieningen		
Riolering		1.000 Gedeeltelijke vrijval
Totaal incidentele mutaties	11.093	12.342
Totaal mutaties	13.176	12.403

* Toevoegingen exclusief € 98.000 rente

Bestemmingsreserves

Bij de Programmabegroting 2019 zijn drie nieuwe bestemmingsreserves in het leven geroepen en gevoed om invulling te geven aan een drietal ambities. Onderstaand schetsen wij de kaders en stand van zaken rondom het beleidskader voor deze reserves.

Herstructureringsfonds

Om de leefbaarheid in de dorpen te behouden en dorpen toekomstbestendig te maken is in de Woonvisie aangegeven dat er een herstructureringsfonds wordt ontwikkeld. Dit fonds is in te zetten bij ruimtelijke vraagstukken die spelen wanneer bepaalde functies wegvallen en zogenaamde 'rotte kiezen' kunnen ontstaan. Mogelijke oplossingen worden vaak gezocht in het herschikken van functies, herstructureren en of functieverandering van de locaties, zodat er weer een compact dorp ontstaat. Vaak zijn de financiële mogelijkheden voor de herontwikkeling van deze locaties beperkt. Het herstructureringsfonds dient de aanpak van dergelijke locaties te stimuleren en derden te verleiden te investeren in de kwaliteit van de dorpen.

In 2020 worden de spelregels voor de regeling vastgesteld, zodat een beroep op de regeling kan worden gedaan. Hierbij wordt ook gekeken naar de aansluiting bij reeds bestaande regelingen van andere partijen, zoals Rijk en Provincie.

Ten behoeve van de RegioDeal is in 2019 een bedrag van € 428.000 ingezet vanuit deze reserve.

Accommodaties in de samenleving

Uitgangspunt is dat het maatschappelijk debat en de behoefte van de bevolking bepalend dient te zijn voor het op te stellen accommodatiebeleid. Daarbij willen we de behoefte niet tot zo weinig mogelijk inperken door vooraf opgestelde uitgangspunten. We gaan eerst de maatschappelijke dialoog aan over de betekenis, invulling en (toekomstige) behoefte van de voorzieningen (accommodaties). Dit zal in 2020 en verder vorm gegeven worden.

Vooruitlopend op nog te ontwikkelen beleid, zal er als basis voor investeringen een subsidieregeling investeringen maatschappelijke accommodaties opgesteld worden. De gedachte is dat eigenaren/beheerders hierop een beroep kunnen doen voor investeringen in groot onderhoud. Daarbij wordt als uitgangspunt gehanteerd dat een eventuele subsidie van de gemeente een aanvulling is op zelfwerkzaamheid en eigen middelen, op bijdragen van sponsors en fondsen en op rijks- en /of provinciale subsidies. Waarbij in de afwegingen over de te plegen investeringen steeds de relatie gelegd wordt met onze duurzaamheidsambities.

Innovaties in de zorg

Wij stimuleren innovatie, waarbij wij onder andere inzetten op het meer gebruik maken van digitale en technologische ontwikkelingen. Wij volgen ontwikkelingen en onderzoeken kansen en risico's. Daarbij betrekken wij voorlopers die al gebruik maken van nieuwe technieken. Onze ambitie is dat meer inwoners gebruik maken van digitale mogelijkheden van onze dienstverlening en de dienstverlening van onze partners. Daarnaast zetten wij actief in om inwoners, ondernemers, partners en aanbieders te stimuleren om te innoveren. Als wij nieuwe technieken en methodieken kunnen gebruiken om inwoners beter en efficiënter te helpen, dan doen wij dat. Wij kijken bij innovatie verder dan het sociaal domein om van andere kennis te leren en daardoor te innoveren.

Ten behoeve van de RegioDeal is in 2019 een bedrag van € 143.000 ingezet vanuit deze reserve.

Overhead

Welke overhead hebben wij begroot?

Directe kosten, die een rechtstreekse relatie hebben met producten en diensten voor onze inwoners, rekenen wij toe aan de programma's waar zij betrekking op hebben. Kosten die niet een directe relatie hebben met onze dienstverlening, vallen onder overhead. Overhead is formeel gedefinieerd als 'het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces'. Dit betreft de kosten van ondersteunende functies in de bedrijfsvoering zoals leidinggevenden, secretariaat, post en archief, facilitaire kosten, huisvesting, ICT, medewerkers personeelszaken, inkoop, juridische zaken en financiën, en tot slot personele kosten zoals werving & selectie en opleidingen. Onderstaand geven wij de begrote overhead in de meerjarenraming weer.

De huisvestingskosten maken onderdeel uit van onze budgetten voor Vastgoed, begroot in programma 3. De overige kosten in onderstaande tabel maken onderdeel uit van de budgetten voor Bedrijfsvoering, begroot in programma 5. In het overzicht van de taakveldenindeling zijn deze kosten geraamd onder taakveld 0.4 Overhead. Dit overzicht treft u aan in bijlage 5.

OVERZICHT OVERHEAD				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2020	2021	2022	2023
Ondersteuning organisatie	6.998	7.003	6.932	6.932
Automatiseringskosten	1.786	1.739	1.739	1.739
Kosten facilitair	723	721	692	691
Huisvestingskosten	356	356	356	356
Overige personele kosten	405	405	487	488
Totaal overhead	10.268	10.224	10.205	10.206

Toelichting incidentele baten en lasten

In de komende vier jaren maken de volgende incidentele baten en lasten onderdeel uit van onze begroting. Deze baten en lasten met een tijdelijk en eindig karakter maken een beperkt deel van onze begroting uit. Dit overzicht hebben wij ook betrokken bij het bepalen van het structurele begrotingsevenwicht. Dit overzicht treft u aan onder deze tegel 'Financiële begroting' onder het kopje 'Samenvatting financieel meerjarenperspectief'.

Een gedetailleerd overzicht van incidentele baten en lasten is opgenomen onder de tegel 'Bijlagen'.

OVERZICHT INCIDENTELE BATEN EN LASTEN								
<i>Bedragen x € 1.000</i>								
	2020		2021		2022		2023	
Programma	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Economie, onderwijs en cultuur	720	497	479	297	569	387	-	-
Werk, jeugd en zorg	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruimte en leefomgeving	2.350	2.109	137	218	137	160	-	-
Openbare ruimte	-	1.000	-	-	-	-	-	-
Bestuur en organisatie	-	-	-	-	-	-	-	-
Financiering en dekkingsmiddelen	9.769	10.066	77	263	-	-	-	-
	Totaal	12.839	13.672	693	778	706	547	-

Toelichting op de incidentele baten en lasten

In de Programmabegroting 2019 hebben wij diverse ambities voor deze bestuursperiode benoemd. Deze ambities kennen soms een tijdelijk (incidenteel) karakter. Waar de ambities en/of de dekking met incidentele middelen worden gedekt, hebben wij dit weergegeven in het overzicht in de bijlage. Dit sluit aan bij de voorgestelde dekkingsbronnen in de Programmabegroting 2019. Naast deze incidentele baten en lasten van de ambities, bevatten de programma's de volgende baten en lasten met een incidenteel karakter.

Economie, onderwijs en cultuur

Wij zijn samen met ondernemers, onderwijs en mede-overheden partner in Dutch TechZone (DTZ). Wij hebben een bestemmingsreserve ter dekking van de kosten. De looptijd van DTZ is tot en met het jaar 2020. Een van de subsidies binnen DTZ loopt door tot en met 2022 en dekken wij uit de bestemmingsreserve Dutch TechZone.

In 2019 heeft besluitvorming over de economische visie plaatsgevonden. Er is ingestemd met het

beleidsplan 'Coevorden onderneemt'. De benodigde middelen voor de uitvoering van projecten in de periode 2020-2022 zijn € 546.000. Deze zijn geraamd in 2020, 2021 en 2022. De Regiodeal kent een looptijd tot en met 2022. Hiervoor hebben wij een nieuwe bestemmingsreserve 'Regiodeal' ingesteld en gevoed. In de komende drie jaren zullen wij de benodigde middelen onttrekken uit deze reserve.

Ruimte en leefomgeving

Binnen het Regio Specifiek Pakket (RSP) ontvangen wij tot en met 2022 een bijdrage van de Bentheimer Eisenbahn. Deze bijdrage storten wij in de bestemmingsreserve van het RSP. In 2020 is er sprake van een incidentele afschrijving die wij dekken uit de reserve RSP. Dit is conform de besluitvorming over het RSP, waar is besloten de niet-activeerbare kosten van het project ineens af te schrijven.

In 2020 vindt een storting van € 1 miljoen in de bestemmingsreserve 'Herstructureringsfonds' plaats. Dit bedrag onttrekken wij uit de algemene reserve.

Tot en met 2021 onttrekken wij een deel van de kapitaallasten voor de nieuwbouw van het Hof van Coevorden uit de bestemmingsreserve 'Kapitaallasten Hof van Coevorden'. Dit betreft het deel dat in 10 jaar tijd afgeschreven wordt, namelijk de inventaris. Doordat deze afschrijvingstermijn korter is dan van de nieuwbouw van het pand in 2011, heeft dit in de eerste 10 jaren tot hogere afschrijvingslasten geleid. Deze piek wordt ten laste van de reserve gebracht. Per 2022 zijn de afschrijvingslasten voor de nieuwbouw in lijn met de begroting en is de reserve 'Kapitaallasten Hof van Coevorden' niet meer benodigd. Het saldo van de reserve is dan nihil.

Openbare ruimte

Wij stellen in deze begroting voor om incidenteel een bedrag van € 1,0 miljoen vrij te laten vallen uit de voorziening riolering. Dit hebben wij nader toegelicht onder het kopje 'mutaties tariefproducten', eerder in dit hoofdstuk.

Financiering en dekkingsmiddelen

Wij stellen voor om de incidentele vrijval van de voorziening riolering te storten in de algemene reserve.

Ook stellen wij voor om de middelen in de 'algemene reserve aandelen Essent' vrij te laten vallen en deze reserve op te heffen. Wij storten de vrijval van € 8,6 miljoen in de algemene reserve.

Recapitulatie van de programma's

Samenvatting van al onze inkomsten en uitgaven: de recapitulatie

Bedragen x € 1.000						
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten (exclusief toevoegingen reserves)						
PR 1. Economie, onderwijs en cultuur	3.594	5.470	4.235	4.041	4.108	3.835
PR 2. Werk, jeugd en zorg	39.856	40.261	39.884	39.760	38.824	38.695
PR 3. Ruimte en leefomgeving*	12.265	11.027	11.228	10.443	11.002	9.728
PR 4. Openbare ruimte	11.915	12.447	11.047	11.090	10.943	11.027
PR 5. Bestuur en organisatie*	20.311	20.624	21.876	22.050	22.009	21.994
Totaal lasten	87.941	89.829	88.270	87.384	86.885	85.278
Baten (exclusief onttrekkingen reserves)						
PR 1. Economie, onderwijs en cultuur	931	1.570	1.197	1.179	1.269	1.079
PR 2. Werk, jeugd en zorg	13.097	12.622	11.733	11.733	11.733	11.733
PR 3. Ruimte en leefomgeving*	7.189	6.819	6.778	6.420	7.455	6.017
PR 4. Openbare ruimte	8.549	9.027	10.044	9.087	9.152	9.214
PR 5. Bestuur en organisatie*	1.207	896	677	646	515	515
Totaal baten	30.973	30.933	30.428	29.064	30.124	28.559
PR 6. Financiering en dekkingsmiddelen, lasten	71	2.027	274	1.275	2.187	2.291
PR 6. Financiering en dekkingsmiddelen, baten	66.974	69.192	71.556	72.554	72.379	72.331
Overhead lasten	10.501	9.775	10.385	10.341	10.239	10.238
Overhead baten	627	102	117	117	34	32
Saldo exclusief reservemutaties	61	-1.405	3.172	2.734	3.227	3.116
Toevoegingen reserves	6.445	5.186	13.274	2.314	2.506	2.174
Onttrekkingen reserves	6.384	6.501	11.362	853	329	155
Saldo reservemutaties	-61	1.315	-1.912	-1.461	-2.177	-2.018
Saldo inclusief reservemutaties	0	-90	1.260	1.273	1.050	1.098

* exclusief overhead

Geprognosticeerde balans

BALANS PER 31 DECEMBER						
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
ACTIVA	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Vaste activa</i>						
Immateriële vaste activa	0	0	-	0	0	0
Materiële vaste activa	95.608	94.962	96.615	99.047	97.502	95.749
Financiële vaste activa	6.824	8.730	8.493	8.248	8.021	7.836
Totaal vaste activa	102.432	103.692	105.108	107.295	105.523	103.585
<i>Vlottende activa</i>						
Voorraden	12.978	11.570	10.065	8.892	7.042	6.119
Uitzettingen korter dan één jaar	8.001	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Overlopende activa	1.895	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Liquide middelen	426	0	-	0	0	0
Totaal vlottende activa	23.300	19.070	17.565	16.392	14.542	13.619
Totaal-generaal	125.732	122.762	122.673	123.687	120.065	117.204
PASSIVA	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Vaste financieringsmiddelen</i>						
Eigen vermogen	38.965	38.766	42.678	46.139	50.316	54.354
Voorzieningen	2.484	2.283	1.241	1.156	1.006	794
Langlopende schulden	66.866	67.483	63.620	60.053	52.466	46.127
Totaal vaste financieringsmiddelen	108.315	108.532	107.539	107.348	103.788	101.275
<i>Vlottende passiva</i>						
Kortlopende schulden	4.161	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Overlopende passiva	13.256	7.230	8.134	9.339	9.277	8.929
Totaal vlottende passiva	17.417	14.230	15.134	16.339	16.277	15.929
Totaal-generaal	125.732	122.762	122.673	123.687	120.065	117.204

Paragrafen

Inleiding

Op deze pagina treft u zeven paragrafen aan. Deze paragrafen geven informatie over het beleid en de belangrijkste beheersmatige onderwerpen van onze gemeente. Het is een andere dwarsdoorsnede van de begroting van de zes programma's. De paragrafen zijn verplicht voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële gevolgen met betrekking tot de lokale heffingen van de gemeente.

Beleid

Wij hebben voor het tarievenbeleid een aantal uitgangspunten geformuleerd. De volgende uitgangspunten liggen ten grondslag aan de berekeningen van onze tarieven en heffingen:

- de lokale lastendruk dient in overeenstemming te zijn met de bestuurlijke ambities en het voorzieningenniveau in de gemeente;
- lokale heffingen zijn kostendekkend;
- lokale heffingen worden vastgesteld conform de uitgangspunten die zijn vastgesteld in het bestuursakkoord en de kaderbrief.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de beoordeling van kwijtscheldingsverzoeken hanteren wij de wettelijke normen overeenkomstig de bepalingen in de Invorderingswet 1990 en de *Leidraad invordering bestuursrechtelijke geldschulden Coevorden*. De kwijtscheldingsnorm die wij hanteren bedraagt 100%. Dit betekent dat aanvragers met een inkomen op bijstandsniveau voor kwijtschelding in aanmerking kunnen komen indien zij aan de normen voldoen. Kwijtschelding kan worden verleend voor de afvalstoffenheffing (met uitzondering van de extra container) en de rioolheffing (gebruikersdeel).

Belastingopbrengsten en tarieven

BELASTINGOPBRENGSTEN				
Bedragen × € 1.000				
	2019	2020	Vershil	Verdeling
Onroerende-zaakbelastingen	8.513	8.575	62	47,1%
Afvalstoffenheffing	4.038	4.103	65	22,5%
Rioolheffing	3.632	3.406	-226	18,7%
Toeristenbelasting	1.750	1.750	0	9,6%
Forensenbelasting	96	97	1	0,5%
Reclamebelasting	81	-	-81	0,0%
BIZ-bijdrage	130	270	140	1,5%
Totaal geraamde opbrengst	18.240	18.200	-40	100%

De tarieven voor de lokale lasten hebben wij in onderstaande tabel weergegeven. Daarbij laten wij de huidige tarieven in 2019 en de voorgestelde tarieven voor 2020 zien.

OVERZICHT BELASTINGTARIEVEN		
	2019	2020
Onroerende-zaakbelastingen woningen -3,0%, niet-woningen +7,0%		
Eigenaren woningen	0,1853%	0,1797%
Eigenaren niet-woningen	0,1891%	0,2023%
Gebruikers niet-woningen	0,1576%	0,1686%
Rioolheffing -7,0%		
<i>Op basis van een voorbeeld: eigenaar en gebruiker van een woning, met een WOZ-waarde van € 180.000 in 2019 en € 189.900 in 2020, met een waterverbruik van 120 m3</i>		
Gebruikers:		
Rioolheffing afvalwater categorie 0 t/m 500 m3 waterverbruik	€ 107,83	€ 100,28
Eigenaren:		
Rioolheffing hemel- & grondwaterafvoer, vastrecht	€ 62,29	€ 57,93
Rioolheffing hemel- & grondwaterafvoer, 0,0197% resp. 0,0183% van de WOZ-waarde	0,0197% € 36,88	0,0183% € 34,75
Afvalstoffenheffing +1,50%		
Eenpersoonshuishouden	€ 235,48	€ 239,02
Meerpersoonshuishouden	€ 283,66	€ 287,91
Extra container GFT	€ 67,79	€ 68,81
Extra container PMD	€ 67,79	€ 68,81
Extra container Rest	€ 135,59	€ 137,62
Toeristenbelasting	€ 1,25	€ 1,25
Forensenbelasting +1,5%		
Forensenbelasting < WOZ-waarde € 120.000	€ 320,79	€ 325,60
Forensenbelasting > WOZ-waarde € 120.000	€ 384,68	€ 390,45

Toelichtingen

Onroerende-zaakbelastingen (Ozb)

Het uitgangspunt voor de Ozb is dat de begrote opbrengst leidend is. De begrote opbrengst in de jaarschijf 2020 is als volgt opgebouwd:

1. Opbrengst 2019

De opbrengst in de begroting 2019 is € 8.513.000.

2. Prijsindexatie conform kaderbrief

Op basis van de kaderbrief hebben wij de opbrengst met een prijsindexatie van 1,5% verhoogd. Dit is een bedrag van € 128.000.

De totale begrote opbrengst, zijnde € 8.641.000 is het uitgangspunt voor de tariefberekeningen. In de tegel 'Financiële begroting' hebben wij een nadelig effect van € 66.000 geduid als uitkomst uit het gekozen tariefscenario. De opbrengst in 2020 is daarmee € 8.575.000.

Volume

Wij verwachten een stijging van de waarde van woningen met circa 5,5%. De verwachting is dat de waarde van bedrijfsmatige panden daalt met ongeveer 1%. Jaarlijks maken wij bij de tariefberekeningen op een aantal vlakken prognoses, zoals het aantal woningen en niet-woningen (bedrijfspannen), de Woz-waarde van deze panden, de te verwachten stijging van de

marktwaarde, de effecten van bezwaar- en beroepsprocedures, leegstand en nieuwbouw. Jaarlijks wordt in het najaar op basis van een marktanalyse een brede herwaardering uitgevoerd.

Beleidsuitgangspunten 2020

De effecten van de gewijzigde opbrengst en het actuele volume leiden normaliter tot nieuwe tarieven. Dit jaar is er echter de bijzonderheid dat de uitkomsten van het 213a onderzoek naar de verdere tariefdifferentiatie voorligt. Voor de tariefdifferentiatie zijn door ons drie scenario's doorgerekend waarbij een verschuiving van de opbrengst van woningen naar niet-woningen plaatsvindt. Voor de zomer heeft hierover een thema-bijeenkomst plaatsgevonden en de uitkomsten van dit onderzoek zijn in een tweetal commissievergaderingen besproken.

Wij hebben de tarieven voor de Ozb berekend. Daarbij hebben wij de gewijzigde opbrengst en het actuele volume betrokken. Wij hebben in de opbrengstverhouding tussen woningen en niet-woningen geen significante wijzigingen, op grond van bovenstaande onderzoek, aangebracht. Het tarief voor eigenaren van woningen daalt met 3% en de tarieven voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen stijgt met 7%. Met deze voorgestelde tarieven wordt de prijsindexatie en het effect van de waardestijging van de woningen gedeeltelijk opgevangen door een tariefstijging bij de niet-woningen. Vanwege het effect van de tarieven en de waardeontwikkeling stellen wij voor om in 2020 geen verdere verschuiving van de belastingopbrengst van woningen naar niet-woningen door te voeren. Daarbij betrekken wij het gegeven dat uw raad ons college geen unaniem kader heeft meegegeven over de verdere tariefdifferentiatie.

Rioolheffing

De grondslagen voor de rioolheffingen zijn:

- waterverbruik voor het afvalwater door middel van vier staffels;
- vastrecht voor het hemelwater en grondwater voor de openbare ruimte;
- WOZ-waarde voor het hemelwater en grondwater voor de particuliere percelen.

Het uitgangspunt voor de rioolheffing is dat deze 100% kostendekkend is. Daarbij baseren wij ons op het verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (vGRP) 2015-2019. Wij hebben kapitaallasten van investeringen, exploitatielasten en interne kostentoekening geactualiseerd. Daarnaast hebben wij de volumes voor het aantal huishoudens en de Woz-waarde aangepast.

Om schommelingen in de kapitaallasten van investeringen op te vangen, hebben wij een voorziening riolering. Pieken en dalen vangen wij met behulp van deze voorziening op. Daardoor hoeven wij de tarieven niet jaarlijks (aanzienlijk) te laten stijgen of dalen op basis van het investeringsvolume.

Vanaf 2020 dalen de kosten voor riolering aanzienlijk. Dit is een rechtstreeks gevolg van de aanpassing van de interne rekenrente (voor nadere toelichting op dit onderdeel verwijzen wij naar de paragraaf Financiering). De interne rekenrente is de rente die wij toerekenen aan investeringen. Wij hebben het rentepercentage aangepast van 3,0% naar 1,5%. De kapitaallasten van riolering dalen met circa € 400.000, van circa € 1,8 miljoen naar circa € 1,4 miljoen. Naast de actualisatie van de kapitaallasten hebben wij de volgende elementen geactualiseerd:

- exploitatiekosten, verhoogd met 1,5% prijsindexatie;
- toerekening interne uren, geactualiseerd met actuele tarieven 'Handleiding overheidstarieven';
- volumes die betrekking hebben op de inkomsten uit het tarief, namelijk het verbruik van afvalwater, het aantal objecten en de Woz-waarde van de belastingplichtige objecten;

De actualisatie leidt er toe dat wij voorstellen het tarief met 7% te laten dalen.

KOSTENDEKKENDHEID RIOLERING	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Kosten taakveld riolering, incl. rente en directe personeelskosten	-3.085
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	-
Onttrekking voorziening riolering	-
	Directe kosten -3.085
<i>Toe te rekenen kosten</i>	
Overhead, incl. rente	-321
BTW	-
	Totale kosten -3.406
Opbrengst heffingen	3.406
Dekkingspercentage	100%

Afvalstoffenheffing

Voor reiniging, zoals bedoeld in het kader van de afvalstoffenheffing, is de kostendekkendheid als volgt berekend:

KOSTENDEKKENDHEID AFVAL	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Kosten taakveld afval, incl. rente en directe personeelskosten	-4.176
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	1.000
	Directe kosten -3.176
<i>Toe te rekenen kosten</i>	
Overhead, incl. rente	-104
BTW	-824
	Totale kosten -4.104
Opbrengst heffingen	4.103
Dekkingspercentage	100%

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting blijft in 2020 gelijk aan 2019, te weten € 1,25 per persoon per overnachting. Voor 2020 houden wij rekening met 1.400.000 overnachtingen. Dit aantal is gelijk aan het niveau van 2018 en 2019.

Bij de Programmabegroting 2019 zou het tarief aanvankelijk met € 0,05 verhoogd worden naar € 1,30 (cf. Programmabegroting 2016 en meerjarenraming 2017-2019, pagina 58.). Dit besluit is destijds meerjarig verwerkt in de begroting. Vorig jaar hebben wij het tarief een jaar bevroren op € 1,25, in afwachting van de uitkomsten van ons gemeentelijke onderzoek naar tariefdifferentiatie voor de toeristenbelasting. Zoals in de Kaderbrief 2020 opgenomen, is voorgesteld en besloten om de toeristenbelasting ook in 2020 op hetzelfde niveau te houden, zodat wij de uitkomsten van het Drentse onderzoek, waar wij bij aan zijn gehaakt, kunnen afwachten.

In de Kaderbrief 2020 hebben wij voor 2020 een incidenteel nadeel van € 70.000 opgenomen.

Bouwvergunningen

De uitgangspunten voor het legesstelsel van omgevingsvergunning bouw ('bouwvergunningen') zijn:

- degressiviteit;
- transparantie;
- een maximumtarief in de hoogste staffel;
- 100% kostendekkendheid.

Onze legesverordening kent een degressief stelsel en het systeem van kruissubsidiering binnen de hoofdstukken van de legesverordening. Bij een hoge bouwsom betaalt de aanvrager een relatief hoog legesbedrag. Het degressieve stelsel brengt met zich mee dat bij hogere bedragen een relatief lager percentage in rekening wordt gebracht. Ook is om onbillijkheden te voorkomen in overeenstemming met de geldende jurisprudentie een maximum legesbedrag in de verordening opgenomen. Voor bepaalde categorieën bouwvergunningen betekent dit dat de leges hoger zijn dan de kosten van toetsing die in dat concrete geval worden gemaakt. Voor bouwaanvragen met een lager bedrag aan bouwkosten kan het omgekeerde aan de orde zijn. De kosten worden in die gevallen niet gedekt door de leges. 100 % kostendekkendheid zal daar leiden tot onevenredige leges.

Op basis van de resultaten over voorgaande jaren en de tussentijdse resultaten over 2019 gaan wij uit van de volgende uitgangspunten voor de tariefberekening 2020:

- de kosten stijgen met de prijsindex van 1,5%;
- de begrote opbrengst stijgt met de prijsindex van 1,5%;
- wij verwachten hetzelfde volume bouwaanvragen als in 2019, te weten 195;
- wij verwachten een lagere gemiddelde bouwsom per staffel dan in de Programmabegroting 2019.

Bij een indexatie van de tarieven met 1,5% is de kostendekkendheid net zoals in 2019 86%. Met deze prijsindexatie wordt de begrote opbrengst van € 839.000 gerealiseerd.

De kostendekkendheid van de bouwleges schetsen wij u in onderstaand overzicht:

KOSTENDEKKENDHEID OMGEVINGSVERGUNNING	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Kosten omgevingsvergunningen, incl. rente en directe personeelskosten	-660
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	
	Netto kosten taakveld -660
<i>Toe te rekenen kosten</i>	
Overhead, incl. rente	-314
BTW	-
	Totale kosten -973
Opbrengst heffingen	839
Dekkingspercentage	86%

Berekening tarieven

Conform de nieuwe vereisten van het BBV rondom de kostendekkende tarieven geven wij in deze paragraaf inzicht in de wijze waarop wij bewerkstelligen dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. De beleidsuitgangspunten die ten grondslag liggen aan onze tariefberekeningen, verwoordden wij al bij aanvang van deze paragraaf. De wijze waarop wij deze uitgangspunten bij de tariefstelling hebben gehanteerd, is als volgt: "In de integrale kostprijsberekeningen bepalen wij aan de hand van de vastgestelde formatie voor de betreffende producten het aantal toe te rekenen uren. Jaarlijks beoordelen wij of een herziening van de toe te rekenen uren noodzakelijk is. Het uurtarief dat wordt gehanteerd, bevat naast de directe loonkosten ook een opslag voor de kosten van overhead."

Kruissubsidiëring leges

Voor diverse diensten en producten heffen wij leges. Deze leges zijn bedoeld om de kosten die wij

maken voor het verlenen van deze diensten en het verstrekken van deze producten te dekken. Wettelijke bepalingen (Gemeentewet) verbieden het ons dat de inkomsten van deze leges de gemaakte kosten overtreffen. Daarmee wordt voorkomen dat wij met deze leges ook andere activiteiten financieren. Opbrengsten mogen hooguit kostendekkend zijn. Dit wordt berekend bij de samenstelling van de begroting en dus voordat de belasting- en legesverordeningen zijn vastgesteld. Bij leges waarbij de tarieven voor verschillende diensten en producten in één verordening worden geregeld, is het uitgangspunt dat de kostendekkendheid wordt beoordeeld op totaalniveau van de verordening. De totale kosten van de activiteiten worden gedekt door de totale baten van de leges. Hierdoor is zogenoemde kruissubsidiëring mogelijk: een verwacht voordeel c.q. overschot bij de ene dienst mag worden gebruikt voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere dienst. Er zijn twee uitzonderingen op dit uitgangspunt van verordeningsbrede kruissubsidiëring:

- de Europese Dienstenrichtlijn beperkt de mogelijkheden voor kruissubsidiëring bij leges die samenhangen met bedrijfsactiviteiten tot een cluster van samenhangende vergunningen
- de wetgeving over de omgevingsvergunning gaat ervan uit dat alleen binnen de omgevingsvergunning kruissubsidiëring kan worden toegepast en niet met dienstverlening erbuiten

Onze legesverordening (Verordening leges Coevorden 2020) bestaat uit drie onderdelen, namelijk:

- titel I: Algemene Dienstverlening (o.a. Rijbewijzen, Reisdocumenten, Burgerlijke stand)
- titel II: Fysieke leefomgeving (o.a. Omgevingsvergunningen, Structuur- en ontwikkelplannen)
- titel III: Europese Dienstenrichtlijn (o.a. Marktgeden)

Wij hebben daarom van de legesverordening per titel de kostendekkendheid in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat binnen de legesverordening geen sprake is van kruissubsidiëring. Bij geen van de drie titels is namelijk sprake van overdekking. Op totaalniveau is de legesverordening 68%.

Kostendekkendheid leges, per titel				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	Titel I	Titel II	Titel III	Totaal
Kosten taakvelden incl. rente en directe personeelskosten	682	767	77	1.526
Toe te rekenen overhead	213	328	37	579
Totale kosten	895	1.095	114	2.105
Opbrengsten	463	930	43	1.436
Saldo	432	165	67	669
Kostendekkendheid	52%	85%	38%	68%

Gemeentelijke woonlasten / gemiddelde lastendruk over 2020

In onderstaand overzicht geven wij een viertal rekenvoorbeelden van de gemiddelde lastendruk voor de inwoners van de gemeente Coevorden. In het rekenvoorbeeld hanteren wij een woning met een WOZ-waarde van € 180.000 in 2019, die naar verwachting (gemiddeld) stijgt met 5,5% naar een waarde van € 189.900 in 2020. Wij gaan in dit voorbeeld uit van een waterverbruik tot 150 m³.

Rekenvoorbeeld 1 Meerpersoonshuishouden Eigenaar en gebruiker <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2019</th> <th>2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>OZB</td> <td>€ 334</td> <td>€ 341</td> </tr> <tr> <td>Rioolheffing</td> <td>€ 207</td> <td>€ 193</td> </tr> <tr> <td>Afvalstoffenheffing</td> <td>€ 284</td> <td>€ 288</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 825</td> <td>€ 822</td> </tr> </tbody> </table> <i>Effect lokale lasten</i> -0,4%		2019	2020	OZB	€ 334	€ 341	Rioolheffing	€ 207	€ 193	Afvalstoffenheffing	€ 284	€ 288	Totaal	€ 825	€ 822	Rekenvoorbeeld 2 Eenpersoonshuishouden Eigenaar en gebruiker <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2019</th> <th>2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>OZB</td> <td>€ 334</td> <td>€ 341</td> </tr> <tr> <td>Rioolheffing</td> <td>€ 207</td> <td>€ 193</td> </tr> <tr> <td>Afvalstoffenheffing</td> <td>€ 235</td> <td>€ 239</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 776</td> <td>€ 773</td> </tr> </tbody> </table> <i>Effect lokale lasten</i> -0,4%		2019	2020	OZB	€ 334	€ 341	Rioolheffing	€ 207	€ 193	Afvalstoffenheffing	€ 235	€ 239	Totaal	€ 776	€ 773
	2019	2020																													
OZB	€ 334	€ 341																													
Rioolheffing	€ 207	€ 193																													
Afvalstoffenheffing	€ 284	€ 288																													
Totaal	€ 825	€ 822																													
	2019	2020																													
OZB	€ 334	€ 341																													
Rioolheffing	€ 207	€ 193																													
Afvalstoffenheffing	€ 235	€ 239																													
Totaal	€ 776	€ 773																													
Rekenvoorbeeld 3 Meerpersoonshuishouden Huurder en gebruiker <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2019</th> <th>2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Rioolheffing</td> <td>€ 108</td> <td>€ 100</td> </tr> <tr> <td>Afvalstoffenheffing</td> <td>€ 284</td> <td>€ 288</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 392</td> <td>€ 388</td> </tr> </tbody> </table> <i>Effect lokale lasten</i> -1,0%		2019	2020	Rioolheffing	€ 108	€ 100	Afvalstoffenheffing	€ 284	€ 288	Totaal	€ 392	€ 388	Rekenvoorbeeld 4 Eenpersoonshuishouden Huurder en gebruiker <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2019</th> <th>2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Rioolheffing</td> <td>€ 108</td> <td>€ 100</td> </tr> <tr> <td>Afvalstoffenheffing</td> <td>€ 235</td> <td>€ 239</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 343</td> <td>€ 339</td> </tr> </tbody> </table> <i>Effect lokale lasten</i> -1,1%		2019	2020	Rioolheffing	€ 108	€ 100	Afvalstoffenheffing	€ 235	€ 239	Totaal	€ 343	€ 339						
	2019	2020																													
Rioolheffing	€ 108	€ 100																													
Afvalstoffenheffing	€ 284	€ 288																													
Totaal	€ 392	€ 388																													
	2019	2020																													
Rioolheffing	€ 108	€ 100																													
Afvalstoffenheffing	€ 235	€ 239																													
Totaal	€ 343	€ 339																													

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Beleid

Onze visie ten aanzien van het weerstandsvermogen is:

'Streven naar een goede beheersing van de risico's en een goede balans tussen de bestuurlijke ambitie en de daarmee gepaard gaande risico's. Uitgangspunt hierbij is een positief weerstandsvermogen'.

Onze doelstelling is:

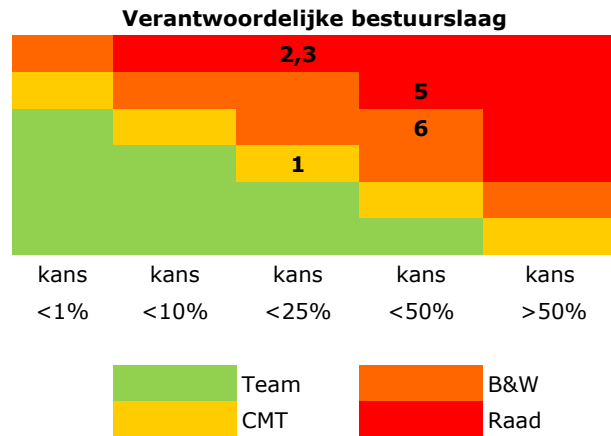
- het realiseren van een gezonde financiële positie;
- het voorkomen van ingrijpende beleidswijzigingen die noodzakelijk worden bij het zich voordoen van niet afgedekte risico's. Dit wordt gerealiseerd door middel van beheersing van de risico's en een positief weerstandsvermogen.

Risicoprofiel

Onderstaand treft u in een tabel het risicoprofiel aan. Onder de tabel wordt het risicoprofiel per onderwerp beschreven. Hieronder worden de in het risicoprofiel weergegeven risico's nader omschreven. Wij maken hierbij onderscheid in incidentele en structurele risico's.

Risico in €

- € 1.000.000 en hoger
- € 500.000 - € 1.000.000
- € 200.000 - € 500.000
- € 50.000 - € 200.000
- € 1 - € 50.000
- € 0, geen financiële consequenties

Incidentele risico's

Op een viertal onderwerpen lopen wij een incidenteel risico. Het risico wordt berekend over het totaalbedrag van het betreffende onderwerp waarover wij risico lopen, afgezet tegen de kans dat het risico zich daadwerkelijk voor doet. De vier risico's worden hieronder toegelicht.

N34

Na realisatie van het project zijn er geen zichtbare risico's meer. De definitieve afronding en afrekening met provincie Drenthe dient nog te gebeuren. Het project N34/Klooster wordt financieel in 2020 (verwachting) afgerond.

Europark

GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH heeft een financiering van maximaal € 7 miljoen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) afgesloten. Voor deze financiering staan wij en de Sammtgemeinde Emlichheim elk voor de helft garant. Het risico van de gemeente Coevorden is maximaal € 3,5 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet schatten wij in op 15%. Het uitgangspunt is dat de GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH zich zonder extra financiële steun van de gemeente moet ontwikkelen. Mocht op enig moment onverhoopt toch een beroep op onze gemeente worden gedaan voor financiële steun dan is de maximale bijdrage beperkt tot € 525.000. Door verkopen is de financiering van GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH op dit moment tot ruim onder de € 6 miljoen gedaald.

Grondexploitaties

In het kader van voorliggende begroting hebben wij de risico's van de grondexploitaties opnieuw geanalyseerd. De totaal verwachte boekwaarde is bruto circa € 11,9 miljoen. Dit resulteert in een maximaal risico voor 2020 van € 2,6 miljoen. De totale boekwaarde zal in de komende periode (tot 2023) afnemen naar een niveau van circa € 6,1 miljoen. Als gevolg daarvan zal ook het risico de komende jaren afnemen.

Faillissement CQ

Medio 2014 is CQ failliet verklaard. Ondanks herhaald aandringen door ons en door de gemeente Emmen, is het faillissement van CQ nog steeds niet afgewikkeld. De vakbonden hebben zowel de gemeente Emmen als onze gemeente aangesproken. Dit betreft een hoofdelijke aansprakelijkheid. Er is sprake van een claim van € 5,6 miljoen plus wettelijke rente, gericht aan de gemeente Emmen en de gemeente Coevorden. Deze claim heeft betrekking op de ambtenarenstatus van de voormalig medewerkers van CQ en de daaraan gekoppelde afdracht van onder meer pensioenpremies aan het ABP. Wij schatten het risico tot een veroordeling door de rechter laag in. De procedure loopt nog en zit nog steeds in de beginfase. Dit proces kan nog enkele jaren duren.

Tabel incidentele risico's

INCIDENTELE RISICO'S						
Bedragen x € 1.000						
	Totaal	Kans	2020	2021	2022	2023
1. N34	500	25%	125			
2. Europark	3.500	15%	525	525	525	525
3. Grondexploitatie	11.900	22%	2.630	2.400	2.000	1.600
4. Faillissement CQ	PM					
Totaal	15.900		3.280	2.925	2.525	2.125

Structurele risico's

Er zijn twee onderwerpen waarover wij een structureel risico lopen. Dit betreffen het sociaal domein en de Emco-groep.

Sociaal domein

Met de ervaring van de afgelopen jaren hebben wij ons meerjarenbeleid opgesteld en verwachten wij dat onze begroting meerjarig toekomstbestendig is. Wij hebben de budgetten voor Jeugd, Participatie en Wmo aangepast aan de nieuwste prognoses. Daarmee lijn deze budgetten voor de komende jaren op niveau. Hiermee in lijn hebben wij ook onze uitvoeringsorganisatie ingericht. Niettemin zien wij de kosten voor jeugdhulp en Wmo in 2018 en 2019 stijgen. Hiervoor zijn in wij door het Rijk gedeeltelijk gecompenseerd. Hoe de kosten binnen het Sociaal Domein zich ontwikkelen ligt niet in alle gevallen binnen onze invloedssfeer. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals de invoering van het abonnementstarief in de Wmo, de herijking van het Gemeentefonds, eventuele kortingen op de Rijksbijdrage, correcties uit voorgaande jaren en andere onvoorziene situaties kunnen resulteren in financiële effecten. In principe is daarbij ook nog steeds sprake van open-einde-regelingen. Dit vraagt vervolgens om aanpassing van bestaande beleidskaders en inkoopcontracten. Om deze reden nemen wij in de risico-inventarisatie voor het Sociaal Domein een hoger bedrag op dan in voorgaande jaren.

EMCO-groep

De EMCO-Groep is een gemeenschappelijke regeling (GR) die uitvoering geeft aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Naast onze gemeente nemen de gemeenten Emmen en Borger-Odoorn deel aan deze GR. Alle bevoegdheden en taken met betrekking tot de uitvoering van de Wsw zijn door onze gemeente overgedragen aan de GR. Voor de uitvoering van de Wsw ontvangen wij een lumpsumbedrag in het Participatiebudget. Sinds de invoering van de Participatiewet is er geen nieuwe instroom in de Wsw meer mogelijk. Hierdoor neemt de Wsw-populatie door natuurlijk verloop gestaag af. Als gevolg van de bovenstaande ontwikkelingen is de verwachting dat het exploitatietekort van de EMCO-Groep jaarlijks zal toenemen. Hiermee is rekening gehouden in ons meerjarenperspectief. De EMCO-Groep benoemt in haar risicoparagraaf in de begroting 2020 de volgende risico's: netto-opbrengsten, lonen Wsw-werknemers, salariskosten ambtelijk personeel, Rijksbijdragen, het Lage-Inkomensvoordeel en het Leer-Werkbedrijf. Deze risico's zijn niet op geld gewaardeerd. Raadsbreed is een amendement aangenomen om een zienswijze in te dienen. De zienswijze roept het bestuur dringend op om in de jaarstukken een nadere risicoanalyse op te nemen met een daarbij behorende lange termijnvisie. Wij doen hier de aanname dat indien het geprognosticeerde bedrijfsresultaat over 2019 van € 1,08 miljoen niet gerealiseerd wordt dit naar rato van ons aandeel in de EMCO-Groep (13,44%) voor onze rekening komt, zijnde € 146.000 met een kans van 50%.

Tabel structurele risico's

STRUCTURELE RISICO'S						
Bedragen x € 1.000						
	Totaal	Kans	2020	2021	2022	2023
6. Decentralisaties Sociaal Domein	600	50%	300	300	300	300
7. EMCO-groep	200	50%	100	100	100	100
Totaal	800		400	400	400	400

Overige ontwikkelingen met een mogelijk financieel risico

Wij zien een aantal ontwikkelingen die van betekenis gaan zijn voor onze gemeente, maar waarbij wij nog niet kunnen inschatten of dit - al dan niet financiële - risico's met zich meebrengt. We willen deze ontwikkelingen wel in deze risicoparagraaf onder de aandacht brengen.

Klimaatadaptatie

Door klimaatveranderingen nemen de risico's op wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen toe. In 2019 hebben wij een stresstest uitgevoerd, dit geeft inzicht in de gevolgen van de klimaatveranderingen voor de het gebied van de Noordelijke Vechtstromen met betrekking tot de klimaatveranderingen. De stresstest kan gezien worden als een eerste stap om de kwetsbaarheid voor klimaatverandering in beeld te brengen.

De tweede stap is het voeren van een risicodialog met inwoners, instellingen en bedrijven over de uitkomsten. In een volgende fase zullen eventuele gevolgen voor de openbare ruimte, bedrijven, agrarische sector en natuur besproken worden en de financiële en economische consequenties inzichtelijk gemaakt worden.

Duurzaamheid

In 2020 gaan wij verder met de uitwerking van de duurzaamheidsvisie en wordt er gewerkt aan het opstellen van een visie voor een warmtetransitie. Op dit moment zijn de uitkomsten en bijbehorende financiële consequenties nog niet inzichtelijk.

Het is echter aannemelijk dat wij dienen te investeren in duurzaamheid van ons vastgoed, infrastructuur en op diverse andere vlakken.

Herstructurering Gemeentefonds

Het gemeentefonds is voor Gemeenten de belangrijkste inkomstenbron. Sinds de invoering van de Financiële verhoudingenwet (1997) is er veel veranderd voor gemeenten. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties laat onderzoeken hoe de verdeling van het gemeentefonds het beste kan worden herijkt. De uitkomst van deze herijking is op dit moment niet bekend maar zal na verwachting per 2021 ingevoerd worden. Dit kan per gemeente grote gevolgen hebben. De Gemeente Coevorden heeft zitting genomen in een werkgroep die namens de Vereniging Drentse Gemeenten de belangen van Drentse gemeenten behartigt.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Hierbij zetten wij eerst het gedeelte van onze weerstandscapaciteit in dat geen of minimale effecten heeft op ons beleid en onze begroting.

In onze weerstandscapaciteit hebben wij geen bestemmingsreserves en stille reserves opgenomen. Het tijdsbestek waarin stille reserves vrijgespeeld kunnen worden ter dekking van risico's ligt hieraan ten grondslag. Voor bestemmingsreserves is het argument dat bij de inzet van deze reserves de uitvoering van het beleid mogelijk onder druk komt te staan.

WEERSTANDSCAPACITEIT					
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Bestanddeel weerstandscapaciteit	prognose 2019	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	32.297	32.297	32.297	32.297	32.297
Resultaat + reserve mutaties (voor bestemming cumulatief)	-199	3.598	7.411	11.411	15.411
Onbenutte belastingcapaciteit	500	436	436	436	436
Post onvoorzien	100	100	100	100	100
Totaal weerstandscapaciteit	32.698	36.431	40.244	44.244	48.244

Ratio weerstandsvermogen

Een gemeente is vrij om te bepalen welk deel van de weerstandscapaciteit wordt aangewend voor het weerstandsvermogen. Conform de nota Risicomanagement en Weerstands-vermogen zetten wij alleen onze algemene reserve in ter dekking van de mogelijke risico's. Het weerstandsvermogen wordt als volgt bepaald:

Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel). Hieruit vloeit een ratio voort, die in te delen is in één van de categorieën A tot en met F.

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN		
Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < X$	Uitstekend
B	$1,4 < X < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < X < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < X < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	$X < 0,6$	Ruim onvoldoende

WEERSTANDSVERMOGEN				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Weerstandscapaciteit	32.698	36.431	40.244	44.244
Te verwachten risico's	3.680	3.325	2.925	2.525
Weerstandsvermogen	29.018	33.106	37.319	41.719

De ratio weerstandsvermogen kan als volgt worden berekend:

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN				
	2020	2021	2022	2023
Ratio weerstandsvermogen	8,89	10,96	13,76	17,52

Financiële kengetallen

Financiële kengetallen BBV

Op grond van het BBV nemen wij in deze paragraaf een aantal kengetallen op die de beoordeling van onze financiële positie ondersteunen. Daarmee wordt beoogd uw raad in staat te stellen

gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie van onze gemeente. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken en op te vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Het gaat daarbij om de volgende kengetallen:

- de netto schuldquote;
- de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- de solvabiliteitsratio;
- de grondexploitatie;
- de structurele exploitatieruimte, en
- de belastingcapaciteit.

Deze kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Toelichting op de betekenis van de kengetallen

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De schuldquote daalt als gevolg van reguliere aflossingen op de leningenportefeuille.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De ratio stijgt omdat wij blijven werken aan de versterking van onze vermogenspositie door middel van structurele stortingen in de algemene reserve.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is dat de grondexploitatie kan bijdragen aan verlaging van de schuld van de gemeente.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door het saldo van de stelpost vrije begrotingsruimte te delen op het totale saldo van de begroting (begrote lasten en stortingen in de reserves).

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een zich voordoende financiële tegenvaller in het volgend begrotingsjaar kan worden opgevangen en of er ruimte is voor nieuw beleid. De benutte belastingcapaciteit is gestegen als gevolg van de indexatie van de Ozb-opbrengst.

Ontwikkeling van onze kengetallen

In de periode 2014 – 2018 is zwaar ingezet op het herstellen en weer toegroeien naar een gezond financieel evenwicht. Wij creëren op deze manier ruimte voor nieuw beleid en een gezonde financiële basis. De bestuurlijke lijn van de afgelopen jaren zien wij terug in de ontwikkeling van alle indicatoren en de uitkomsten onderschrijven het gevoerde beleid.

KENGETALLEN FINANCIËLE POSITIE						
	Realisatie	Prognose	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote (%)	75	75	71	68	61	55
Idem gecorrigeerd voor verstrekte leningen (%)	69	68	65	62	55	49
Solvabiliteitsratio (%)	31	32	35	37	42	46
Grondexploitatie (%)	14	12	11	9	6	4
Structurele exploitatieruimte (%)	1,0	1,6	1,2	2,2	2,5	2,6
Belastingcapaciteit (%)	92,0	94,0	94,9	94,9	94,9	94,9
* alle cijfers volgens de nieuwste bbv definitie						

De provincie hanteert voor de kengetallen de volgende signaleringswaarden, waarbij categorie A als 'minst risicovol' en categorie C als 'meest risicovol' wordt geduid.

SIGNALERINGSWAARDEN PROVINCIE			
Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote a. zonder correctie doorgeleende gelden	<90%> </90%>	90-130%	>130%
b. met correctie doorgeleende gelden	<90%> </90%>	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%> </20%>
Grondexploitatie	<20%> </20%>	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	Begr >0%	Begr = 0%	Begr <0%> </0%>
Belastingcapaciteit	<95%> </95%>	95-105%	>105%

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Voor alle activiteiten die binnen onze gemeente plaatsvinden - zoals wonen, werken en recreëren - zijn kapitaalgoederen nodig. Hierbij valt te denken aan wegen, riolering, groen, openbare verlichting en gebouwen. De kwaliteit van deze goederen en het niveau van onderhoud ervan zijn bepalend voor het voorzieningenniveau van de gemeente. In deze paragraaf gaan wij in op de beleidskaders en de daaruit voortvloeiende financiële gevolgen voor wat betreft de grotere kapitaalgoederen van de gemeente. De in deze paragraaf opgenomen bedragen zijn exclusief de kosten voor de inzet van ons eigen personeel en materieel.

Gebouwen

Algemeen

Het gemeentelijk vastgoed is faciliterend aan verschillende beleidsdoelstellingen van het gemeentelijk beleid. We hebben daarbij verschillende soorten vastgoed in beheer die we tot ons kernbezit rekenen. Dit kernbezit is noodzakelijk om op middellange en lange termijn de gemeentelijke beleidstaken te blijven uitvoeren. Hierbij moet gedacht worden aan gebouwen voor de gemeentelijke huisvesting, maar ook bijvoorbeeld aan sporthallen en multifunctionele accommodaties. Naast het kernbezit beschikken we nog over circa 25 gebouwen/locaties die wij hebben aangemerkt als 'af te stoten bezit'. Deze gebouwen hebben of gaan hun gemeentelijke beleidsfunctie verliezen, waardoor ze afgestoten kunnen worden. De afgelopen jaren hebben we ongeveer 15 gebouwen/locaties afgestoten.

Beleidskader

In december 2016 stelde uw raad de "Visie, strategie en beheer van vastgoed" vast. Uitgangspunt hierin is dat wij streven naar een vastgoedportefeuille die zich beperkt tot vastgoed dat nodig is voor efficiënte uitvoering van de gemeentelijke taken. Voor de conditiemeting van de gebouwen sluiten wij aan bij de NEN 2767 standaard. Binnen deze standaard is sprake van scores tussen 1 en 6. Daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Een conditiescore van 3 is naar de maatstaf voldoende. Voor het kernbezit is een onderhoudsscore van 3 het uitgangspunt (bij nieuwe panden hebben we een gemiddelde score van 2). Komend jaar worden alle meerjarenonderhoudsprogramma's geactualiseerd zodat de conditiescore van 3 gehandhaafd kan blijven. Voor de uitvoering van het planmatig onderhoud wordt zoveel mogelijk rekening gehouden en gecombineerd met andere ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld het verduurzamen combineren met groot onderhoud.

Financiën

Om voor het kernbezit een gemiddelde onderhoudsscore van 3 te kunnen garanderen, zijn voor de komende jaren de onderstaande budgetten nodig.

BUDGETTEN ONDERHOUD GEBOUWEN				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Dagelijks onderhoud	413	381	381	381
Planmatig onderhoud	377	664	187	508
	Totaal	789	1.045	889

Groen

Algemeen

De gemeente beheert een groot oppervlakte groen. In deze hoeveelheid zit een grote variëteit. Wij onderhouden sierplantsoenen, bermen, maar bijvoorbeeld ook sloten, bossen en natuurterreinen. In onderstaande tabel geven wij de verdeling weer.

KERNCIJFERS GROEN	
Heesters en rozen	22 ha
Gazon	161 ha
Bos (windsingels, houtwallen en bosjes)	169 ha
Bermgras	392 ha
Natuurterrein	13 ha
Waterpartijen	43 ha
Sloten en greppels	606 km
Bomen	55.274 st
Halfverharding en zandwegen	38 ha

Beleidskader

In het kader van de perspectiefnota 2015 (takendiscussie) en de programmabegroting 2015 heeft de raad besloten het onderhoudsniveau van het openbaar groen te verlagen van A/B naar onderhoudsniveau C. Dit is bevestigd met de vaststelling van de notitie Duurzaam Groenonderhoud in 2017. In 2019 is tevens akkoord gegaan met het beschikbaar stellen van extra middelen voor boomonderhoud. Tevens hebben wij de ambitie om in 2020 natuurtechnisch bermbeheer in te voeren.

Financiën

Voor het onderhoud van het openbaar groen zijn de volgende budgetten beschikbaar:

BUDGETTEN OPENBAAR GROEN				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Onderhoud openbaar groen	728	726	624	624
Onderhoud begraafplaatsen	253	253	253	253
Totaal	981	979	878	878

Openbare verlichting

In het kader van het beleidsplan openbare verlichting zijn de armaturen in Schoonoord, Wezuperbrug, Meppen en een groot deel van Coevorden vervangen. In 2020 gaan we de armaturen in Dalen, Dalerveen, Dalerpeel en het resterende deel Coevorden vervangen. Voor het verwijderen van de lichtmasten in het buitengebied gaan we verder met de nadere inventarisatie van de schoolroutes. Ook starten wij een pilot met het aanbrengen van aanvraag gestuurde verlichting. Deze pilot zal plaatsvinden langs het fietspad "de Klencke" in Oosterhesselen.

Financiën

Voor openbare verlichting zijn de volgende budgetten beschikbaar:

BUDGETTEN OPENBARE VERLICHTING				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Electra	190	179	179	179
Onderhoud & replace	101	93	93	93
Sanering lichtmasten	54	54	54	54
Vervanging armaturen & lichtmasten	428	428	428	-
Totaal	772	754	754	326

Oeververbindingen

In het kader van de uitvoering van het beheerplan civieltechnische kunstwerken 2019-2023 zullen in 2020 de brug in Wezuperbrug (Brugstraat), brug Verlengde Hoogeveense vaart NZ, brug Brinkstraat vervangen worden. De brug in Wezuperbrug zou in 2019 vervangen worden, echter door de aanwezigheid van een otter en oeverwaluwen is de renovatie van de brug vertraagd. Naast het vervangen van de bruggen zullen er ook groot onderhoud aan een aantal bruggen uitgevoerd worden.

Riolering

Inmiddels is de reconstructie Wachtum afgerond. Voor 2020 gaan de het riool in de Middendorpstraat in Meppen optimaliseren en het riool in de Schoolstraat in Dalen vervangen. Alle percelen in het buitengebied zijn gecontroleerd op foutieve aansluitingen. In 2020 zullen er in het kader van nazorg en handhaving nog een aantal percelen gecontroleerd worden. Het afgelopen jaar is in het kader van de DPRA (Delta Plan Ruimtelijke Adaptie) de stresstest uitgevoerd in het

gebied van de Noordelijke Vechtstromen. In 2020 zal dit vervolgt worden door de raad hierin mee te nemen en een risicodialog met inwoners, instellingen en bedrijven te voeren, zodat eind 2020 een uitvoeringsagenda opgesteld kan worden. De uitkomsten van de stresstest zullen worden meegenomen in het in 2020 op te stellen vGRP.

Financiën

Voor riolering zijn de volgende budgetten beschikbaar:

BUDGETTEN RIOLERING				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Onderhoud	768	768	768	768
Planvorming en begeleiding	248	248	248	248
Kapitaallasten	1.380	1.424	1.488	1.551
	Totaal	2.395	2.439	2.566

Wegen

Het onderhoud van de wegen is in 2019 planmatig uitgevoerd, waarbij met name het onderhoud van de wegen op de bedrijventerreinen de Hare en Leeuwerikenveld een intensief traject waren. In 2020 zal het onderhoud van de afgelopen jaren op dezelfde wijze voortgezet worden.

Financiën

Voor het onderhoud van wegen zijn de volgende budgetten beschikbaar:

BUDGETTEN ONDERHOUD WEGEN				
<i>bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Planmatig onderhoud	1.502	1.528	1.477	1.477
Klein onderhoud (reparaties)	30	30	30	30
Onderhoud zandwegen	30	30	30	30
Onkruidbestrijding verhardingen	110	110	110	110
Kapitaallasten	334	266	262	259
	Totaal	2.007	1.964	1.906

Financiering

Inleiding

In deze paragraaf informeren wij u over het treasurybeleid en de beheersing van de financiële risico's die daarmee samenhangen. Tevens informeren wij u over de verwachte ontwikkelingen op het gebied van rente en financiering. Tenslotte is in deze paragraaf informatie opgenomen over het verplicht Schatkistbankieren en het verwachte EMU-saldo van de gemeente.

Onder treasury verstaan wij het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de inkomende en uitgaande geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. De wet financiering decentrale overheden (wet fido) bevat kaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie door de decentrale overheden. Deze kaders zijn verder uitgewerkt in het Financieringsstatuut dat wij in 2016 hebben vastgesteld.

Saldobeheer en intern liquiditeitsbeheer

Hoewel een begroting in evenwicht behoort te zijn, betekent dit niet automatisch dat de geraamde uitgaven en inkomsten gedurende een begrotingsjaar parallel aan elkaar lopen. Bovendien heeft de gemeente te maken met investeringsuitgaven, inkomsten uit grondverkoop en subsidies/bijdragen. Deze uitgaven en inkomsten zijn niet gelijk verdeeld over het jaar. Met een liquiditeitsplanning houden wij inzicht in het verloop van onze liquiditeitspositie en proberen wij financiering met langlopende financieringsmiddelen zo lang mogelijk uit te stellen. Al een aantal jaren is financiering met kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courantkrediet en kasgeld) namelijk goedkoper dan financiering met langlopende financieringsmiddelen. Uiteraard volgen wij daarvoor de renteontwikkelingen op de geld- en de kapitaalmarkt. Verder zien wij er op toe dat onze liquiditeitspositie voldoende is om tijdig aan onze verplichtingen te voldoen.

Financieringsrisico's en rentebeheer

Om vooral de financieringsrisico's te beperken staan in de wet fido twee instrumenten: de rente risiconorm en de kasgeldlimiet.

Kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de Wet fido een norm gesteld voor het maximum bedrag dat de gemeente mag financieren met kortlopende financieringsmiddelen, dat wil zeggen negatieve stand op de rekening-courant en leningen met een looptijd van maximaal één jaar. De norm is 8,5% van het begrotingstotaal. Voor het jaar 2020 bedraagt de kasgeldlimiet € 9.644.000 (2019: € 9.080.000).

BEREKENING KASGELDLIMIET	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Begrotingstotaal 2020	113.463
relevant percentage	8,5
Kasgeldlimiet	9.644

Renterisiconorm

Het tweede instrument om de rente- en de financieringsrisico's te beperken betreft de zogenaamde renterisiconorm. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Renterisico's kunnen zich manifesteren bij herfinancieringen en bij renteherzieningen binnen de bestaande leningenportefeuille. Wij hebben geen opgenomen geldleningen in onze portefeuille waarop een renteherzieningsclausule van toepassing is. De berekening van de renterisico's op de vaste schuld vindt plaats volgens het onderstaande model. Het overzicht bevat eveneens de toetsing aan de voor ons geldende norm. Uit het overzicht blijkt dat wij in de komende jaren ruimschoots voldoen aan de norm.

TOETSING AAN RENTERISICONORM				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Berekening renterisico				
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	9.224	8.567	7.587	6.339
Renterisico	9.224	8.567	7.587	6.339
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	113.463	102.587	102.867	101.078
Percentage conform regeling	20	20	20	20
Renterisiconorm	22.693	20.517	20.573	20.216
Toetsing renterisico aan norm				
Renterisico	9.224	8.567	7.587	6.339
Renterisiconorm	22.693	20.517	20.573	20.216
Ruimte	13.469	11.950	12.986	13.877

Verwachte ontwikkelingen

Financieringsbehoefte

Jaarlijks berekenen wij onze financieringsbehoefte. Wij berekenen dit op basis van het meerjarig investeringsprogramma, de contractuele aflossingen op het bestaande leningenpakket en de voorziene ontwikkelingen binnen de reserves en de voorzieningen. Daarnaast maken wij volop gebruik van de kasgeldlimiet. Daarbij hanteren wij een liquiditeitsplanning. Op basis hiervan verwachten wij de volgende langlopende leningen aan te moeten trekken tegen een gemiddelde rente van 0%:

- 2020 € 5.000.000;
- 2021 € 5.000.000;
- 2022 € 0;
- 2023 € 0.

Wij verwachten dat de marktrente voor de nieuw aan te trekken leningen in de komende jaren laag zal blijven. Momenteel zijn de rentetarieven voor nieuwe langlopende leningen zelfs negatief.

In de onderstaande tabel geven wij het verloop van de leningenportefeuille van de gemeente weer.

VERLOOP LENINGENPORTEFEUILLE					
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
	Algemeen	Woningbou w	Verzorgingstehuizen	Waarborgsommen	Totaal
Boekwaarde 01-01-2020	67.540	0	288	15	67.843
Opname	5.000				5.000
Aflossing	-9.084		-140	0	-9.224
Boekwaarde 31-12-2020	63.456	0	148	15	63.619
Opname	5.000				5.000
Aflossing	-8.419		-148	0	-8.567
Boekwaarde 31-12-2021	60.038	0	0	15	60.053
Opname	0				0
Aflossing	-7.587		0	0	-7.587
Boekwaarde 31-12-2022	52.450	0	0	15	52.465
Opname	0				0
Aflossing	-6.339		0	0	-6.339
Boekwaarde 31-12-2023	46.112	0	0	15	46.127

Aanpassing interne rekenrente

Al enkele jaren zijn de rentetarieven historisch laag te noemen. Ook voor 2020 wordt nog geen stijging boven de 0% verwacht. In september 2019 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) aangegeven door te gaan met maatregelen treffen totdat de inflatie verbetert. Wij merken dit ook in onze leningenportefeuille: nieuwe leningen kunnen worden aangetrokken tegen 0% of zelfs een negatieve rente. Oude, relatief dure leningen, worden afgelost. Het gemiddelde rentepercentage van onze leningenportefeuille daalt. Door deze ontwikkelingen zijn wij genoodzaakt om onze interne rekenrente aan te passen. Gezien de impact op de begroting, de complexiteit en de tijd en energie die dit soort omvangrijke aanpassingen vragen, streven wij er naar om met meerjarige (en dus stabiele) rekenrentes te werken.

Op grond van wijzigingen in het BBV mag de interne rekenrente, die wij toerekenen aan onze investeringen, met maximaal 0,5% afwijken van het werkelijke gemiddelde rentepercentage. De lage rentelasten zijn ten opzichte van onze vaste activa laag en zullen in de komende jaren blijven dalen. Ze zijn zo laag, dat ze in de komende jaren niet binnen de 0,5% bandbreedte rond onze rekenrente van 3,0% blijven.

Wij verwachten dat onze rentelasten ten opzichte van onze activa zich als volgt zal ontwikkelen (de zogenoemde 'omslagrente'):

- 2020 1,95%
- 2021 1,65%
- 2022 1,27%
- 2023 1,14%

Wij hebben gezien deze ontwikkelingen de interne rekenrente van 3,0% naar 1,5% verlaagd. De bovengenoemde percentages bewegen dan binnen de wettelijk toegestane bandbreedte van 1,0% en 2,0%. Hiermee voldoen wij aan de eis in het BBV.

De rente die moet worden toegerekend aan de grondexploitatie heeft een andere grondslag binnen het BBV (zie ook de Notitie Grondexploitaties - september 2019). Het rentepercentage mag niet meer afwijken dan 0,5% boven of onder het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille. Om te voorkomen dat deze renteparameter ook elk jaar fluctueert is het mogelijk om te kiezen voor het rekenen met een stabiel rentepercentage in de meerjarenprognose. De komende jaren blijven wij daardoor aan de grondexploitaties 3% rente toerekenen.

Doordat wij 1,5% rente toerekenen aan onze investeringen minus grondexploitaties, rekenen wij in de jaren 2020 en 2021 te weinig rente toe aan onze investeringen. In de jaren 2022 en 2023 is het

effect tegenovergesteld. Omdat de omslagrente een percentage is dat fluctueert, leidt dit tot renteresultaten. Deze voor- en nadelen ten opzichte van de interne rekenrente willen we niet van invloed laten zijn op onze meerjarenraming. De voor- en nadelen vangen wij daarom op in een zogenaamde stelpost renteresultaat.

De saldi op deze stelpost zijn (het zogenoemde 'renteresultaat'):

- 2020 - € 426.000 nadelig;
- 2021 - € 150.000 nadelig;
- 2022 + € 229.000 voordelig;
- 2023 + € 353.000 voordelig.

BEREKENING RENTERESULTAAT 2020		
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		2.178.806
De externe rentebaten	-/-	-59.516
Saldo door te rekenen externe rente		2.119.290
De aan grondexploitatie doorberekende rente	-/-	368.100
De rente van projectfinanciering die aan het desbetreffende programma moet worden toegerekend	-/-	16.311
De rentebaat van doorverstrekte leningen die aan het desbetreffende programma moet worden toegerekend	+	16.311
Aan programma's toe te rekenen externe rente		1.751.190
Rente over eigen vermogen		97.697
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan programma's toe te rekenen rente		1.848.887
De werkelijk aan programma's toegerekende rente (renteomslag)	-/-	1.422.814
Renteresultaat		-426.072

Het effect van de aanpassing van de interne rekenrente fluctueert in de komende vier jaren tussen € 750.000 en € 850.000, naar gelang de hoogte van de bestaande en geplande kapitaallasten. Dit is het effect op de begroting omdat de doorbelasting van de kapitaallasten naar de programma's lager is door de lagere rente. In dit bedrag hebben wij de rente op de tariefproducten niet meegerekend. De rentevoordelen op de tariefproducten komen ten gunste van deze tariefproducten. Dit hebben wij bij het tarief voor de rioolheffing laten zien. Op deze wijze komen de voordelen van deze interne rekenrente ook ten gunste van onze inwoners.

Toerekening van rente aan reserves

De commissie BBV heeft in haar notitie Rente 2017 geadviseerd vanwege inzicht, eenvoud en transparantie geen rentevergoeding meer te berekenen aan het eigen vermogen. Dit advies is weliswaar een aanbeveling en geen (bindende) stellige uitspraak, maar geeft wel richting aan te verwachten toekomstige ontwikkelingen. Wij hebben in de aanpassing van de interne rekenrente ook deze aanbeveling van de commissie betrokken en de toevoeging van 1,5% rente aan de algemene reserve laten vervallen. Deze rente op de reserve maakt namelijk onderdeel uit van het geheel van rentebepaling en -toerekening. Door dit effect nu te betrekken in de aanpassingen, sorteren wij voor op de toekomst. Daarnaast is de algemene reserve momenteel op peil en wordt deze jaarlijks gevoed met € 2 miljoen euro.

Aan de bestemmingsreserves wordt ongewijzigd 1,5% rente toegevoegd, omdat onder deze reserves veelal meerjarige beleidsplannen en uitgavenkaders liggen. Een inflatiecorrectie op deze reserves is ons inziens daarom gerechtvaardigd en verstandig. De financiële impact van de

aanbeveling van de commissie BBV is, als deze als bindende uitspraak van kracht wordt, minder groot.

Ten derde zit in de systematiek van rentetoerekening aan de reserves de bijzonderheid dat wij een geblokkeerde reserve 'Aandelen Essent' hebben. In het verleden hebben wij aandelen Essent verkocht, waarbij de dividendopbrengst van € 390.000 wegviel. Het begrotingsevenwicht was in die jaren zodanig, dat het structurele nadeel van de wegvallende dividendinkomsten is opgevangen door een deel van de verkoopopbrengst van de aandelen te reserveren en hierover rente toe te rekenen. Nu onze financiële positie op orde is en wij de rekenrente aanpassen, grijpen wij dit moment aan om deze bijzondere constructie op te heffen. Dit betekent dat de reserve Aandelen Essent vrij kan vallen, opgeheven kan worden en de middelen aan de algemene reserve toegevoegd kunnen worden.

Resumé aanpassingen rente

De aanpassing van de interne rekenrente heeft een positief effect op de begroting. Wij noemden u de structurele voordelen, varieert tussen € 750.000 en € 850.000. De voordelen op de tariefproducten zijn ten gunste van de inwoners gekomen door het verlaagde kostenniveau en de daaraan gekoppelde tarieven. Door ook de inzet van de weggevallen dividendinkomsten van Essent te beëindigen, valt dit algemene dekkingsmiddel van structureel € 390.000 weg. Het netto voordeel van deze aanpassingen varieert tussen € 365.000 en 455.000. In de tegel 'Financiële begroting' hebben wij deze wijziging verwerkt in het financieel meerjarenperspectief.

Ontwikkeling financieringspositie

Onderstaand hebben wij een overzicht van de verwachte ontwikkeling van onze financieringspositie opgenomen. De gegevens die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de geprognosticeerde balans, die is opgenomen in de financiële begroting van deze programmabegroting. Zoals uit het overzicht blijkt, overschrijden wij naar verwachting in geen enkele jaarschijf de kasgeldlimiet van € 9,644 miljoen. Uit de cijfers kan daarnaast geconcludeerd worden dat de verhouding eigen vermogen-vreemd vermogen aanmerkelijk verbeterd.

VERLOOP FINANCIERINGSPOSITIE				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Geïvesteerd vermogen				
Totaal vaste activa	105.108	107.295	105.523	103.585
Voorraden bouwgrond	10.065	8.892	7.042	6.119
Totaal geïvesteerd vermogen	115.173	116.187	112.565	109.704
Vaste financieringsmiddelen				
Eigen vermogen	42.678	46.139	50.316	54.354
Voorzieningen	1.241	1.156	1.006	794
Langlopende leningen	63.620	60.053	52.466	46.127
Totaal financieringsmiddelen	107.541	107.362	103.814	101.301
Financieringstekort	7.634	8.839	8.777	8.429

Schatkistbankieren

In 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden in werking getreden. Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden hun tijdelijk overtollige liquide middelen storten in de schatkist bij het ministerie van Financiën, rekening houdend met een drempelbedrag. Het drempelbedrag bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de gemeente Coevorden

betekent dit een drempelbedrag van € 851.000,- in 2020. Blijft ons liquiditeitssaldo beneden dit bedrag, dan hoeft er geen bedrag gestort te worden in de schatkist. Op grond van onze liquiditeitsprognose gaan wij ervan uit dat wij in 2020 geen stortingen in de schatkist doen.

EMU-saldo

In Europees verband is afgesproken dat het zogenaamde EMU-tekort voor ieder land beperkt blijft tot maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). Gemeenten en provincies zijn verplicht hier een bijdrage aan te leveren. De Europese afspraken met betrekking tot het EMU-tekort zijn in de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) vertaald naar nationale wetgeving. In de Wet hof is geen micronorm opgenomen voor individuele overheden; er is alleen sprake van een macronorm voor de totale Nederlandse overheid. Het collectieve aandeel van de decentrale overheden gezamenlijk in het EMU-saldo is voor de jaren 2019 t/m 2022 -0,4 procent van het bbp. Het aandeel voor gemeenten gezamenlijk is voor deze jaren vastgesteld op -0,27% van het bbp. De berekeningen in het hierna opgenomen overzicht resulteren in positieve totaalbedragen. Dit betekent dat wij een positieve bijdrage leveren aan de beperking van het EMU-tekort in Nederland.

BEREKENING EMU-SALDO					
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c) (bij "-" is saldo nadelig)	-750	2.235	2.772	2.260	2.421
Mutatie (im)materiele vaste activa	-646	1.653	2.432	-1.545	-1.753
Mutatie voorzieningen	-201	-1.042	-85	-150	-212
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.408	-1.505	-1.173	-1.850	-923
Verwachte boekwinst bij verkoop van effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiele vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	1.103	1.045	1.428	5.505	4.885

Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf informeren wij u over de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

ICT/ Informatiemanagement

Het eerste stadium van de 'digitaliseringsgolf' hebben we achter de rug. Ontwikkelingen volgen elkaar razendsnel op en bieden tal van mogelijkheden om onze dienstverlening te verbeteren. De gemeente Coevorden zoekt daarin de samenwerking met andere partijen, ook op landelijk niveau, actief op en is een goed voorbeeld van slim samenwerken. We zijn ervan overtuigd dat samen organiseren tot een versnelling in innovatie en ontwikkeling leidt en uiteindelijk tot een betere dienstverlening. Soms nemen we het voortouw, soms zijn we snelle volgers. Een goed voorbeeld van zo'n samenwerkingsverband is het Omgevingsplatform Drenthe waarin we samen met de provincie, Drentse gemeenten en waterschappen oplossingen bedenken voor automatiserings- en

informatievraagstukken die de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021 met zich meebrengt.

Ook werken we nauw samen met maatschappelijke partners. Op dit moment treffen we de laatste voorbereidingen voor de implementatie van het regiesysteem sociaal domein in 2020. In dit systeem werken de gemeente en Maatschappelijk Welzijn Coevorden samen zodat er een integraal beeld van inwoners ontstaat, ze minder vaak hun verhaal hoeven te doen en inwoners eenvoudiger regie kunnen voeren over hun ondersteuningstraject. Een stap die past bij Coevorden Verbindt en bij landelijke ontwikkelingen.

We kunnen concluderen dat we goed op weg zijn. Uiteraard is er altijd ruimte voor verbetering. In 2020 zetten we een stap in onze online dienstverlening. We groeien toe naar een optimale online dienstverlening die blijvend in ontwikkeling is, aansluit op (veranderende) wensen en behoeften van inwoners en inspeelt op veranderende wet- en regelgeving. Online is onze basis, die 24 uur per dag beschikbaar moet zijn voor onze inwoners. Onze ambitie is een betere online dienstverlening gecombineerd met een fysieke 'winkel' waarbij een brede benadering in kanalen met dezelfde informatie mogelijk is. Een belangrijke stap daarin is dat we meer e-formulieren gaan ontwikkelen zodat inwoners makkelijker online producten en diensten kunnen aanvragen. Snel en efficiënt, dat is waar we naar toe willen. Hiervoor richten we e-diensten in. 80 Procent van de diensten en producten die Coevorden aanbiedt, moet over twee jaar digitaal beschikbaar zijn. Dat betekent voor inwoners een extra service. Ondernemers bedienen we via het Ondernemersloket. Alle informatie voor de startende en zittende ondernemers staat vanaf 2021 overzichtelijk op één site. Informatievoorziening behelst een breed spectrum aan onderwerpen. Naast de projecten die gezamenlijk met en in opdracht van andere domeinen worden uitgevoerd, zoals de implementatie van het regiesysteem in het Sociaal Domein en het Digitaal stelsel Omgevingswet van het Domein Leefomgeving, zijn er overkoepelende thema's waaraan gewerkt wordt. Een aantal thema's zijn nieuw, een aantal thema's stonden al op de agenda via het informatiebeleidsplan, en worden steeds meer geprofessionaliseerd.

- Doorontwikkeling zaakgericht werken: we hebben in het afgelopen jaar een grote stap gezet in het verbeteren van onze dienstverlening. Via het project doorontwikkeling zaakgericht werken wordt informatie beter vastgelegd op een centrale plaats en is ook makkelijker vindbaar. Dit met als doel dat we onze inwoners snel en goed kunnen helpen. De komende jaren ontwikkelen we onze (online) dienstverlening door.
- Common Ground: dit is een beweging die vanuit de Taskforce Samen Organiseren van de VNG is gestart. Hiermee wordt een grote stap gezet in de richting van een open, transparante overheid waarbinnen met inachtneming van de privacyregels gegevens sneller en veiliger kunnen worden uitgewisseld. Wij hebben een start gemaakt met het onderzoeken van de mogelijkheden om naar het Common Ground principe toe te groeien en gaan hier het komende jaar mee door.
- Applicatieportfoliomanagement: het geheel aan gemeentelijke taken wordt ondersteund door honderden informatiesystemen (software applicaties). Die moeten snel en stabiel werken, upgrades krijgen en beheerd worden. Hier gaan vanzelfsprekend (indirect) veel kosten mee gemoeid. Applicatieportfoliomanagement geeft overzicht over het geheel aan informatiesystemen, hun onderlinge samenhang en waarde voor de organisatie. Met deze kennis kan gestuurd worden op een optimale waarde van onze informatiesystemen voor de organisatie, tegenover zo laag mogelijke kosten. Dit door applicaties op het juiste moment aan te schaffen, aan te passen en af te stoten. Zo blijven kosten onder controle en gemeentelijke taken altijd optimaal ondersteund.
- Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI): de GGI creëert een veilige, samenhangende digitale infrastructuur waardoor samenwerken tussen gemeenten en andere overheden beter, veiliger en gemakkelijker wordt. Wij omarmen deze ontwikkelingen en hebben verschillende onderdelen al geïmplementeerd, zoals eFactureren, DigiD en deelname aan de aanbesteding GGI-veilig. Het aankomende jaar gaan wij door met het implementeren van deze ontwikkelingen.

Informatieveiligheid

Informatieveiligheid is één van de belangrijke thema's van deze tijd. De aanhoudende digitalisering maakt de overheid efficiënt, maar ook kwetsbaar. We gaan daarom in 2020 verder met de implementatie van en met het werken met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Tot en met 2019 geldt de Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten (BIG). Tot en met 2019 is de Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten (BIG) van toepassing. Daarna vervangt de Baseline Informatiebeveiliging (BIO) de bestaande baselines voor Rijk, Gemeenten, Waterschappen en Provincies. Van BIG, BIR, IBI en BIWA naar BIO. Er wordt met de BIO meer nadruk gelegd op risico gebaseerd maatregelen nemen. Ook wordt de lijnorganisatie meer in positie gebracht.

De eerste stappen voor de implementatie van de BIO hebben wij al in gang gezet. Zo is er gewerkt aan de actualisatie van het informatieveiligheidsbeleid. Informatieveiligheid is een continue proces waarbij aan de hand van risico's beslissingen en maatregelen genomen moeten worden. Het grootste risico als het gaat om informatieveiligheid, is menselijk gedrag. Daarom worden er in 2020 weer verschillende activiteiten georganiseerd met als doel om medewerkers bewust te maken van hun gedrag.

Ook zal in 2020 verantwoording afgelegd worden over informatieveiligheid in het jaar 2019 aan uw raad en de externe toezichthouders door middel van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Met ENSIA wordt verantwoording afgelegd over informatieveiligheid van onder andere de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten (PNIK), Structuur Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (SUWI), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en DigiD. Jaarlijks vragen wij ons college een collegeverklaring vast te stellen over de geldende normenkaders voor DigiD en Suwinet. Deze collegeverklaring wordt ook gecontroleerd door een externe auditor en wij gebruiken deze ook om verticaal verantwoording af te leggen aan het Rijk. Daarnaast worden verschillende rapportages voor basisregistraties vastgesteld door ons college en gebruikt voor verantwoording richting het Rijk. Deze collegeverklaring en rapportages worden ook aan uw raad aangeboden, zodat u op de hoogte bent van de resultaten uit ENSIA.

Van data naar informatie

Er is steeds meer data voorhanden. De eerste stappen binnen datagedreven werken in onze organisatie zijn gezet; hierbij richten we ons eerst op het beter kunnen monitoren van gemaakt beleid en gestelde doelen. Door het aanstellen van een Business Intelligence consultant hebben wij de eerste stappen gezet om datagedreven werken in onze organisatie te implementeren. Om deze werkwijze door te voeren, dient de basis van onze data op orde te zijn. Om in de bestuurlijke wens voor de monitoring van de realisatie van het bestuursprogramma en de vraag naar data en statistische gegevens te voorzien is er een BI-tool aangeschaft, te weten Qlik Sense. Deze tool kan ook de ambtelijke organisatie voorzien van geanalyseerde data en teamoverstijgende informatie.

Voor Sociaal Domein zijn wij gestart met het ontwikkelen van een monitor om beleid en werkwijze te kunnen monitoren. Door meer inzicht in onze data en in de data van externe partijen, waarmee wij samenwerken, zijn wij beter in staat om te beoordelen wat er speelt in de samenleving van gemeente Coevorden op het gebied van het sociaal domein. Dit zal leiden tot een efficiëntere werkwijze en hierdoor zullen we de inzet van onze middelen gericht kunnen bepalen. Na het implementeren van de monitoringstool binnen het Sociaal Domein zullen ook andere onderdelen van de organisatie worden gefaciliteerd met deze oplossing.

Gegevensbescherming

De implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming is afgerond. De AVG trad in werking 25 mei 2019. Dit betekent echter niet dat onze organisatie 'klaar' is. Onze organisatie is het afgelopen jaar druk geweest met het nemen van maatregelen om te kunnen voldoen aan alle verplichtingen die de AVG stelt aan het verwerken van persoonsgegevens. Het uitvoeren van de rechten van betrokkenen (zoals het recht van inzage en het recht op rectificatie en/of vergetelheid) zijn hier bekende voorbeelden van. Om gehoor te kunnen geven aan deze verzoeken is het noodzakelijk om exact te weten welke persoonsgegevens worden verwerkt, waarom deze worden verwerkt en hoe en waar deze zijn opgeslagen. Het 'in control' zijn op het datagebruik van onze persoonsgegevens is nog steeds een grote uitdaging. Voortdurend wordt aandacht besteed aan bewustwording binnen de organisatie.

De basis is op orde. Echter, het borgen van privacy is een continu proces. Het gaat niet om het eenmalig treffen van een aantal privacymaatregelen. Verwerkingen van gegevens, doelgroepen, technische mogelijkheden, privacyregels en maatschappelijke opvattingen kunnen veranderen. De effectiviteit van de maatregelen moet daarom regelmatig worden beoordeeld en waar nodig aangepast. Wanneer een datalek zich voordoet, wordt zo snel mogelijk gehandeld. Dit houdt een melding bij het AVG-team (bestaande uit Functionaris Gegevensbescherming, Privacy Officer en Chief Information Security Officer) in, zodat deze meteen nader onderzoek in kan stellen. Het delen van voorgevallen datalekken moet bijdragen aan extra scherpheid en een lerend vermogen binnen onze organisatie. De datalekken registreren wij in het incidentenregister.

In 2020 zullen wij ons met name richten op het actueel houden van het verwerkingenregister, het blijvend onder de aandacht brengen van juiste verwerkersovereenkomsten met gegevensverwerkers en het uitvoeren van PIA's (Privacy Impact Analyses) binnen het Sociaal Domein en Burgerzaken. Het uitvoeren van deze PIA's draagt bij aan de scherpheid die er moet zijn

als het gaat om de verwerking van persoonsgegevens.

Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid

Op grond van de verordening doelmatigheid en doeltreffendheid voeren wij jaarlijks minimaal één onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van een thema. In de verordening is opgenomen dat wij de gemeenteraad in de paragraaf bedrijfsvoering in de Programmabegroting informeren over het onderwerp van het onderzoek. In 2020 zullen wij een onderzoek uitvoeren naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de trimodale functie van onze gemeente; onze bereikbaarheid via weg, water en spoor.

Intern controleplan

Ons college is verplicht (conform artikel 212 en 213 van de Gemeentewet) zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van beheershandelingen. Om hier invulling aan te geven wordt jaarlijks een Intern Controle Plan (ICP) opgesteld.

Aan de hand van het ICP worden de financieel kritische processen systematisch gecontroleerd. Middels steekproeven wordt de kwaliteit van de interne beheersing getoetst. De bevindingen worden opgenomen in een rapportage die wordt opgesteld voor ieder afzonderlijk proces. De aanbevelingen die aan de hand van de gedane bevindingen zijn geformuleerd worden besproken met de proceseigenaar (teamleider). Op deze manier wordt kort-cyclische bijsturing ingezet en vormen deze interne controles de basis voor de interim-controle (procesgericht) die door de accountant wordt uitgevoerd.

Het optimaliseren van de interne controles betreft een dynamisch, steeds terugkerend proces. In 2020 zal de focus liggen op afronding van de optimalisatie van de processen inzake huren en pachten, sociaal domein in brede zin en het subsidie proces. Hier zien wij naar aanleiding van zowel de interne controle, als de aanbevelingen voortkomend uit de managementletter voldoende uitdaging om efficiëntie en kwaliteitsslagen door te voeren. Wij willen een zelf controlerende organisatie zijn die 'In Control' is.

Ontwikkelingen personeelsbeleid

In 2019 is gestart met een programma organisatie ontwikkeling, Samen Doen, om de visie op het samenwerken met de samenleving te vertalen naar de ontwikkeling van de organisatie. Verbindend besturen betekent dat de gemeente zoveel mogelijk aansluit bij de eigen kracht van de samenleving. Voor verschillende initiatieven kan dit leiden tot verschillende rollen. Soms is de gemeente regisseur maar de gemeente kan ook toeschouwer of deelnemer zijn. Afhankelijk van waar de nadruk in het eigenaarschap van een initiatief ligt. Voor de ambtelijke organisatie betekent dat het ontwikkelen van vaardigheid in al deze rollen. Binnen de kaders van wet en regelgeving zoeken medewerkers ruimte voor maatwerk zodat de vraag uit samenleving zo goed mogelijk wordt ingevuld.

Het strategisch P&O beleid draagt bij aan deze ontwikkeling van de organisatie en wordt geactualiseerd op de organisatie die we willen zijn. Hieruit volgt dat de P&O instrumenten ook moeten worden aangepast. In 2020 wordt eerst gewerkt aan een strategische personeelsplanning. Wat heeft de organisatie nodig aan kwaliteit en kwantiteit op basis van bovenstaande ontwikkeling en andere maatschappelijke ontwikkelingen. Parallel wordt in 2020 gewerkt aan de ontwikkeling van ons werkgeversmerk, arbeidsmarktcommunicatie, werving en selectie en introductie. Ook gaan we aan de slag met een passende gesprekscyclus (functioneren en ontwikkelen) en met opleiden. De andere P&O instrumenten volgen in de jaren daarna.

Subsidiecoördinator

Zoals met uw raad gedeeld, wordt een onderzoek uitgevoerd naar hetgeen nodig is voor de invulling van een adequate subsidieorganisatie (o.a. werving en verantwoording van subsidies). Bij de Programmabegroting 2019 heeft uw raad middelen beschikbaar gesteld voor het aanstellen van een subsidie coördinator. Het onderzoek is in een afrondend stadium. Op basis van de uitkomsten zullen wij met voorstellen komen hoe wij externe fondsenwerving op een adequate wijze vorm kunnen geven.

Personeelsbegroting

Ten opzichte van de primitieve begroting 2019 neemt de vastgestelde formatie met 0,6 fte af. Dit is met name te verklaren doordat in 2019 voor de ambitie bouwtoezicht, incidenteel 0,4 fte en structureel 1,0 fte beschikbaar is gesteld. De incidenteel beschikbaar gestelde formatie van 0,4 fte vervalt in 2020. Het budget dat gemoed is met de personeelsbegroting neemt ten opzichte van 2019 met circa € 0,7 miljoen toe. Dit is te verklaren door de uitzet vanwege de nieuwe cao.

PERSONEELSBEGROTING 2020				
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Organisatieonderdeel	Fte 2019	Fte 2020	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Directie / algemeen management	4,68	4,68	502	520
Griffie (incl. rekenkamer)	2,39	2,39	197	204
Unit Bestuurs- en concernondersteuning	12,65	12,68	958	996
Bedrijfsvoering	58,59	58,59	3.961	4.103
Leefomgeving	112,72	112,21	7.236	7.446
Publieksservice	77,34	77,12	5.334	5.561
College van B&W			627	637
Gemeenteraad en raadscommissies			347	366
Ambtenaren burgerlijke stand			34	34
Totaal	268,37	267,67	19.195	19.866

Verbonden Partijen

Inleiding

Gemeenten werken steeds meer en steeds vaker samen met andere organisaties. Taken worden uitbesteed via inkoop, uitgevoerd met een subsidie of worden via verbonden partijen uitgevoerd. Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van en controle op deze verbonden partijen.

In 2020 vinden diverse mutatie plaats. De Special Purpose Vehicles die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent in 2009 zullen naar verwachting begin 2020 kunnen worden ontbonden. Derhalve is het verwachte eigen en vreemde vermogen van deze vennootschappen aan het einde van het begrotingsjaar € 0 , zoals te zien in onderstaande tabel. Eventuele financiële effecten vallen ten gunste danwel ten laste van de algemene middelen.

Wij zijn op dit moment in vergevorderde onderhandeling met een partij die nog in 2019 het ROC-terrein over wil nemen. Een financiële afwikkeling daarvan in 2019 leidt er toe dat het ROC in 2020 geen deel meer uitmaakt van onze verbonden partijen.

Tabel verbonden partijen

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN					
Bedragen x € 1.000					
Verbonden partij	Bijdrage / opbrengst	Zeggen - schap	Gegevens vermogen en resultaat		
			begin begrotingsjaar		einde begrotingsjaar
1. Gemeenschappelijke regelingen					
Recreatieschap Drenthe (programma 1)					
	Bijdrage: € 129	8%	EV € 672	EV	€ 679
			VV € 1.222	VV	€ 1.222
				Resultaat	€ 0
*cijfers Begroting 2020					
Doel: Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van recreatie en toerisme					
EMCO-groep (programma 2)					
	Bijdrage Rijk: € 3.757	25%	EV € 0	EV	€ 0
	Bijdrage in tekort exploitatie: € 681		VV € 13.350	VV	€ 13.190
				Resultaat	€ -5.066
*cijfers Begroting 2020					
Doel: Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de sociale werkvoorziening.					
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD Drenthe) (programma 2)					
	Bijdrage: € 1.108	8%	EV € 2.422	EV	€ 2.733
			VV € 2.369	VV	€ 2.369
				Resultaat	€ 0
*cijfers Begroting 2020					
Doel: Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de volksgezondheid in brede zin.					
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) (programma 5)					
	Bijdrage: € 821	8%	EV € 62	EV	€ 72
			VV € 4.308	VV	€ 4.308
				Resultaat	€ 0
*cijfers Begroting 2020					
Doel: Het uitvoeren van de gemeentelijke taken van de deelnemende gemeenten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de milieuvoorschriften krachtens de Wabo en overige milieuwet- en regelgeving.					
Veiligheidsregio Drenthe (VRD) (programma 5)					
	Bijdrage: € 2.018	8%	EV € 1.125	EV	€ 1.097

VV € 32.466	VV	€ 29.306

Resultaat	0

*cijfers Begroting 2020

Doel: Het behartigen van de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van brandweezorg, geneeskundige

hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden en (laten) beheren van een gemeenschappelijke meldkamer.

Euregio Enschede/Gronau (programma 5)

Bijdrage: € 9	2%	EV € 1.607	EV	€ 1.607
		VV € 47.295	VV	€ 34.244

Resultaat	€ 273

*cijfers Jaarekening 2018

Doel: Het bevorderen van grensoverschrijdende ontwikkelingen op het terrein van infrastructuur, economie, cultuur, recreatie en andere maat-

schappelijke taken en het behartigen van de belangen van haar gebied en de inwoners daarvan bij de bevoegde overheidsinstanties en instellingen.

Eems Dollard Regio (EDR) (programma 5)

Bijdrage: € 5	1%	EV € 414	EV	€ 430
		VV € 1.823	VV	€ 2.279

Resultaat	€ 16

*cijfers jaarrekening 2017

Doel: Het adviseren van deelnemers, burgers, ondernemers, verenigingen, overheden en anderen bij grensoverschrijdende activiteiten en

problemen. Het uitvoeren van projecten, verzoeken om en verdeling van subsidies.

Bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe (programma 2)

Bijdrage: € 29.283	3%	EV € 4.293	EV	€ 11.016

VV € 0	VV	€ 0

Resultaat	€ 0

*cijfers Begroting 2020

Doel: Het bewerkstelligen van een kwalitatief goede en doelmatige uitvoering door de Bedrijfsvoeringsorganisatie van de

uitvoerende taken in het kader van doorontwikkeling en contractmanagement van vervoer in het gebied van de deelnemers.

Bestuursacademie Noord-Nederland (BANN) (programma 6)

Bijdrage: -		EV -	EV	-

VV -	VV	-

Resultaat	-

Doel: De behartiging van het bestuursonderwijs in Noord-Nederland.

N.B. Deze gemeenschappelijke regeling is geprivatiseerd. De regeling bestaat uitsluitend als vangnet voor wachtgeldverplichtingen c.a.

2. Vennootschappen en coöperaties

GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH (programma 1)

Bijdrage:	29%	EV € 647	EV	€ 782
		VV € 6.928	VV	€ 6.257
			Resultaat	€ 135
*cijfers jaarrekening 2018				
<i>Doel: Ontwikkeling en promotie van het grensoverschrijdend industrie- en bedrijvenpark 'GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH'</i>				
<i>met als doel de structuurverbetering in het grensgebied Drenthe/Grafschaft Bentheim. Bevordering en ondersteuning van alle regionale</i>				
<i>maatregelen die als doel hebben dit te bereiken. Voor het risico van onze borgstelling verwijzen wij naar de paragraaf risico's en</i>				
<i>weerstandsvermogen.</i>				
N.V. Area reiniging (programma 4)				
Bijdrage:	33,30%	EV € 6.044	EV	€ 6.032
Dividend :		VV € 15.638	VV	€ 14.650
			Resultaat	€ 353
*cijfers jaarrekening 2018				
<i>Doel: De inzameling, verwerking en recycling van (huishoudelijke) afvalstoffen, straatreiniging en kolkenzuigen</i>				
N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) (programma 6)				
Dividend :	4,13%	EV € 44.771	EV	€ 34.225
		VV € 130.114	VV	€ 130.283
			Resultaat	-€ 10.519
*cijfers jaarrekening 2018				
<i>Doel: De zorg voor en de instandhouding van de (drink)watervoorziening in haar verzorgingsgebied en het verrichten van alle werkzaamheden die daarmee in verband staan.</i>				
N.V. Rendo Holding (programma 6)				
Dividend :	4,14%	EV € 70.342	EV	€ 72.404
		VV € 66.962	VV	€ 72.027
			Resultaat	€ 10.001
*cijfers jaarrekening 2018				
<i>Doel: Het transporteren en distribueren van energie; beheer en onderhoud vaneen gas en elektriciteitsnetwerk.</i>				
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (programma 6)				
Dividend :	0,17%	EV € 4.991.000	EV	€ 4.843.000
		VV € 132.518.000	VV	€ 153.738.000
			Resultaat	€ 128.000
*halfjaarcijfers 2019				
<i>Doel: Het uitoefenen van het bedrijf van bankier voor overheden, waaronder gemeenten.</i>				
3. Deelnemingen verkoop aandelen Essent				
Enexis Holding N.V. (programma 6)				

	Dividend	0,16%	EV € 4.024.000	EV	€ 4.021.000
	:				
			VV € 3.691.000	VV	€ 4.021.000
				Resultaat	€ 119.000
*halfjaarcijfers 2019					
<i>Doel: Het transporteren en distribueren van energie; het in stand houden van een betrouwbaar distributie en transportnet voor energie.</i>					
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (50 % belang EPZ) (programma 6)					
	Dividend	0,16%	EV € 1.595	EV	€ 0
	:				
			VV € 0	VV	€ 0
				Resultaat	€ 0
* verwachting					
<i>Doel: In deze b.v. was het 50%-belang van Essent in de N.V. Elektriciteit Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) ondergebracht.</i>					
<i>Deze was onder meer eigenaar van de kerncentrale te Borssele. PBE is belast met de afwikkeling van zaken die voortvloeien uit de verkoop en verplichtingen die zijn aangegaan in het kader van de borging van het publiek belang.</i>					
Verkoop Vennootschap B.V. (programma 6)					
	Dividend	0,16%	EV € 5	EV	€ 0
	:				
			VV € 0	VV	€ 0
				Resultaat	€ 0
* verwachting					
<i>Doel: Bij de verkoop van de aandelen Essent aan RWE AG hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen afgegeven aan RWE. Deze zijn overgedragen aan Verkoop Vennootschap B.V. Een deel van de verkoopopbrengst wordt een bepaalde tijd aangehouden in het General Escrow Fonds. De functie van deze vennootschap is daarmee tweeledig:</i>					
<i>a. het namens de verkopende aandeelhouders van Essent voeren van eventuele garantieclaim- procedures tegen RWE;</i>					
<i>b. het geven van instructies aan de escrow-agent.</i>					
Vordering op Enexis B.V. (programma 6)					
		0,16%	EV € 0	EV	€ 0
			VV € 0	VV	€ 0
				Resultaat	€ 0
* verwachting					
<i>Doel: Het verkrijgen, beheren en administreren van leningen verband houdend met de financiering van het netwerkbedrijf bij de splitsing van Essent in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf.</i>					
CBL Vennootschap B.V. (programma 6)					
*					
		0,16%	EV € 90	EV	€ 0
			VV € 0	VV	€ 0
				Resultaat	€ 0
* verwachting					
<i>Doel: Het (mede) beheren van het CBL Escrow Fonds (CBL = cross border lease). Uit het fonds kunnen eventuele aansprakelijkheden van de aandeelhouders uit CBL's worden gedekt. De vennootschap fungeert</i>					

tevens als 'doorgeefluik' voor
betalingen namens de aandeelhouders ten laste en ten gunste
van het CBL-fonds.

**CSV Amsterdam B.V. (voorheen Claim Staat Vennootschap B.V.)
(programma 6)**

	0,16%	EV € 530	EV	€ 0
		VV € 0	VV	€ 0
* verwachting			Resultaat	€ 0

Doelstellingen: a) namens verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure

voeren tegen de staat als gevolg van de invoering van de WON; b) namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim-

procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. (Waterland) naar aanleiding van de verkoop van de aandelen Attero aan Waterland;

c) het geven van instructies aan de escrow-agent voor wat betreft het beheer van het bedrag dat op een escrow-rekening is gestort.

Grondbeleid

Inleiding

Conform het huidige beleid is onze rol als gemeente steeds meer faciliterend. Op dit moment hebben we nog een aantal uitbreidingsplannen waarbij wij zelf de volledige regie hebben op de grondpositie. Dit zal in de toekomst steeds minder worden. Enerzijds door op een andere manier invulling te geven aan onze rol (van actief naar faciliterend) maar ook door de bevolkingsprognoses.

Als wij kijken naar de midden en lange termijn is er sprake van een voorraad plancapaciteit die niet past bij de toekomstige vraag. Met name voor de stad Coevorden is dit het geval. Vanuit de woonvisie "Hier wil je wonen" zijn alle grote plannen tegen het licht gehouden om te kunnen deprogrammeren. De consequenties hiervan voor onze eigen grondexploitaties zijn waar mogelijk al ruimtelijk en financieel verwerkt.

In een aantal plannen zijn (nagenoeg) alle kavels verkocht en zitten de plannen in de afrondende fase; de bestrating, lantaarnpalen en groenstructuur krijgt z'n definitieve invulling. Die plannen zijn of worden in de komende begrotingsperiode ook financieel afgerond.

In de meer recentere plannen zijn nog niet alle kavels verkocht. Op basis van de woonvisie zijn deze naar beneden worden bijgesteld of wordt er door het aanbrenge van een fasering aansluiting gezocht met de huidige en toekomstige markt.

Afgelopen jaren is het financiële risico van het gemeentelijk grondbedrijf sterk gedaald. Het huidige risico is aanvaardbaar. De effecten van de woonvisie in relatie tot de bestaande (risicodragende) grondposities en de ontwikkelafspraken met private partijen brengen ook in de komende begrotingsperiode risico's met zich mee.

Beleid

Door middel van het grondbeleid (Nota Grondbeleid 2014) willen wij bijdragen aan de volgende ruimtelijke doelstellingen:

- het komen tot een evenwichtige ontwikkeling van woningbouw;
- het realiseren van werkgelegenheid door het ontwikkelen van industrieterreinen;
- het geven van een kwaliteitsimpuls aan de leef-, woon-, en werkomgeving.

De afgelopen jaren is onze rol meer en meer een faciliterende geworden bij de realisering van onze ruimtelijke, fysieke en economische doelstellingen, zoals wij die in de verschillende programma's van onze begroting reeds hebben verwoord. Onze laatste plannen waarin wij als gemeente een grondpositie hebben, zijn in uitvoering gebracht en ook al deels verkocht (Aelderhooghe in Aalden, Jongbloed in Sleen en Molenakkers II in Dalen).

De vastgestelde woonvisie "Hier wil je wonen" (2017) geeft de kaders voor het verdere uitvoeringsprogramma. De bestaande planvoorraad is te groot voor de toekomstige vraag. Er is een afweging gemaakt op basis van verschillende criteria waarbij er ruimte blijft bestaan voor kwalitatief goede plannen.

Prognoses

Wij hebben op dit moment een boekwaarde van circa € 14 miljoen aan gronden in exploitatie. Het verwachte resultaat (de toekomstige kasstromen minus de boekwaarde) schatten wij in op circa € 3 miljoen. Opvallend is het verschil tussen de woningbouw en de bedrijventerreinen. Met 10% van de totale boekwaarde wordt 60% van de verwachte opbrengsten gegenereerd door de woningbouw. De verkoop van woningbouwkavels kent kleinschaliger grondbeslag terwijl de bedrijventerreinen zich kenmerken door grote kavels (grote oppervlaktes aankoop gronden). Voor de gronden in exploitatie zijn hieronder de verwachte resultaten per project weergegeven. De resultaten worden weergegeven in de netto-contante waarde. Hiermee wordt het verwachte resultaat weergegeven per balansdatum. Bij de bepaling van de netto-contante waarde is een aantal variabelen meegenomen:

1. gerealiseerde kosten en opbrengsten in de boekwaarden;
2. rente;
3. verwachte kosten;
4. verwachte opbrengsten.

In overleg met de projectleiders van deze projecten zijn bij de actuele waardebepaling de volgende criteria meegewogen:

1. Gerealiseerde kosten en opbrengsten in de boekwaarden

De gerealiseerde kosten en opbrengsten van een project zijn beoordeeld door de projectleider en na goedkeuring op basis van een uniforme codering in de projectadministratie geboekt.

2. Rente

De disconteringsvoet om de kasstromen contant te maken wordt door de BBV voorgeschreven en is 2%.

3. Verwachte kosten

- De geplande kosten worden vergeleken met de werkelijke bedragen en zijn geactualiseerd;
- De hoogte van de kosten in de toekomst is gebaseerd op het huidige niveau vermeerderd met inflatie;
- De inflatie voor de verwachte kostenstijging is gebaseerd op extrapolatie van het langetermijngemiddelde van de inflatie.

4. Verwachte opbrengsten

- De verkoop van bouwkavels gebeurt tegen marktconforme prijzen;
- De hoogte van de grondprijzen wordt jaarlijks bepaald op basis van vastgestelde methoden; deze methoden zijn per categorie vastgelegd in de Nota Grondprijzen;
- De hoogte van de opbrengsten in de toekomst is gebaseerd op het huidige niveau en is vermeerderd met inflatie;
- De inflatie voor de verwachte opbrengstenstijging is gebaseerd op extrapolatie van het lange-termijngemiddelde van de inflatie.

Prognose

Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd. Gedurende het jaar worden de grondexploitaties kritisch gevolgd en binnen de P&C cyclus eventueel gewijzigd. Deze begroting is gebaseerd op dezelfde uitgangspunten.

Effecten woonvisie

Onderstaand treft u een overzicht aan van de verwachte resultaten van de bestemmingsplannen die in exploitatie zijn gebracht. Voor de waardering van het resultaat hanteren wij de netto contante waarde met als peildatum 31 december 2018.

GRONDEXPLOITATIES			
<i>bedragen * €1.000</i>			
Project	Realisatie tm boekjaar 2018 (inclusief rente)	Netto Contante Waarde per 31-12-2018	Verwachte eind- datum
Woningbouw			
Aalden - Aelderhooghe	773	81	2024
Aalden - Paardelandsdrift	-201	11	2021
Coevorden Heege-Vosmaten	0	0	2019
Coevorden - Ossehaar	656	344	2026
Dalen - Molenakkers II	658	602	2027
Dalerpeel - Steigerwijk	-90	146	2022
Geesbrug - Uitbreiding II	218	50	2024
Holwert Zuid	0	0	2021
Noord Sleen - Kampakkers	0	0	2019
Schoonoord - Ellert en Brammert II	-75	12	2020
Steenwijksmoer - Kerkweg Zuid II	-18	16	2019
Sleen Jongbloed	-470	870	2026
Wachtum - Koematen	-40	0	2019
Totaal	1.409	2.132	
Bedrijventerreinen			
Coevorden - Europark	4.328	5	2025
Coevorden - Holwert Noord-Oost	0	0	2019
Coevorden - Leeuwerikenveld II	8.338	17	2027
Coevorden - ROC	-197	1.072	2019
Totaal	12.469	1.093	
Totaal	13.879	3.225	

Toelichting op projecten

Wij hebben een divers aanbod in woningbouw- en bedrijfskavels. Hieronder een toelichting op een aantal projecten.

Woningbouwlocaties

De afgelopen periode is gewerkt aan het verder woonrijp maken van woningbouwlocaties. Zodra dit definitief afgerond is zullen ook de grondexploitaties financieel afgesloten worden. Dit betreffen onder andere de woningbouwlocaties in Dalerpeel, Schoonoord en Wachtum.

Naar aanleiding van onder andere de woonvisie hebben wij voor een aantal uitbreidingsplannen de plancapaciteit gereduceerd of de uitgifte van woningbouw kavels gefaseerd. Dit heeft als gevolg dat in de wijk Ossehaar niet meer alle beschikbare grond zal worden uitgegeven in fase B en C. Er wordt samen met de bewoners gekeken hoe de wijk verder kan worden ingevuld voor fase B qua groeninvulling. Voor fase C loopt momenteel de procedure om te komen tot een aangepaste (en qua aantallen kavels gereduceerde) invulling.

Bij de uitbreidingslocaties Jongbloed Sleen en Molenakkers II in Dalen is er vooralsnog voor gekozen om op de plancapaciteit niet formeel planologisch te reduceren maar alleen de feitelijke ontwikkeling en kavelverkoop op te schorten. Afhankelijk van behoefte en marktontwikkeling zal komende begrotingsperiode gekeken worden of de plannen nog verder ontwikkelend kunnen worden.

De belangstelling voor afname van kavels is voorzichtig weer aan het toenemen. Voor Geesbrug II heeft een aanpassing van de kavelgrootte tot gevolg gehad dat alle kavels gereserveerd of verkocht zijn. In Aelderhooghe zijn enkele aanpassingen in kavels doorgevoerd om de verkoopbaarheid te vergroten, ook daar is een toename in de belangstelling merkbaar.

Bedrijventerreinen

Op het Europark is met name nog vanuit de zittende bedrijven belangstelling voor grond voor uitbreiding. Ook op Leeuwerikenveld is er nog steeds belangstelling van bedrijven uit Coevorden en lopen er een aantal kleinere acquisities. De komende jaren zullen wij blijvend inzetten op het omzetten van de lopende opties in koop.

Reserve en risico's

Risicobeheersing

Wij voeren een zogenaamd passief grondbeleid, de actieve rol voor nieuwe ontwikkeling laten we aan marktpartijen. Met betrekking tot onze projecten lopen wij de volgende risico's:

- het risico dat de grond niet aan de wensen van de gebruiker voldoet (wonen, recreëren, industrie, werken);
- de geplande verkoopprijzen gaan niet haalbaar zijn;
- de tijdsplanning gaat niet haalbaar zijn;
- het tijdstip van aankoop gaat afwijken ten opzichte van de planontwikkeling;
- de kwaliteit van de gerealiseerde gronden/het openbaar gebied gaat onvoldoende zijn;
- plancapaciteit gaat niet aansluiten bij de vraag (woonvisie).

De belangrijkste instrumenten die wij inzetten om deze risico's tot een aanvaardbaar niveau terug te dringen zijn:

- *Exploitatieopzet*
Wij maken gebruik van een in de tijd uitgezette schatting van opbrengsten en kosten per project op basis van te realiseren producten. Door het benoemen van criteria voor de grondexploitaties is het mogelijk om door middel van scenarioanalyse voortdurend de effecten te meten van externe ontwikkelingen en risico's.
- *Planning & control*
Een doorlopende analyse van projectkansen en -risico's is nodig om aanpassingen in planning, kwaliteit en kosten tijdig te kunnen maken. Een periodieke financiële analyse van gerealiseerde en verwachte kosten en opbrengsten om tijdig bij te kunnen sturen is hier onderdeel van.
- *Omgevingsanalyse*
Wij maken onder andere gebruik van onderzoeken omtrent ruimtelijke haalbaarheid, bevolkingsgroei en -samenstelling, woningbehoefte en marktprijzen om onze uitgangspunten in de exploitatieopzetten te onderbouwen.

Om de risico's van de grondexploitaties in beeld te brengen hanteren wij een methode waarop verschillende onderdelen beoordeeld worden op hun risicoprofiel. Dat geeft het volgende beeld:

1. Marktrisico

Dit risico wordt bepaald door voor alle in exploitatie genomen plannen een negatief scenario te bepalen. Hierin worden factoren als verkooptempo en prijsniveau veranderd en worden de gevolgen ervan, indien deze leiden tot een negatief resultaat, als risico opgenomen. Dit is bepaald door voor alle plannen door te rekenen wat het betekent als alle verkopen drie jaar worden uitgesteld. Dit komt neer op een risico van in totaal € 1.200.000.

2. Indicatoren uit de grondexploitaties

Door het veranderen van rente en inflatie in onze grondexploitatie modellen kan het resultaat veranderen. Het verhogen van de rente en de inflatie en het verlagen van de prijsstijgingen van de opbrengsten leiden samen tot een lager resultaat. Dit komt neer op een risico van € 370.000.

3. Projectspectifieke risico's

Naast de marktrisico's en de risico's van verandering van rente en inflatie kunnen zich in projecten risico's voordoen die specifiek betrekking hebben op het project. Deze worden op de volgende manier bepaald. Eerst wordt de mogelijke schade per project bepaald. Deze wordt bepaald door de volgende formule:

Schade = (kans op een onverwachte gebeurtenis met schade) x schadebedrag

De risico's die kunnen ontstaan, hangen samen met de demografische ontwikkelingen in onze gemeente. Deze kunnen voor meerdere projecten aanzienlijke gevolgen hebben. Zowel in volume als in soort woningen die mogelijk niet gebouwd gaan worden. Hierdoor wordt ook de onderliggende grond niet verkocht. Daarnaast bestaat het risico dat de gronden op werklocaties niet matchen met de vraag vanuit de markt waardoor wij terreinen niet meer kunnen verkopen. De

risico's in woningbouwprojecten nemen het grootste deel van de projectrisico's voor hun rekening. Het totaal van de projectrisico's komt neer op € 1.060.000. De bovenstaande risico's zijn bepaald door voor ieder risico-onderdeel te bekijken hoeveel verlies ontstaat indien het worst-case scenario zich voordoet. De bovenstaande risico's bedragen in totaal € 2.630.000.

Reserve grondexploitatie

De komende jaren zullen wij ons, om de reserve grondexploitatie te versterken, vooral richten op:

- *Nieuwe strategie voor projecten*
Bij de ontwikkeling van nieuwe en bestaande projecten worden risico's afgewogen en zoveel mogelijk beperkt. Wij gaan niet meer altijd zelf ontwikkelen maar kunnen ook een ontwikkeling faciliteren. Binnen bestaande plannen zullen verkopen niet altijd alleen maar door de gemeente worden gedaan. Daarbij kunnen ook marktpartijen worden betrokken. Actualisatie van de ontwikkelstrategie en op aanpassing van bestaande plannen in het licht van nieuwe woonwensen en demografische gegevens. De nieuwe gemeentelijke woonvisie vormt hiervoor het kader.
- *Grote terughoudendheid bij nieuwe verwervingen*
Wij zullen slechts in zeer uitzonderlijke situaties gronden en bezittingen van derden aankopen. De krimp van de bevolking maakt aankoop van gronden ook niet of nauwelijks noodzakelijk. En zoals wij in ons beleid voor de ontwikkeling van werklocaties/bedrijventerreinen hebben aangegeven, beschikken wij vooralsnog over voldoende uitgeefbare grond voor bedrijven en zal het accent de komende jaren vooral gericht zijn op herstructurering van bestaande terreinen.
- *Terughoudendheid bij nieuwe uitgaven*
In de gebiedsontwikkelingen wordt kritisch omgegaan met uitgaven. Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd om pas geld uit te geven indien wij ook reële verkopen kunnen verwachten.
- *Een meer actieve markt- en marketingstrategie*
Met bescheiden middelen willen wij ons actiever inzetten voor het stimuleren van de verkoop van woningbouwkavels en van kavels voor bedrijven. Daarnaast proberen we meer in te spelen op de wensen van de potentiële kopers.

Bijlagen

1. Meerjarenbegroting per programma

Programma 1

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Kunst en cultuur	844	1.073	986	982	1.087	997
Onderwijs	668	1.245	1.330	1.330	1.330	1.330
Leerlingenvervoer	682	680	680	680	680	680
Recreatie en toerisme	459	477	434	484	446	456
Economische structuurversterking	942	4.013	805	565	565	372
Totaal Lasten	3.594	7.488	4.235	4.041	4.108	3.835
Baten						
Kunst en cultuur	78	125	124	104	194	4
Onderwijs	543	956	1.033	1.033	1.033	1.033
Leerlingenvervoer	3	4	4	4	4	4
Recreatie en toerisme	0	6	7	9	9	9
Economische structuurversterking	307	1.369	29	29	29	29
Totaal Baten	931	2.459	1.197	1.179	1.269	1.079
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-2.663	-5.029	-3.038	-2.862	-2.839	-2.755
Onttrekkingen						
Kunst en cultuur	20	15	0	0	0	0
Onderwijs	0	81	0	0	0	0
Recreatie en toerisme	0	0	0	0	0	0
Economische structuurversterking	488	2.357	274	31	31	20
Totaal Onttrekkingen	508	2.453	274	31	31	20
Stortingen						
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Economische structuurversterking	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	508	2.453	274	31	31	20
Gerealiseerd resultaat	-2.155	-2.575	-2.764	-2.831	-2.807	-2.735

Programma 2

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Sport	1.105	1.134	964	976	976	975
Gezondheidszorg	524	593	578	578	466	466
Algemene voorzieningen	1.939	1.983	2.130	2.130	2.130	2.131
Preventie	1.259	1.231	1.177	1.177	1.177	1.177
Inkomen	13.178	13.112	12.976	12.976	12.976	12.976
Participatie	5.973	6.298	5.888	5.603	5.442	5.312
Individuele voorzieningen	15.878	16.226	16.171	16.319	15.657	15.657
Totaal Lasten	39.856	40.577	39.884	39.760	38.824	38.695
Baten						
Sport	61	50	0	0	0	0
Algemene voorzieningen	30	0	0	0	0	0
Preventie	0	0	0	0	0	0
Inkomen	12.431	11.710	11.468	11.468	11.468	11.468
Participatie	136	12	12	12	12	12
Individuele voorzieningen	439	308	253	253	253	253
Totaal Baten	13.097	12.079	11.733	11.733	11.733	11.733
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-26.759	-28.498	-28.152	-28.027	-27.091	-26.962
Onttrekkingen						
Sport	39	305	0	12	12	12
Gezondheidszorg	60	0	0	0	0	0
Algemene voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	99	305	0	12	12	12
Stortingen						
Sport	0	1.200	0	0	0	0
Algemene voorzieningen	0	1.000	0	0	0	0
Totaal Stortingen	0	2.200	0	0	0	0
Mutaties reserves	99	-1.895	0	12	12	12
Gerealiseerd resultaat	-26.660	-30.393	-28.152	-28.015	-27.079	-26.950

Programma 3

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Ruimtelijke ontwikkeling	111	242	331	220	144	144
Wonen en leefomgeving	199	436	403	395	517	225
Bouwvergunningen	115	115	117	117	117	117
Grondexploitatie	3.670	4.119	4.218	3.903	4.808	3.536
Centrumplan Coevorden	671	963	439	435	431	428
Mobiliteit	252	69	83	57	57	57
Structuur en ontwikkelplannen	67	155	91	91	91	91
RSP	1.215	76	818	216	216	216
Vastgoed	7.432	6.300	5.084	5.365	4.977	5.270
Totaal Lasten	13.733	12.474	11.583	10.799	11.357	10.084
Baten						
Ruimtelijke ontwikkeling	33	99	99	99	99	99
Wonen en leefomgeving	91	80	52	44	175	169
Bouwvergunningen	1.118	823	839	839	839	839
Grondexploitatie	3.544	4.119	4.218	3.903	4.808	3.536
Mobiliteit	120	150	0	0	0	0
Structuur en ontwikkelplannen	42	87	88	88	88	88
RSP	499	160	160	160	160	0
Vastgoed	2.049	2.051	1.321	1.286	1.286	1.286
Totaal Baten	7.494	7.569	6.778	6.420	7.455	6.017
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-6.239	-4.905	-4.806	-4.379	-3.903	-4.066
Onttrekkingen						
Ruimtelijke ontwikkeling	92	25	0	0	0	0
Wonen en leefomgeving	0	1.185	243	286	286	0
Grondexploitatie	388	0	0	0	0	0
Centrumplan Coevorden	230	435	0	0	0	0
Mobiliteit	173	0	0	0	0	0
Structuur en ontwikkelplannen	4	75	0	0	0	0
RSP	888	90	879	0	0	0
Vastgoed	1.824	637	95	338	0	124
Totaal Onttrekkingen	3.598	2.447	1.217	624	286	124
Storting						
Ruimtelijke ontwikkeling	0	1.000	1.000	0	0	0
Wonen en leefomgeving	0	1.000	0	0	0	0

Grondexploitatie	262	0	0	0	0	0
Centrumplan Coevorden	94	0	0	0	0	0
Mobiliteit	120	150	0	0	0	0
Sport	0	1.000	0	0	0	0
RSP	384	378	426	137	137	0
Vastgoed	923	793	83	76	274	76
Totaal Stortingen	1.783	4.320	1.509	213	411	76
Mutaties reserves	1.815	-1.874	-292	411	-125	48
Gerealiseerd resultaat	-4.423	-6.778	-5.097	-3.968	-4.028	-4.019

Programma 4

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Bovengrondse infrastructuur	4.427	5.000	3.433	3.460	3.353	3.375
Groen en landschap	1.140	1.549	780	778	676	676
Afvalverwijdering en -verwerking	3.471	3.609	3.941	3.941	3.941	3.941
Riolering	2.567	2.795	2.395	2.439	2.504	2.566
Milieu	15	157	211	186	185	185
Begraafplaatsen	295	285	286	286	284	284
Heffingen	0	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	11.915	13.395	11.047	11.090	10.943	11.027
Baten						
Bovengrondse infrastructuur	158	65	66	66	66	66
Groen en landschap	73	68	53	53	53	53
Afvalverwijdering en -verwerking	476	651	1.000	1.000	1.000	1.000
Riolering	1	163	1.000	43	108	170
Milieu	22	35	35	35	35	35
Begraafplaatsen	0	2	2	2	2	2
Heffingen	7.818	8.043	7.889	7.889	7.889	7.889
Totaal Baten	8.549	9.027	10.044	9.087	9.152	9.214
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.366	-4.369	-1.003	-2.003	-1.791	-1.813
Onttrekkingen						
Bovengrondse infrastructuur	1.500	1.500	0	0	0	0
Groen en landschap	413	673	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0
Heffingen	65	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	1.978	2.173	0	0	0	0
Stortingen						
Bovengrondse infrastructuur	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	1.000	0	0	0
Totaal Stortingen	0	0	1.000	0	0	0
Mutaties reserves	1.978	2.173	-1.000	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-1.388	-2.196	-2.003	-2.003	-1.791	-1.813

Programma 5

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Veiligheidsbevorderende maatregelen	2.845	3.045	3.096	3.094	3.099	3.099
Gemeenteraad en commissies	632	685	714	722	741	741
Burgemeester en wethouders	1.002	778	790	790	790	790
Bestuurlijke samenwerking	204	360	339	302	302	302
Burgerzaken	376	337	314	314	314	314
Stimuleringsfonds dorpen en wijken	661	760	710	710	710	710
Bedrijfsvoering	23.625	25.340	25.943	26.104	25.936	25.921
Totaal Lasten	29.344	31.305	31.905	32.035	31.892	31.876
Baten						
Veiligheidsbevorderende maatregelen	48	48	48	48	48	48
Gemeenteraad en commissies	12	0	0	0	0	0
Burgemeester en wethouders	171	106	110	110	110	110
Burgerzaken	639	508	428	437	327	327
Stimuleringsfonds dorpen en wijken	50	50	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	608	186	208	167	65	63
Totaal Baten	1.529	897	794	762	549	548
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-27.816	-30.408	-31.112	-31.273	-31.342	-31.329
Onttrekkingen						
Bedrijfsvoering	170	166	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	170	365	0	0	0	0
Stortingen						
Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	170	365	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-27.646	-30.043	-31.112	-31.273	-31.342	-31.329

Programma 6

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2018	Begroting na wijzigingen 2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Financiering en dividend	36	36	-408	-132	247	371
Algemene uitkering gemeentefonds	0	50	0	0	0	0
Algemene baten en lasten	18	944	499	1.223	1.756	1.736
Heffing gemeentelijke belastingen	107	66	67	67	67	67
Saldo jaarrekening na bestemming	-223	0	0	0	0	0
Inning gemeentelijke belastingen	134	42	117	117	117	117
Totaal Lasten	71	1.138	274	1.275	2.187	2.291
Baten						
Financiering en dividend	1.240	1.636	377	657	1.030	1.156
Algemene uitkering gemeentefonds	55.387	58.693	60.433	61.080	60.533	60.359
Algemene baten en lasten	21	0	0	0	0	0
Heffing gemeentelijke belastingen	10.236	10.628	10.691	10.761	10.761	10.761
Inning gemeentelijke belastingen	91	55	55	55	55	55
Totaal Baten	66.974	71.012	71.556	72.554	72.379	72.331
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	66.903	69.874	71.282	71.278	70.193	70.041
Onttrekkingen						
Algemene baten en lasten	0	5.693	9.870	186	0	0
Resultaat bestemming	0	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	0	5.693	9.870	186	0	0
Stortingen						
Financiering en dividend	377	485	98	102	96	98
Algemene baten en lasten	2.960	4.000	10.667	2.000	2.000	2.000
Resultaat bestemming	1.325	97	0	0	0	0
Totaal Stortingen	4.662	4.582	10.765	2.102	2.096	2.098
Mutaties reserves	-4.662	1.111	-895	-1.916	-2.096	-2.098

Gerealiseerd resultaat	62.242	70.985	70.387	69.363	68.097	67.943

2. Overzicht nieuwe investeringen

Overzicht van de investeringen die wij in 2020 hebben gepland:

OVERZICHT VAN INVESTERINGSKREDIETEN					
Bedragen x € 1.000					
Categorie	Omschrijving investering	2020	2021	2022	2023
RSP	Stationsomgeving	2.725			
Vastgoed	IHP, 2020-2025	1.303	3.002		
Riolering	Vervanging en optimalisatie riolering	891	1.760	1.525	1.866
	Pompen en gemalen	300	300	300	300
Bruggen	Vervanging brug Klenckerweg	178			
	Vervanging brug Brinkstraat	112			
	Vervanging brug Verl.Hoogeveensevaart		111		
	Vervanging brug Ruimsloot		102		
Openbare ruimte	Openbare verlichting	428	428	428	
Facilitair	Bedoeking Raad- en Theaterzaal	35			
	Nieuw investeringskrediet:				
	Inrichting Hof van Coevorden		1.000		
Tractie	Zoutstrooier Stratos B35-30 AVCLN (S2B33559)*	50			
	Vervanging S2B32394, gladheidsbestrijdingsapp.*	45			
	Vervanging S2B32395, gladheidsbestrijdingsapp.*	45			
	Vervanging S2B32396, gladheidsbestrijdingsapp.*	45			
	Nieuwe investeringskredieten:				
	VW Crafter Pickup - 7-VXF-48	75			
	VW Crafter Pickup - 2-VXN-95	95			
	VW Pickup - 6-VZF-67	80			
	Toro GM 4010S	90			
	Holder C270	90			
	Holder C370	90			
	VW Polo	30			
	Zoutstrooier Stratos 50-42 PCLN (S2B 34568)	60			
	Vacuumentank Noord	50			
	Nimos TW5 (38)	35			
	VW Crafter Gesloten 6-VVV-60		55		
	VW Gesloten Transporter 4-VTR-87		40		
	VW Transporter Pickup VJ-280-K		50		
	VW Transporter Pickup met hydr. Kraan		50		

VJ-279-K			
VW Transporter Pickup met hydr. Kraan VJ-117-G	50		
VW Transporter Pick Up met huif VJ-115-G	40		
VW Transporter Pick Up met huif VJ-116-G	40		
VW Transporter Gesloten VH-829-Z	35		
VW Crafter Gesloten VH-828-Z	38		
VG Haakarm HA-10 (ongekentekend)	28		
Vacuumentank Zuid	50		
Fendt 210 Vario		120	
Fend5 210 Vario		120	
Toro GM4010S		95	
Toro GM4010S		95	
Toro GM5910		120	
Vervanging Hyundai 54-bz-vn			80
Totaal investeringen		4.127 7.177 2.803 2.246	
* Doorgeschoven investeringen vanuit 2019			

3. Overzicht lopende investeringen

Stand van zaken van de investeringen tot en met september.

Bedragen x € 1.000			
	Begroting	Werkelijk t/m september 2019	Restant
Tractie			
Vervanging S2B32396, gladheidsbestrijdingsapp. (doorgeschoven uit 2018)	45	-	45
Vervanging S2B32397, gladheidsbestrijdingsapp. (doorgeschoven uit 2018)	60	-	60
Opel Astra SW 10-GD-ZR	30	34	-4
VW Caddy 8-VSZ-75	30	27	3
VW Caddy 8-VSZ-85	30	27	3
John Deere 6330 / incl. Maaiarm Herder Grenadier JD 6330	240	265	-25
Maaiarm Herder Grenadier JD 6330	-	-	-
Zoutstrooier Stratos B35-30 AVCLN	50	-	50
Zoutstrooier Stratos B40-36 PCLN	50	-	50
Kipper Tompson TB45	45	45	-
Schliessing 480MXF	65	51	14
Rioned Multijet 150/75 (WP-FX-13)	45	42	3
Totaal tractie	690	491	199
Riolering			
Riolering; reconstructie Wachstum	1.300	1.432	-132
Riolering; optimalisering Oosterhesselen	332	14	318
Riolering; Pompen en gemalen 2019	300	112	188
Riolering; Schoolstraat te Dalen	600	-	-
Riolering; Vervanging en optimalisatie 2019	646	14	632
Totaal riolering	1.546	126	820
Openbare ruimte			
Vervanging openbare verlichting	428	225	203
Totaal openbare ruimte	428	225	203
Huisvesting			
Kasteel 5 ontmoetingsplek	120	-	120
Renovatie brandweerkazerne Zwinderen	265	-	265
Renovatie brandweerkazerne Zweeloo	135	96	39
Totaal huisvesting	400	96	304
Infrastructurele projecten			
Project N34/Klooster	700	525	175
Project N34/Zuidelijke ontsluitingsweg	380	10	370
Fietspaden Dalerallee en Dalerpeel	270	187	83
Vervanging brug Brugstraat	356	8	348
Totaal infrastructurale projecten	1.706	730	976
Overige investeringen			
Wandelknooppuntensysteem	300	100	200
Verduurzaming Drostenthal	102	-	-
Werken beweegt; beeldschermsteun	50	46	4

Werken beweegt; flitswerkplek	60	-	60
Werken beweegt; belwerkplek	70	-	70
Totaal overige investeringen	582	146	334
RSP			
RSP: stationsomgeving	15.180	10.200	4.980
RSP: stationsomgeving, bijdrage provincie	-12.144	-12.144	-
Totaal RSP	3.036	-1.944	4.980
Totaal	8.388	-130	7.816

4. Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves en voorzieningen 2020

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN					
Bedragen x € 1.000					
Naam reserve/voorziening	Stand per 1-1-2020	Toevoeging rente	Toevoeging tlv exploitatie	Onttrekking tgv exploitatie	Stand per 31-12-2020
Algemene reserves					
Algemene reserve	20.432		11.667	1.203	30.896
Reserve verkoop aandelen Essent	8.667			8667	0
Totaal algemene reserves	29.099	0	11.667	9.870	30.896
Bestemmingsreserves					
Stedelijke vernieuwing	109	2			111
Wegen	221	3			225
Vastgoed	1.033	15	83	25	1.106
Onderhoud sportcomplex De Swaneburg	129	2			131
Mobiliteit	904	14			918
Regio Specifiek Pakket (RSP)	464	5	426	879	15
Plopsaland	119	2		20	101
Kapitaallasten Hof van Coevorden	131	2		70	63
Dutch TechZone	313	5		254	64
Reserve grondexploitatie	2	0			2
Herstructureringsfonds	572	9	1.000		1.581
Innovaties zorg	857	13			870
Accommodaties in de samenleving	1.000	15			1.015
Regiodeal	814	12		243	583
Totaal bestemmingsreserves	6.668	98	1.509	1.491	6.784
Totaal reserves	35.768	98	13.176	11.361	37.680
Voorzieningen					
Vordering op Attero	21				21
Riolerings	1.551			1.000	551
Voorziening oud-wethouders	700			42	658
Voorziening 3e ww jaar	10				10
Totaal voorzieningen	2.282	0	0	1.042	1.240
Totaal Generaal	38.050	98	13.176	12.403	38.920

Overzicht reserves en voorzieningen 2021-2023

De meerjarige toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen die wij in de begroting hebben opgenomen, zijn als volgt.

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN MEERJARIG													
Bedragen x € 1.000													
Naam reserve/voorziening	2021				2022				2023				
	Stand 1 januari	Toevoeging rente 1,5%	Toevoeging	Onttrekking	Stand 1 januari	Toevoeging rente 1,5%	Toevoeging	Onttrekking	Stand 1 januari	Toevoeging rente 1,5%	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31 december
Algemene reserve													
Algemene reserve	30.896		2.000	186	32.710		2.000		34.710		2.000		36.710
Totaal algemene reserve	30.896		2.000	186	32.710		2.000		34.710		2.000		36.710
Bestemmingsreserves													
Stedelijke vernieuwing	111	2			112	2			114	2			116
Wegen	225	3			228	3			231	3			235
Vastgoed	1.106	17	76	280	919	14	274		1.206	18	76	124	1.177
Onderhoud sportcomplex De Swaneburg	131	2		12	121	2		12	111	2		12	101
Mobiliteit	918	14			932	14			945	14			960
Regio Specifiek Pakket (RSP)	15	0	137		152	2	137		291	3			294
Plopsaland	101	2		20	82	1		20	64	1			65
Kapitaallasten Hof van Coevorden	63	1		58	6	0			6	0			6
Dutch TechZone	64	1		11	54	1		11	43	1			44
Reserve grondexploitatie	2	0			2	0			2	0			2
Herstructureringsfondsen	1.581	24			1.604	24			1.628	24			1.653
Innovaties zorg	870	13			883	13			896	13			910
Accommodaties in de	1.015	15			1.030	15			1.046	16			1.061

samenleving													
Regiodeal	583	9		286	306	5		286	25	0			25
Totaal bestemmingsreserves	6.784	102	213	667	6.432	96	411	329	6.609	98	76	136	6.647
Totaal reserves	37.680	102	2.213	853	39.142	96	2.411	329	41.320	98	2.076	136	43.357
Voorzieningen													
Vordering op Attero	21				21				21				21
Rioleringen	551			43	508			108	400			170	230
Oud-wethouders	658			42	616			42	574			42	532
Voorziening 3e ww jaar	10				10				10				10
Totaal voorzieningen	1.240	0	0	85	1.155	0	0	150	1.005	0	0	212	793
Totaal Generaal	38.920	102	2.213	938	40.297	96	2.411	479	42.325	98	2.076	348	44.150

5. Taakvelden conform BBV

Overzicht taakvelden lasten 2020-2023

Bedragen x €1.000

Lasten	2020	2021	2022	2023
0-1 Bestuur				
5. Bestuur en Organisatie	-2.050	-2.021	-2.040	-2.040
0-10 Mutaties reserves				
1. Economie, onderwijs en cultuur	0	0	0	0
2. Werk,jeugd en zorg	0	0	0	0
3. Ruimte en leefomgeving	-1.509	-213	-411	-76
4. Openbare ruimte	-1.000	0	0	0
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-10.765	-2.102	-2.096	-2.098
Totaal 0-10 Mutaties reserves	-13.274	-2.314	-2.506	-2.174
0-11 Res. van de rekening van baten en lasten				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	0	0	0	0
0-2 Burgerzaken				
5. Bestuur en Organisatie	-1.940	-1.959	-1.959	-1.959
0-4 Overhead				
3. Ruimte en leefomgeving	-356	-356	-356	-356
5. Bestuur en Organisatie	-10.029	-9.985	-9.883	-9.882
Totaal 0-4 Overhead	-10.385	-10.341	-10.239	-10.238
0-5 Treasury				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	408	132	-247	-371
0-62 OZB niet-woningen				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-35	-35	-35	-35
0-64 Belastingen overig				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-149	-149	-149	-149
0-7 Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	0	0	0	0
0-8 Overige baten en lasten				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-499	-1.223	-1.756	-1.736
1-1 Crisisbeheersing en brandweer				
5. Bestuur en Organisatie	-2.018	-2.048	-2.053	-2.053
1-2 Openbare orde en veiligheid				
5. Bestuur en Organisatie	-250	-250	-250	-250
2-1 Verkeer en vervoer				
3. Ruimte en leefomgeving	-901	-274	-274	-274
4. Openbare ruimte	-3.429	-3.456	-3.348	-3.370

5. Bestuur en Organisatie	-1.504	-1.677	-1.606	-1.583
Totaal 2-1 Verkeer en vervoer	-5.834	-5.406	-5.228	-5.227
2-4 Economische havens en waterwegen				
4. Openbare ruimte	-2	-2	-2	-2
3-1 Economische ontwikkeling				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-762	-522	-522	-329
5. Bestuur en Organisatie	-1.819	-1.839	-1.837	-1.837
Totaal 3-1 Economische ontwikkeling	-2.581	-2.360	-2.359	-2.166
3-3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-14	-14	-14	-14
3-4 Economische promotie				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-240	-283	-246	-255
4-1 Openbaar basisonderwijs				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-15	-15	-15	-15
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-1.995	-1.995	-1.995	-1.995
5-1 Sportbeleid en activering				
2. Werk,jeugd en zorg	-964	-976	-976	-975
5-2 Sportaccommodaties				
3. Ruimte en leefomgeving	0	0	0	0
5-3 Cult.presentatie, -productie en -partic.				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-138	-134	-241	-151
5-4 Musea				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-123	-123	-123	-123
5-6 Media				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-726	-725	-724	-724
5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-194	-200	-200	-200
4. Openbare ruimte	-780	-778	-676	-676
5. Bestuur en Organisatie	-2.494	-2.519	-2.517	-2.520
Totaal 5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.467	-3.497	-3.393	-3.397
6-1 Samenkracht en				

burgerparticipatie				
2. Werk,jeugd en zorg	-2.750	-2.750	-2.750	-2.750
3. Ruimte en leefomgeving	-26	-26	-25	-25
5. Bestuur en Organisatie	-16	-16	-16	-16
Totaal 6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.792	-2.792	-2.791	-2.791
6-2 Wijkteams				
2. Werk,jeugd en zorg	-409	-409	-409	-409
6-3 Inkomensregelingen				
2. Werk,jeugd en zorg	-14.291	-14.243	-14.243	-14.243
6-4 Begeleide participatie				
2. Werk,jeugd en zorg	-5.023	-4.773	-4.573	-4.443
5. Bestuur en Organisatie	-1.760	-1.777	-1.777	-1.779
Totaal 6-4 Begeleide participatie	-6.783	-6.550	-6.350	-6.222
6-5 Arbeidsparticipatie				
2. Werk,jeugd en zorg	-1.451	-1.416	-1.455	-1.455
6-6 Maatwerkvoorziening (WMO)				
2. Werk,jeugd en zorg	-1.119	-1.111	-1.107	-1.103
6-71 Maatwerkdienstverlening 18+				
2. Werk,jeugd en zorg	-6.280	-6.391	-6.327	-6.327
5. Bestuur en Organisatie	-2.837	-2.863	-2.866	-2.869
Totaal 6-71 Maatwerkdienstverlening 18+	-9.118	-9.254	-9.194	-9.196
6-72 Maatwerkdienstverlening 18-				
2. Werk,jeugd en zorg	-5.491	-5.585	-4.991	-4.995
6-81 Geëscaleerde zorg 18+				
2. Werk,jeugd en zorg	-131	-131	-131	-132
6-82 Geëscaleerde zorg 18-				
2. Werk,jeugd en zorg	-1.397	-1.397	-1.397	-1.397
7-1 Volksgezondheid				
2. Werk,jeugd en zorg	-578	-578	-466	-466
7-2 Riolering				
4. Openbare ruimte	-2.395	-2.439	-2.504	-2.566
7-3 Afval				
4. Openbare ruimte	-3.941	-3.941	-3.941	-3.941
5. Bestuur en Organisatie	-1.676	-1.691	-1.693	-1.691
Totaal 7-3 Afval	-5.617	-5.632	-5.635	-5.632
7-4 Milieubeheer				
4. Openbare ruimte	-211	-186	-185	-185
5. Bestuur en Organisatie	-821	-789	-789	-789

Totaal 7-4 Milieubeheer	-1.032	-975	-974	-974
7-5 Begraafplaatsen en crematoria				
4. Openbare ruimte	-286	-286	-284	-284
8-1 Ruimtelijke ordening				
3. Ruimte en leefomgeving	-422	-311	-235	-235
5. Bestuur en Organisatie	-1.981	-1.894	-1.895	-1.898
Totaal 8-1 Ruimtelijke ordening	-2.403	-2.205	-2.130	-2.133
8-2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)				
3. Ruimte en leefomgeving	-4.218	-3.903	-4.808	-3.536
8-3 Wonen en bouwen				
1. Economie, onderwijs en cultuur	-30	-30	-30	-30
3. Ruimte en leefomgeving	-5.661	-5.930	-5.660	-5.658
4. Openbare ruimte	-3	-3	-3	-3
5. Bestuur en Organisatie	-710	-710	-710	-710
Totaal 8-3 Wonen en bouwen	-6.403	-6.672	-6.402	-6.400
Totaal lasten	-112.203	-101.314	-101.817	-99.980

Overzicht taakvelden baten 2020-2023

Bedragen x €1.000

Baten	2020	2021	2022	2023
0-1 Bestuur				
5. Bestuur en Organisatie	110	110	110	110
0-10 Mutaties reserves				
1. Economie, onderwijs en cultuur	274	31	31	20
2. Werk,jeugd en zorg	0	12	12	12
3. Ruimte en leefomgeving	1.217	624	286	124
4. Openbare ruimte	0	0	0	0
5. Bestuur en Organisatie	0	0	0	0
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	9.870	186	0	0
Totaal 0-10 Mutaties reserves	11.362	853	329	155
0-11 Res. van de rekening van baten en lasten				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	0	0	0	0
0-2 Burgerzaken				
5. Bestuur en Organisatie	428	437	327	327
0-4 Overhead				
5. Bestuur en Organisatie	117	117	34	32
0-5 Treasury				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	377	657	1.030	1.156
0-61 OZB woningen				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	5.634	5.634	5.634	5.634
0-62 OZB niet-woningen				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	2.941	2.941	2.941	2.941
0-64 Belastingen overig				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	325	325	325	325
0-7 Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	60.433	61.080	60.533	60.359
0-8 Overige baten en lasten				
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	0	0	0	0
1-1 Crisisbeheersing en brandweer				
5. Bestuur en Organisatie	38	38	38	38
1-2 Openbare orde en veiligheid				
5. Bestuur en Organisatie	24	24	24	24
2-1 Verkeer en vervoer				
3. Ruimte en leefomgeving	160	160	160	0

4. Openbare ruimte	66	66	66	66
5. Bestuur en Organisatie	25	51	31	31
Totaal 2-1 Verkeer en vervoer	251	277	257	97
3-1 Economische ontwikkeling				
1. Economie, onderwijs en cultuur	0	0	0	0
5. Bestuur en Organisatie	0	0	0	0
Totaal 3-1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0
3-3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				
1. Economie, onderwijs en cultuur	29	29	29	29
3-4 Economische promotie				
1. Economie, onderwijs en cultuur	7	9	9	9
6. Financiering en alg. dekkingsmiddelen	1.847	1.917	1.917	1.917
Totaal 3-4 Economische promotie	1.854	1.926	1.926	1.926
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken				
1. Economie, onderwijs en cultuur	1.037	1.037	1.037	1.037
5-1 Sportbeleid en activering				
2. Werk,jeugd en zorg	0	0	0	0
5-3 Cult.presentatie, -productie en -partic.				
1. Economie, onderwijs en cultuur	19	0	90	0
5-6 Media				
1. Economie, onderwijs en cultuur	105	104	104	4
5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				
4. Openbare ruimte	53	53	53	53
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie				
2. Werk,jeugd en zorg	0	0	0	0
3. Ruimte en leefomgeving	8	8	8	8
Totaal 6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	8	8	8	8
6-2 Wijkteams				
2. Werk,jeugd en zorg	0	0	0	0
6-3 Inkomensregelingen				
2. Werk,jeugd en zorg	11.553	11.553	11.553	11.553
6-4 Begeleide participatie				
2. Werk,jeugd en zorg	0	0	0	0

6-5 Arbeidsparticipatie				
2. Werk,jeugd en zorg	12	12	12	12
6-6 Maatwerkvoorziening (WMO)				
2. Werk,jeugd en zorg	3	3	3	3
6-71 Maatwerkdienstverlening 18+				
2. Werk,jeugd en zorg	165	165	165	165
7-2 Riolering				
4. Openbare ruimte	4.406	3.449	3.514	3.576
7-3 Afval				
4. Openbare ruimte	5.103	5.103	5.103	5.103
5. Bestuur en Organisatie	66	0	0	0
Totaal 7-3 Afval	5.169	5.103	5.103	5.103
7-4 Milieubeheer				
4. Openbare ruimte	35	35	35	35
5. Bestuur en Organisatie	0	0	0	0
Totaal 7-4 Milieubeheer	35	35	35	35
7-5 Begraafplaatsen en crematoria				
4. Openbare ruimte	382	382	382	382
8-1 Ruimtelijke ordening				
3. Ruimte en leefomgeving	188	188	188	188
8-2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)				
3. Ruimte en leefomgeving	4.218	3.903	4.808	3.536
8-3 Wonen en bouwen				
3. Ruimte en leefomgeving	2.190	2.147	2.278	2.272
Totaal baten	113.463	102.587	102.867	101.078

6. Incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000								
Programma en omschrijving	2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Economie, onderwijs en cultuur								
Dutch TechZone	252		11		11			
Bestemmingsreserve Dutch TechZone		254		11		11		
Versterken en uitdragen cultuuraanbod (ambitie 1-2019)					90			
Subsidie Provincie voor cultuuraanbod (ambitie 1-2019)						90		
Economische visie	182		182		182			
Regiodeal	286		286		286			
Regiodeal, onttrekking bestemmingsreserve		243		286		286		
Ruimte en leefomgeving								
RSP, storting in bestemmingsreserve	426		137		137			
RSP, bijdragen derden		160		160		160		
RSP, incidentele afschrijving	803							
RSP, onttrekking bestemmingsreserve		879						
Omgevingswet (ambitie 10-2019)	121							
Vormen en voeden reserve Herstructureringsfonds (ambitie 15-2019)	1.000							
Onttrekking algemene reserve voor Herstructureringsfonds		1.000						
Kapitaallasten Hof van Coevorden, onttrekking reserve		70		58				
Openbare ruimte								
Gedeeltelijke vrijval voorziening riolering		1.000						
Financiering en dekkingsmiddelen								
Onttrekking algemene reserve t.b.v. ambities 2019		1.203		186				
Storting gedeeltelijke vrijval voorziening riolering in alg.reserve	1.000							
Vrijval algemene reserve aandelen Essent	8.667							

Storting vrijgevallen reserve Essent in alg.reserve		8.667						
Dekking ambities programmabegroting 2019		171		77				
Overige baten en lasten onder € 50.000	102	25	77					
Totaal incidentele baten en lasten	12.839	13.672	693	778	706	547	0	0

7. Begrotingssubsidies

Begrotingssubsidies volgens art. 4.23 lid 3 c (Awb)

In deze bijlage zijn de begrotingssubsidies als bedoeld in artikel 4:23 lid 3 onder c Awb opgenomen. Dit zijn subsidies voor, voornamelijk, grotere instellingen die naar verwachting als enige in aanmerking komen voor de subsidie.

In die gevallen is het niet opportuun om een aparte subsidieregeling op te stellen. De wet stelt in dat geval als eis dat de subsidie-ontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld op de begroting worden vermeld.

Bedragen x € 1.000	
Naam organisatie	Subsidie
Icare Jeugdgezondheidszorg:	
- Uniforme deel jeugdgezondheidszorg	432
- Lokaal Maatwerkdeel	94
Totaal Icare	526
Stichting Maatschappelijk Welzijn Coevorden	1.763
Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) (preventief jeugdwerk)	37
Inloopvoorziening GGZ Cosis	50
Stichting Humanitas (afdeling Coevorden)	18
Stichting Voedselbank Zuid-Oost Drenthe	5
Stichting Vakantievreugd	1
Stichting Tegen haar wil	4
Stichting Platform Gehandicaptenbeleid	6
Invulhulp belastingen Coevorden	8
Vluchtelingenwerk Noord Nederland	50
Stichting Biblionet Drenthe	689
Stichting Toeristisch-Recreatief Coevorden	158
Stichting Geopark De Hondsrug	27
Stichting Dalen Promotie inzake Fiets4Daagse	6
Stichting Streekomroep ZO34!	18
Stichting Cultuurpodium Coevorden	128
Stichting Stedelijk Museum Coevorden	218
Stichting Ondernemend Coevorden	2

8. Verbonden partijen

Kaderstellende informatie verbonden partijen

Verbonden partij	Wijze van deelneming	Betrokkenen	Bestuurlijk belang/bevoegdheid
1. Gemeenschappelijke regelingen			
Recreatieschap Drenthe	De deelnemers wijzen elk één lid en één en één plaatsvervangend lid aan voor het algemeen bestuur.	De twaalf gemeenten in Drenthe en de Friese gemeente Ooststellingwerf.	De portefeuillehouder vertegenwoordigt onze gemeente in het AB.
EMCO-groep	De gemeenteraden van de deelnemers benoemen de leden van het bestuur de gemeente Emmen 4 leden; de gemeente Coevorden 2 leden; de gemeente Borger - Odoorn 2 leden.	De gemeenten Emmen, Coevorden en Borger-Odoorn.	De gemeenteraad heeft twee leden van het college aangewezen als vertegenwoordiger in het AB.
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)	Het college van burgemeester en wethouders wijst één lid en één plaatsvervangend lid aan voor het algemeen bestuur.	De twaalf gemeenten in Drenthe.	De portefeuillehouder in het college is aangewezen als vertegenwoordiger in het AB.
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)	De colleges van burgemeester en wethouders van de deelnemende gemeenten wijzen ieder één lid van het algemeen bestuur aan. Zij wijzen tevens in ieder geval één vervangend lid van het algemeen bestuur aan.	De provincie Drenthe en de twaalf gemeenten in Drenthe.	De portefeuillehouder in het college vertegenwoordigt het college in het algemeen bestuur.
Veiligheidsregio Drenthe (VRD)	Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de aan deze regeling deelnemende gemeenten.	De twaalf gemeenten in Drenthe.	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur en heeft één stem.
Bestuursacademie Noord-Nederland (BANN)	De raden van de deelnemende gemeenten kiezen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur, de voorzitter	De provincies Groningen, Friesland en Drenthe, de Groningse, Friese en Drentse gemeenten en de deelnemende waterschappen.	Gezien de aard van de regeling zijn de belangen gering.

	daaronder begrepen. De gemeentesecretaris is als gemeentelijk vertegenwoordiger in het algemeen bestuur aangewezen.		
Euregio Enschede/Gronau	Elke deelnemer wijst vertegenwoordigers aan voor het algemeen bestuur. Het aantal is afhankelijk van de betaalde lidmaatschapsbijdragen die gebaseerd zijn op de inwonersaantallen. Wij hebben 3 vertegenwoordigers in het algemeen bestuur.	129 Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land-)Kreise uit de deelgebieden Vechtdal, regio Twente, regio Achterhoek, de Landkreise Grafschaft Bentheim, Emsland en Osnabrück, de steden Osnabrück en Münster en de Kreise in het Münsterland.	De gemeenteraad heeft de burgemeester, een wethouder en een raadslid aangewezen als gemeentelijk vertegenwoordiger in het algemeen bestuur.
Eems Dollard Regio (EDR)	Elke deelnemer wijst twee vertegenwoordigers aan in de EDR-raad.	Duitse en Nederlandse gemeenten, WGR-regio's, Kamers van Koophandel en overige publiekrechtelijke lichamen die de regeling hebben ondertekend.	De gemeenteraad heeft de burgemeester en de portefeuillehouder financiën aangewezen als lid van de EDR-raad.
Bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek	Het bestuur bestaat uit een afvaardiging van	De colleges van de gemeenten in Groningen	De regio Zuidoost-Drenthe bestaat uit de
Vervoer Groningen en Drenthe	de collegeleden van de deelnemers: 1 vertegenwoordiger per deelnemer per regio en een vertegenwoordiger van het OV-bureau.	en Drenthe en het dagelijks bestuur van het OV-bureau Groningen Drenthe.	gemeenten Borger-Odoorn; Coevorden; Emmen. Deze regio levert één vertegenwoordiger voor het bestuur.
2. Vennootschappen en coöperaties			
GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH	Aandeelhouder. Het betreft een GmbH naar Duits recht, waarvan de gemeente medeaandeelhouder is.	De Samtgemeinde Emlichheim, de gemeente Coevorden, het district Grafschaft Bentheim, het land Niedersachsen en de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij.	Drie leden van het college maken deel uit van de Aufsichtsrat respectievelijk de de Gesellschafterversammlung.
N.V. Area reiniging	Aandeelhouder.	De gemeenten Coevorden, Emmen en Hoogeveen.	Wij hebben een vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) met paritair stemrecht. Daarnaast treden wij op als

			opdrachtgever. Binnen het college is een functionele scheiding aangebracht tussen de rol van aandeelhouder en die van opdrachtgever. De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
N.V. Waterbedrijf Drenthe	Aandeelhouder.	De provincie Drenthe en de gemeenten in de Provincie Drenthe zijn aandeelhouder.	De portefeuillehouder financiën. vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
N.V. Rendo holding	Aandeelhouder. Daarnaast hebben wij met de groep kleine aandeelhouders tezamen het recht een voordracht te doen tot benoeming van één lid in de Raad van Commissarissen van de N.V. Rendo Holding.	Diverse gemeenten in Drenthe en Overijssel.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Aandeelhouder.	Het rijk, de provincies en nagenoeg alle Nederlandse gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
<i>Deelnemingen verkoop aandelen Essent</i>			
Enexis Holding N.V.	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.(50% belang EPZ)	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
Verkoop Vennootschap B.V.	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
Vordering op Enexis B.V.	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
CBL Vennootschap B.V.	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.
CSV Amsterdam B.V. (voorheen Claim Staat Vennootschap B.V.)	Aandeelhouder.	Diverse provincies en gemeenten.	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente in de AVA.

9. Beleidsindicatoren

Overzicht beleidsindicatoren

BELEIDSINDICATOREN WAAR STAAT JE GEMEENTE			
Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde Coevorden
Programma 1. Economie, onderwijs en cultuur			
Banen	per 1.000 inw 15-65jr*	2018	656,4
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen*	2017	0,19
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen*	2018	31,6
Demografische druk	%	2019	81,7%
Vestigingen	per 1.000 inw 15-65jr*	2018	144,3
Functiemenging	%	2018	47,9%
WOZ-waarde woningen	€	2014	€ 191.000
WOZ-waarde woningen	€	2015	€ 187.000
WOZ-waarde woningen	€	2016	€ 185.000
WOZ-waarde woningen	€	2017	€ 188.000
WOZ-waarde woningen	€	2018	€ 192.000
Programma 2. Werk, jeugd en zorg			
Werkloze jongeren	%	2015	1,9%
Kinderen in uitkeringsgezin	%	2015	6,44%
Niet sporters	%	2016	57%
Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr*	1e hj 2018	44,3
Personen met een bijstandsuitkering	per 1.000 inw 18jr eo	2e hj 2018	35,1
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	0,86%
Jongeren met jeugdbescherming	%	2e hj 2018	0,9%
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2e hj 2018	9,4%
Jongeren met jeugdreclassering	%	2e hj 2018	0,3%
Netto arbeidsparticipatie	%	2018	64,4%
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-18 jaar*	aantal per 10.000 inwoners	2018	103
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	2018	1,8%
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	per 1.000 inwoners	2e hj 2018	50
Programma 3. Ruimte en leefomgeving			
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	21,9%
Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	1,8
Programma 4. Openbare ruimte			
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	223,0
Programma 5. Bestuur en organisatie			
Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2018	3,1

Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2018	3,7
Vernieling	aantal per 1.000 inwoners	2018	3,8
Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2018	0,6
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2020	7,54
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2020	7,48
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2020	651,8
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom		
	+ totale kosten inhuur externen	2020	7,91%
Overhead	% van totale lasten	2020	10,50%
Programma 6. Financiering en dekkingsmiddelen			
Woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2019	€ 813
Woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2019	€ 862
* Meeteenheden zijn gewijzigd ten opzichte van vorige publicatie			